

JAARVERSLAG 2024

Stichting Pensioenfonds Provisum

6 juni 2025

stichting pensioenfonds
Provisum

INHOUDSOPGAVE

VOORWOORD	4
KERNGEGEVENS (bedragen x € 1.000)	6
KARAKTERISTIEKEN VAN HET PENSIOENFONDS	7
ORGANISATIE	10
BESTUURSVERSLAG	16
VERSLAG VAN HET BESTUUR OVER 2024	17
TOEZICHT	26
UITVOERINGSKOSTEN	27
FINANCIEEL	31
UITVOERING PENSIOENREGELINGEN EN PREMIE	34
BELEGGINGEN VOOR RISICO VAN HET PENSIOENFONDS	41
MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORD BELEGGEN	47
BELEGGINGEN VOOR RISICO VAN DE DEELNEMER.....	49
RISICOMANAGEMENT	50
VOORUITBLIK.....	59
VERKLARING COMPLIANCE OFFICER	60
VERSLAG EN OORDEEL VERANTWOORDINGSORGAAN EN REACTIE BESTUUR	61
SAMENVATTING RAPPORTAGE RAAD VAN TOEZICHT EN REACTIE BESTUUR.....	67
JAARREKENING	71
STAAT VAN BATEN LASTEN 2024	73
KASSTROOMOVERZICHT	74
GRONDSLAGEN VOOR DE WAARDERING EN RESULTAATBEPALING	75
RISICOBEBEERSING.....	82
TOELICHTING OP DE BALANS	88
NIET IN DE BALANS OPGENOMEN REGELINGEN EN VERPLICHTINGEN	95
VERBONDEN PARTIJEN	96
TOELICHTING OP DE STAAT VAN BATEN EN LASTEN	97
BESTEMMING VAN HET RESULTAAT	104

GEBEURTENISSEN NA BALANSDATUM	104
OVERIGE GEGEVENS	105
CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT	106
ACTUARIËLE VERKLARING	116
BIJLAGE 1: RELEVANTE NEVENFUNCTIES.....	118
BIJLAGE 2: INVENTARISATIE CODE PENSIOENFONDSEN	121
BIJLAGE 3: SFDR-BIJLAGE PENSIOENREGELING (ANNEX IV)	142
BIJLAGE 4: GEHANTEERDE BEGRIPPEN.....	154

VOORWOORD

Samenwerken voor een goed pensioen. Dat is hoe we 2024 het beste kunnen omschrijven. Er is hard gewerkt in 2024 en er is veel overleg geweest tussen de werkgevers, de ondernemingsraden en pensioenfondsen Provisum. Dit heeft geleid tot afspraken over de nieuwe pensioenregeling die in het transitieplan zijn vastgelegd. Maar natuurlijk is er nog veel meer gebeurd in 2024. In dit jaarverslag geven we een beknopt overzicht van de ontwikkelingen en gebeurtenissen in 2024.

Financiële situatie

De financiële positie is in 2024 gestaag verbeterd. De maanddekkingsgraad is in 2024 gestegen van 143,6% naar 146,0%. De beleidsdekkingsgraad, het gemiddelde van de laatste 12 maanddekkingsgraden, is de financiële graadmeter van het fonds. Op basis hiervan wordt het besluit genomen over een eventuele verhoging van de pensioenen. De beleidsdekkingsgraad is in 2024 gestegen van 143,9% naar 147,6%. Dit maakte het mogelijk om de pensioenen per 1 januari 2025 te verhogen met 3,14%.

Wet toekomst pensioenen

Ook stond het jaar 2024 nadrukkelijk in het teken van de nieuwe pensioenregeling. Sociale partners zijn tot afspraken gekomen, en Provisum is actief bezig met de voorbereidingen van de implementatie van de nieuwe pensioenregeling. Er moet nog veel gebeuren, maar het streven is om de nieuwe pensioenregeling op 1 januari 2026 in te laten gaan.

Beleggingen

De beleggingsportefeuille van Provisum heeft het in 2024 prima gedaan en heeft een resultaat van 7,2% opgeleverd. Ook zijn er maatregelen genomen om het renterisico in een hogere mate af te dekken om hiermee de hoge dekkingsgraad te beschermen. Hierdoor is de kans dat er grote negatieve wijzigingen van onze dekkingsgraad komen behoorlijk verkleind. Het is gunstig om met een hoge dekkingsgraad over te gaan naar de nieuwe pensioenregeling. Op die manier kunnen we de benodigde reserves vullen tot het gewenste niveau en is het mogelijk nog een extra storting te doen in de persoonlijke pensioenpotjes van de deelnemers op het moment dat we overgaan naar de nieuwe pensioenregeling.

Wisselingen in het bestuur

Er zijn in 2024 meerdere personele wisselingen in het bestuur geweest. Eind 2024 is Gert Jan Pieters na 11 jaar afgetreden als voorzitter en bestuurslid. Gert Jan is bereid gevonden om tijdelijk betrokken te blijven bij het fonds in de vorm van projectmanager van de nieuwe pensioenregeling. Zijn bestuursfunctie is overgenomen door Remco Gerlof, voorheen lid van het verantwoordingsorgaan. Het voorzitterschap is overgenomen door het reeds zittende bestuurslid, Linda ten Broeke.

In 2024 is ook afscheid genomen van Jan Bezemer als bestuurslid en voorzitter van de beleggingscommissie. Ook Jan heeft zich gedurende 2024 nog gecommitteerd aan Provisum als adviseur van de werkgroep beleggingen in het kader van de nieuwe pensioenregeling. Hij is opgevolgd door Ricardo Scholman, ook voormalig lid van het verantwoordingsorgaan. Vanwege het vertrek van Lidy Beute bij C&A heeft zij begin 2025 haar bestuursfunctie neergelegd. Deze vacature dient op het moment van schrijven van dit jaarverslag nog ingevuld te worden.

Het bestuur wil alle betrokkenen bij Provisum bedanken voor het harde werken en zijn of haar inzet in 2024.

Amsterdam, 6 juni 2025

Het bestuur van Stichting Pensioenfonds Provisum

KERNGEGEVENS (bedragen x € 1.000)

	2024	2023	2022	2021	2020
Aantallen verzekerden per einde jaar:					
Actieve deelnemers met nog niet ingegaan pensioen	2.299	2.180	2.317	2.262	2.417
Gewezen deelnemers met premievrije aanspraken (slapers)	4.081	3.942	3.918	5.177	4.933
Pensioengerechtigden	2.978	2.936	2.931	2.901	2.853
Totaal	9.358	9.058	9.166	10.340	10.203
Indexatie					
Indexatie ingegane en premievrije pensioenen per 1-1 volgend boekjaar	3,14%	0,00%	14,33%	3,42%	1,22%
Indexatie opgebouwde aanspraken in de middelloonregeling per 1-1 volgend boekjaar	3,14%	0,00%	14,33%	3,42%	1,22%
Totale achterstand indexatie ten opzichte van de ambitie	0,00%	0,00%	0,0%	0,0%	0,0%
Pensioenuitvoering					
Feitelijke premie	7.495	7.240	6.053	11.487	9.278
Kostendekkende premie (actuarieel)	14.043	13.009	17.101	16.173	14.389
Kostendekkende premie (gedempt)	12.641	15.062	13.310	11.487	9.278
Premiedekkingsgraad	54%	53%	30%	78%	64%
Premiekorting	5.146	7.822	7.257	0	0
Uitvoeringskosten pensioenen	2.549	2.332	1.963	1.952	2.038
Uitvoeringskosten per deelnemer	€ 386	€ 365	€ 299	€ 302	€ 309
Pensioenuitkeringen	48.964	49.379	43.569	42.474	42.153
Vermogenssituatie en solvabiliteit					
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds	987.865	966.109	948.929	1.146.350	1.233.632
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico van de deelnemers	26.840	22.892	18.888	21.059	17.500
Totaal eigen vermogen	466.983	431.481	372.064	547.962	420.726
Vereist eigen vermogen	138.566	154.526	159.625	175.431	188.131
Minimaal vereiste dekkingsgraad	104,0%	104,0%	104,0%	104,0%	104,0%
Vereiste dekkingsgraad volgens FTK (evenwichtswaarde)	113,7%	115,6%	116,5%	115,0%	115,0%
Dekkingsgraad	146,0%	143,6%	138,4%	146,9%	133,6%
Beleidsdekkingsgraad	147,6%	143,9%	151,1%	142,8%	125,3%
Reële dekkingsgraad*	129,0%	124,9%	135,0%	133,5%	119,7%
Beleggingen					
Beheerd vermogen door AFAM**	1.453.875	1.397.749	1.321.100	1.684.700	1.654.800
Rendement (na kosten)	7,2%	9,4%	-19,7%	4,4%	8,4%
Kosten vermogensbeheer (incl. transactiekosten)	5.217	6.043	6.712	8.573	8.023
Kosten vermogensbeheer als % van gemiddeld belegd vermogen (incl. transactiekosten)	0,37%	0,45%	0,46%	0,52%	0,51%
Beleggingen voor risico deelnemers	26.840	22.892	18.888	21.059	17.500

* Met ingang van 2023 worden de kasstromen die betrekking hebben op de indexatie verdisconteerd met een nettorendement op zakelijke waarden van 5,2% (tot 2023 was dit 5,6%).

** In 2021 was dit exclusief de overige vorderingen en schulden.

KARAKTERISTIEKEN VAN HET PENSIOENFONDS

Profiel

Stichting Pensioenfonds Provisum is een ondernemingspensioenfonds, opgericht in 1943 en gevestigd in Amsterdam. Het voert de pensioenregelingen voor C&A Nederland B.V. en voor de door C&A aangewezen vennootschappen of rechtspersonen uit. Eind 2024 waren de volgende vennootschappen en rechtspersonen bij Provisum aangesloten:

- C&A Nederland B.V.
- Anthos Fund & Asset Management B.V.
- Anthos Private Wealth management B.V.
- Sub Tecto B.V. (voorheen COFRA Amsterdam B.V.)
- COFRA Amsterdam C.V. (voorheen Anthos Amsterdam C.V.)
- Porticus Amsterdam C.V.
- Redevco B.V.
- Redevco Nederland B.V.
- Redevco Living B.V.
- Fashion for Good B.V.
- Caresco B.V.
- Laudes B.V.
- Philanthropy Support B.V.

Het bestuur is in zijn besluitvorming geheel onafhankelijk van C&A en de overige aangesloten vennootschappen en rechtspersonen.

De medewerkers van het pensioenfonds nemen eveneens deel in de door het pensioenfonds uitgevoerde pensioenregelingen.

Missie en visie

Het fonds beschikt over een missie, visie en strategie die de leidraad vormen in de beleidskeuzes van het fonds. Periodiek wordt uitgebreid stilgestaan bij deze missie, visie en strategie en waar nodig aangepast. In 2024 is dit weer gebeurd. Het bestuur kwam toen tot de conclusie dat de bestaande missie en visie grotendeels voldoen. Er zijn enkele kleine (tekstuele) aanpassingen in de visie aangebracht. De belangrijkste wijziging in de visie is hieronder onderstreept.

Missie: het uitvoeren van de pensioenregelingen, gebaseerd op solidariteit zoals deze tussen de werkgevers en (gewezen) werknemers zijn overeengekomen. Kernwaarden hierbij zijn:

Betrouwbaarheid

Provisum heeft een integer professioneel bestuur en beheert het vermogen zorgvuldig. De deelnemers staan voor ons centraal, maar wij wegen bij iedere beslissing de belangen van alle stakeholders evenwichtig mee.

Verantwoord

Provisum streeft ernaar om met de beleggingen -binnen de mogelijkheden- een positieve bijdrage te leveren aan de samenleving.

Transparantie

Provisum communiceert transparant over (de uitvoering van) de pensioenregelingen, de financiële positie van het fonds, de risico's en overige relevante zaken op de website, in het Pensioenbericht en in het jaarverslag.

Kostenbewust

Provisum let op de kosten en probeert zo efficiënt mogelijk te werken. We denken altijd na over verbeteringen.

Visie: het beleid van het pensioenfonds is gericht op een toekomstbestendige en betrouwbare uitvoering van de pensioenregelingen binnen de wettelijke kaders en tegen een verantwoorde premie. Er wordt naar gestreefd om de koopkracht van de deelnemers in stand te houden door middel van het behalen van voldoende rendement op de beleggingen tegen een aanvaardbaar risico. Het beleggingsbeleid wordt zo veel als mogelijk duurzaam ingevuld waarbij prioriteit gegeven wordt aan het behalen van rendement. Het is belangrijk om met de deelnemers en werkgevers op heldere wijze te communiceren, om hen te ontzorgen en te helpen om de juiste pensioenkeuzes te maken en inzicht te geven in de risico's, rechten en koopkracht.

Het fonds geeft uitvoering aan de pensioenregelingen zoals overeengekomen in de pensioenuitvoeringsovereenkomst met de werkgever. Deze uitvoering bestaat o.a. uit het beleggen van het beschikbare vermogen, het administreren van de pensioenaanspraken, het doen van uitkeringen en het informeren van belanghebbenden. Het bestuur is eindverantwoordelijk voor de uitvoering en houdt de regie over de werkzaamheden van het fonds. De pensioenreglementen en de uitvoeringsovereenkomst zijn beschikbaar op de website van Provisum.

Strategie

In 2024 zijn de volgende strategische aandachtspunten voor de komende periode benoemd:

1. Transitie- en implementatie Wet toekomst pensioenen (Wtp) met alle daarmee gemoeide aspecten zoals het besluitvormingsproces, governance, risicobereidheid, transitieplan en de daarbij behorende berekeningen, acceptatie opdracht, evenwichtigheid, implementatieplan, risicobeheer en beheersmaatregelen, IT, administratie, datakwaliteit, vermogensbeheer, communicatieplan en tijdstip van invaren.
2. Risico van de afhankelijkheid van externe partijen qua kennis en control
3. Kennis en betrokkenheid van sociale partners
4. Beschikbaarheid van tijd en kennis bij het bestuur
5. Continuïteit van het fonds vanuit werkgevers perspectief

De huidige stand van zaken wordt hieronder per aandachtspunt weergegeven.

Ad. 1 Transitie en implementatie Wtp

Er wordt veel aandacht en tijd gestoken in het Wtp traject: er is veel externe hulp ingeschakeld, er is een projectmanager aangesteld, het dossier datakwaliteit is in 2024 ingeleverd bij De Nederlandsche Bank voor partiële beoordeling en in 2024 en begin 2025 zijn extra bestuursvergaderingen geweest. Het streven is om de nieuwe pensioenregeling op 1 januari 2026 in te laten gaan.

Ad. 2 Risico van afhankelijkheid van externe partijen

Met name met betrekking tot bepaalde projecten wordt gebruik gemaakt van externe partijen zoals bij de implementatie en het maken van de berekeningen voor de nieuwe pensioenregeling en de implementatie van de Europese verordening Digital Operational Resilience Act (DORA). Het is belangrijk dat bepaalde kennis en ervaring ook binnen het bestuur en/of het pensioenbureau geborgd wordt. Hier is veel aandacht voor. Ontwikkeling zoals DORA helpt het fonds om verder in control te komen.

Ad. 3 Kennis en betrokkenheid van sociale partners

Begin 2024 ervaarde het bestuur de kennis en betrokkenheid vanuit sociale partners nog als een aandachtspunt. Maar door het transitietraject en de vele overleggen die hierover hebben plaatsgevonden is de kennis en betrokkenheid van sociale partners inmiddels sterk verbeterd.

Ad. 4 Beschikbaarheid van tijd en kennis bestuursleden

Aangezien de meeste bestuursleden naast hun functie bij het pensioenfonds ook nog een baan hebben bij één van de aangesloten werkgevers kan dit nog wel eens wringen qua tijd, met name in deze transitieperiode waar regelmatig extra vergaderingen worden ingepland. Het fonds heeft hier aandacht voor en probeert bestuursleden zo veel mogelijk te ontlasten. Ook zijn de werkgevers van de betreffende bestuursleden gewezen op de extra werkzaamheden van de bestuursleden als gevolg van de transitie en gevraagd hier rekening mee te houden. Het transitie traject zal de komende tijd nog veel tijd en aandacht blijven vergen van het bestuur. Dit blijft dus een aandachtspunt van het bestuur. Het fonds heeft waar nodig externe ondersteuning ingehuurd. Overigens gaat dit niet ten koste van de kwaliteit en zorgvuldige besluitvorming.

Wat betreft het (op peil houden van het) kennisniveau hebben er enkele bestuursleden externe opleidingen gevolgd, zijn er een aantal kennissessie geweest met betrekking tot de Wet toekomst pensioenen (Wtp) en is het BOB-model geïntroduceerd. Het BOB-model is een model van vergaderen waarin drie fasen worden onderscheiden: Beeldvorming, Oordeelsvorming en Besluitvorming. Dit model helpt om de kwaliteit van de besluitvorming te vergroten, het zorgt voor meer draagvlak en er worden zoveel mogelijk gezichtspunten meegenomen in het besluit.

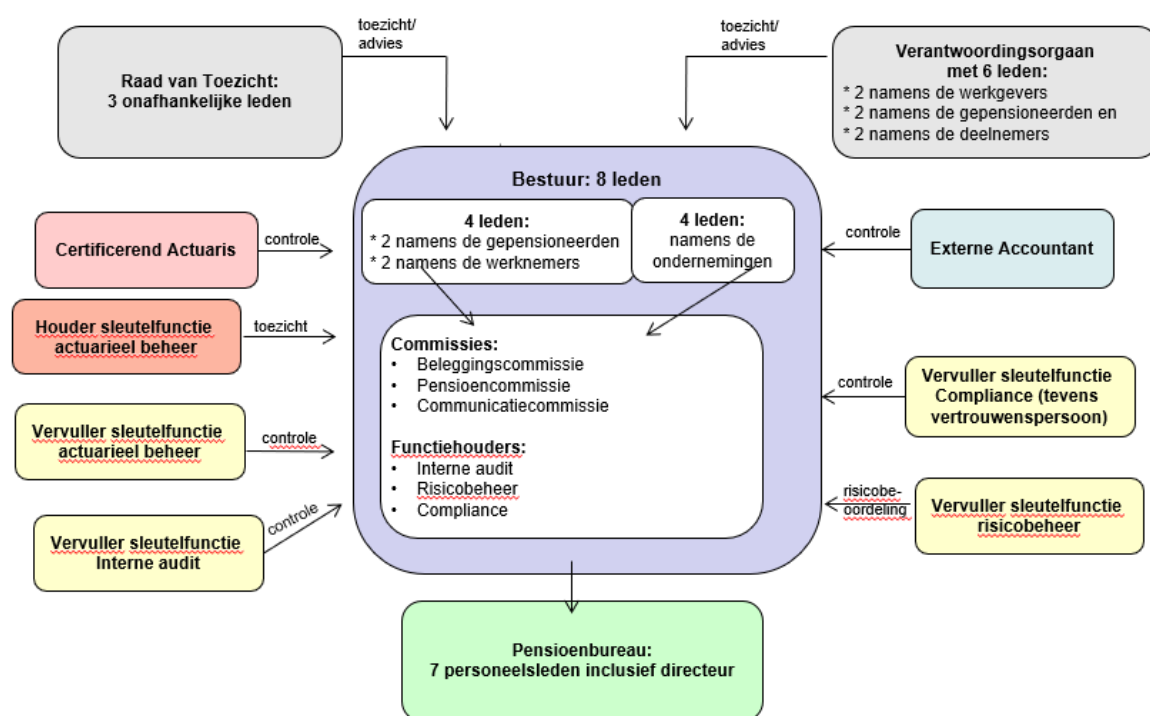
Ad 5 Continuïteit van het fonds vanuit werkgevers perspectief

De werkgevers hebben ervoor gekozen om de transitie en de uitvoering van de nieuwe pensioenregeling door Provisum uit te laten voeren. Dit onderwerp wordt dus na de transitie opportuun.

De strategische aandachtspunten en eventuele risico-mitigerende maatregelen komen periodiek tijdens de bestuursvergaderingen aan bod.

ORGANISATIE

Organigram eind 2024

Bestuur

Het bestuur is belast met het besturen van het pensioenfonds en is paritair samengesteld. Het bestaat uit vier leden namens de vennootschappen en vier leden namens deelnemers en gepensioneerden.

De samenstelling van het bestuur per 31 december 2024 is als volgt:

	M / V	Geb. jaar	Vertegenwoordiging	Lid van bestuur sinds	Einde zittingstermijn
Lidy Beute	V	1967	namens vennootschappen	09-04-2020	01-02-2025
Linda ten Broeke (voorzitter)	V	1974	namens vennootschappen	16-02-2018	16-02-2026
Madelon Flint	V	1964	namens vennootschappen	21-04-2023	21-04-2027*
Vacature			namens vennootschappen		
Leon Dijkstra	M	1989	namens deelnemers	22-04-2022	22-04-2026*
Makkie Konijn	M	1962	namens deelnemers	06-11-2020	06-11-2028
Ricardo Scholman	M	1962	namens gepensioneerden	16-09-2024	16-09-2028*
Ric v.d. Woude	M	1959	namens gepensioneerden	26-06-2020	26-06-2025

* Nog herbenoembaar voor een bestuurstermijn van 4 jaar.

Remco Gerlof liep eind 2024 mee als aspirant bestuurslid en is in maart 2025 aangemeld bij De Nederlandsche Bank als bestuurslid.

Dagelijks Bestuur

Het dagelijks bestuur (DB) is belast met de dagelijkse leiding van het pensioenfonds en wordt gevormd door de voorzitter, de directeur, de adjunct-directeur en een tweede bestuurslid. De taken en werkwijze van het Dagelijks Bestuur zijn vastgelegd in het Reglement Dagelijks Bestuur.

Bestuurscommissies

Het bestuur laat zich ondersteunen door het Dagelijks Bestuur (DB) en drie permanente commissies, te weten: de beleggingscommissie, de pensioencommissie en de communicatiecommissie.

De commissies bestaan uit minimaal één bestuurslid en eventueel een externe adviseur en worden ondersteund door minimaal één vertegenwoordiger van het pensioenbureau. De taak van de commissies is om het bestuur op betreffende deelterreinen gevraagd en ongevraagd te adviseren over het te voeren beleid, voorstellen te formuleren om het beleid waar nodig of gewenst aan te passen en na goedkeuring door het bestuur toe te zien op de implementatie van de genomen besluiten van het bestuur, inclusief het eventueel doorvoeren van de wijzigingen in fondsdocumenten. Daarvoor wordt o.a. van de commissies verwacht dat zij zich voortdurend op de hoogte houden van de wettelijke voorschriften en aanbevelingen op de verschillende deelgebieden. Daarnaast hebben ze als taak de besluitvorming binnen het bestuur voor te bereiden, de voorstellen binnen het bestuur toe te lichten en toe te zien op de aan de commissies toegewezen deelterreinen. De taken en werkwijze van de commissies zijn vastgelegd in het Reglement Commissies.

De personele invulling van het dagelijks bestuur en de commissies is per ultimo 2024 als volgt:

Dagelijks Bestuur	Pensioen-commissie	Beleggings-commissie	Communicatie-Commissie
Linda ten Broeke	Ric van der Woude Madelon Flint	Ricardo Scholman	Makkie Konijn Leon Dijkstra

Sleutelfuncties

Het bestuur heeft vier sleutelfuncties ingericht, te weten op de gebieden van interne audit, risicobeheer, compliance en actuariel beheer. De sleutelfuncties hebben een controlerende en in voorkomende gevallen adviserende rol en moeten onafhankelijk functioneren van de uitvoerende werkzaamheden waarop zij toezien resp. die zij controleren.

Er wordt onderscheid gemaakt tussen een houder van een sleutelfunctie en een vervuller van een sleutelfunctie. De houder is een natuurlijk persoon die eindverantwoordelijk is voor de uitoefening van de taken die vallen onder de desbetreffende sleutelfunctie. De vervuller is een organisatie die betrokken is bij de uitvoering van de taken die vallen onder de sleutelfunctie.

Het fonds heeft de sleutelfuncties eind 2024 als volgt ingericht:

Sleutelfunctie	Houder	Vervuller
Risicobeheer	Madelon Flint (bestuurslid)	AethiQs
Interne audit	Ric van der Woude (bestuurslid)	Baker Tilly
Compliance	Leon Dijkstra (bestuurslid)	TriVu
Actuarieel beheer	Martin Wouda (tevens certificerend actuaris)	Aon

Verantwoordingsorgaan

Het bestuur legt verantwoording af aan het verantwoordingsorgaan over het door het bestuur gevoerde beleid en de beleidskeuzes voor de toekomst. Jaarlijks stelt het verantwoordingsorgaan een oordeel op over het handelen van het bestuur. U leest dit oordeel over 2024 verderop in dit jaarverslag.

De taken en verantwoordelijkheden van het verantwoordingsorgaan zijn vastgelegd in de statuten en in het Reglement verantwoordingsorgaan. Daarin is eveneens geregeld dat het verantwoordingsorgaan het recht heeft om advies uit te brengen aan het bestuur over onderwerpen die in de Pensioenwet zijn vastgelegd. In 2024 heeft het verantwoordingsorgaan onder meer advies uitgebracht over de volgende onderwerpen:

- Wijziging van het reglement van de raad van Toezicht;
- De uitvoeringsovereenkomst per 1 juli 2024;
- De uitvoeringsovereenkomst 2025.

Tevens is het verantwoordingsorgaan gevraagd om een oordeel te geven over de bescherming van de dekkingsgraad en is het Communicatieplan Wtp gedeeld met het verantwoordingsorgaan. Ook heeft het verantwoordingsorgaan een bindende voordracht gedaan voor de herbenoeming van Roland de Greef als lid van de raad van toezicht en een bindende voordracht gedaan voor de benoeming van Haitse Hoos en Ingrid Hermans als nieuwe leden van de raad van toezicht.

De samenstelling van het verantwoordingsorgaan is per ultimo 2024 als volgt:

	M / V	Geb. jaar	Vertegenwoordiging	Lid van VO sinds	Einde zittingstermijn
Jelle ter Laak	M	1971	namens vennootschappen	feb. 2023	feb. 2027*
Vacature			namens vennootschappen		
Esther Pennings	V	1981	namens deelnemers	april 2021	april 2025*
Francoise Schoordijk	V	1966	namens deelnemers	jan. 2020	jan. 2028
Dick Vos		1951	namens gepensioneerden	feb. 2024	feb. 2028*
Dick van der Windt (voorzitter)	M	1946	namens gepensioneerden	maart 2014	maart 2025

* Nog herbenoembaar voor een termijn van 4 jaar.

Door het vertrek van Remco Gerlof bij het verantwoordingsorgaan was er eind 2024 sprake

van een vacature. Deze is begin 2025 ingevuld door Bas Hazenbos.

Raad van toezicht

Het interne toezicht wordt bij Provisum uitgevoerd door een raad van toezicht. Deze heeft als taak toezicht te houden op het beleid van het bestuur en op de algemene gang van zaken in het pensioenfonds. De raad van toezicht staat het bestuur ook met raad terzijde. De taken en bevoegdheden van de raad van toezicht zijn vastgelegd in de statuten, in het Reglement raad van toezicht en in afzonderlijke opdrachtbevestigingen. De raad van toezicht legt verantwoording af over de uitvoering van haar taken aan het verantwoordingsorgaan. De bevindingen van de raad van toezicht zijn verderop in dit jaarverslag opgenomen.

In de raad van toezicht zitten de volgende personen per ultimo 2024:

	M/V	Geb. jaar	Lid sinds	Benoemd tot
Fridoline van Binsbergen-Stierum	V	1967	september 2022	september 2025*
Ingrid Hermans	V	1971	november 2024	november 2027*
Haitse Hoos (voorzitter)	M	1968	juni 2024	juni 2027*

* Nog herbenoembaar voor maximaal drie jaar (in termijnen van een jaar).

Leden van de raad van toezicht worden voor een periode van drie jaar benoemd met een jaarlijkse verlengingsmogelijkheid tot maximaal nog eens drie jaar. In 2024 is afscheid genomen van Anneke van der Meer en Roland de Greef. Zij zijn opgevolgd door Haitse Hoos respectievelijk Ingrid Hermans.

Pensioenbureau

Aan het pensioenfonds is een pensioenbureau verbonden. De medewerkers van het pensioenbureau zijn in dienst van het fonds en belast met de uitvoering van de pensioenregeling(en) en ondersteunende werkzaamheden ten behoeve van het bestuur en de bestuurscommissies. Het pensioenbureau staat onder leiding van de directeur die benoemd wordt door het bestuur. De directeur rapporteert op kwartaalbasis over de werkzaamheden aan het bestuur. De bezetting van het pensioenbureau ziet er eind 2024 als volgt uit:

	Geb. jaar	Functie
Marry Dijkstra	1974	Secretaresse/ management assistent
Natascha Endema	1971	Senior beleidsmedewerker/ adjunct directeur
Joost van Engers	1960	Directeur
Melinda Onrust	1973	Actuarieel medewerker
Diana Roodt	1968	Administratief medewerker
Henk Spitteler	1960	Administratief medewerker
Henri van Unen	1966	Actuarieel medewerker

Vermogensbeheerder

Het bestuur laat het beheer van de beleggingen van het fonds door de vermogensbeheerder Anthos Fund & Asset Management BV (AFAM) uitvoeren. AFAM beschikt over een uitgebreide beleggingsdeskundigheid en over goede contacten met tal van beleggingsprofessionals. De backoffice is door AFAM uitbesteed aan Caceis. De tot 1 juli 2024 betaalde premies voor de beschikbare premieregelingen worden belegd door ABN AMRO Pension Services. Met ingang van 1 juli 2024 worden er geen premies meer afgedragen aan ABN AMRO Pension Services, maar worden deze premies direct omgezet in een pensioenaanspraak bij Provisum (zie ook verderop in dit verslag).

Privacy Officer

Als privacy officer is TriVu, in de persoon van Harmen Pullen, benoemd. De privacy officer ondersteunt het bestuur bij de naleving van de Algemene Verordening Gegevensbescherming. Het bestuur is eindverantwoordelijk voor de naleving.

Compliance Officer (vervuller sleutelfunctie compliance)

De compliance officer heeft als hoofdtaak het controleren van en dienen als vraagbaak ten aanzien van de naleving van wet- en regelgeving en de gedragscode van het pensioenfonds. Als compliance officer van het pensioenfonds is TriVu, in de persoon van Harmen Pullen, benoemd.

Riskmanager (vervuller sleutelfunctie risicobeheer)

Op het gebied van risicobeheer wordt beoogd dat Provisum een totaalbeeld heeft van de verschillende risico's waaraan het pensioenfonds wordt blootgesteld. De vervuller van de sleutelfunctie risicobeheer heeft hierin een ondersteunende rol. Het bestuur heeft AethiQs, in de persoon van Steven Verschuren, als vervuller van de sleutelfunctie risicobeheer benoemd. De ondersteuning van AethiQs bestaat o.a. uit de volgende activiteiten:

- Ondersteunen bij 2^e lijn opinie: geven van een risico-oordeel bij belangrijke beleidsvoorstellen.
- Schrijven van het kwartaalrapport ten behoeve van het bestuur.
- Risk-to-risk meetings houden met de 2^e lijn van de belangrijkste uitbestedingspartners van Provisum.

Interne auditor (vervuller sleutelfunctie interne audit)

De vervuller van de sleutelfunctie interne audit maakt gebruik van interne audits bij het beoordelen, monitoren en rapporteren over de opzet, het bestaan en de werking (adequaatheid en doeltreffendheid) van de interne controlemechanismen en andere procedures en maatregelen ter waarborging van de beheerste en integere bedrijfsvoering van het pensioenfonds. Als vervuller van de interne auditfunctie heeft het pensioenfonds Baker Tilly benoemd.

Certificerend actuaris (tevens houder en vervuller sleutelfunctie actuariel beheer)

De certificerend actuaris beoordeelt de financiële positie van het fonds en beschrijft zijn bevindingen in het rapport van de certificerend actuaris. Als houder en vervuller van de sleutelfunctie actuariel beheer wordt er op kwartaalbasis gerapporteerd. Voor het verslagjaar 2024 is Martin Wouda van Aon Nederland CV aangesteld als certificerend actuaris. Hij is tevens houder en vervuller van de sleutelfunctie actuariel beheer.

Adviserend actuaris

De adviserend actuaris adviseert het pensioenfonds in pensioen-technische aangelegenheden en stelt het actuariael rapport op. Als adviserend actuaris is Mark van de Velde aangewezen. Hij is werkzaam bij Aon Nederland CV.

Externe accountant

De accountant controleert jaarlijks de administratie van het pensioenfonds, waaronder de jaarrekening en de staten voor De Nederlandsche Bank N.V. (DNB). Vanwege de wettelijke rotatietermijn is voor het jaarverslag 2024 Rick Gosen van EY Accountants B.V. de controlerend accountant.

VERSLAG VAN HET BESTUUR OVER 2024

Vergaderingen en besluiten

Het bestuur heeft in 2024 tien keer vergaderd en er hebben twee aanvullende Wtp toelichtingssessies plaatsgevonden. De gebruikelijke tweedaagse bijeenkomst van het bestuur heeft plaatsgevonden in juni. Deze tweedaagse bijeenkomst stond ook grotendeels in het teken van de Wtp.

In de bestuursvergaderingen zijn onder andere de volgende besluiten genomen:

- Het vaststellen van het jaarverslag over het jaar 2023;
- Het wijzigen van verschillende documenten, o.a. de statuten, de Gedragscode, pensioenreglementen, Abtn en het IT beleid;
- Het zelf uitvoeren van de DC-regelingen vanaf 1 juli 2024;
- Het tijdelijk verhogen van de renteafdekking van 60% naar 100% om de dekkingsgraad te beschermen in aanloop naar de overgang naar de nieuwe pensioenregeling toe;
- De risicohouding in de nieuwe pensioenregeling;
- Het verhogen van de pensioenen per 1-1-2025 met 3,14%;
- Het verlenen van een premiekorting aan de werkgevers in 2025.

Evenwichtige belangenafweging

Indexatie en premiekorting

Bij het besluit inzake het verhogen van de pensioenen en het verlenen van de premiekorting aan de werkgevers zijn de belangen van alle stakeholders evenwichtig afgewogen en is er gehandeld conform vastgelegd beleid. Op de prijsinflatie van 3,55% is de negatieve prijsinflatie van het jaar ervoor in mindering gebracht (0,41%). De pensioenen zijn hierdoor met 3,14% verhoogd per 1 januari 2025. Over het indexatiebesluit is uitgebreid gecommuniceerd door middel van de digitale nieuwsbrief en op de website. De gepensioneerden zijn in januari 2025 persoonlijk op de hoogte gebracht door middel van een persoonlijke brief. De deelnemers en gewezen deelnemers worden nog persoonlijk op de hoogte gebracht door middel van de begeleidende brief bij hun jaarlijks pensioenoverzicht.

Verder is er in het jaar 2024 aandacht besteed aan de hiernavolgende onderwerpen.

Wet toekomst pensioenen

Op 1 juli 2023 is de Wet toekomst pensioenen (Wtp) in werking getreden. Pensioenfondsen krijgen tot 1 januari 2028 de tijd om hun pensioenregelingen aan te passen aan de nieuwe pensioenregels.

Gemaakte keuzes

In 2024 is de projectgroep bestaande uit vertegenwoordigers van sociale partners, verantwoordingsorgaan, bestuur, pensioenbureau en een adviseur van Aon meerdere keren bijeen gekomen. In de projectgroep zelf worden geen besluiten genomen, maar deze is bedoeld om iedereen op de hoogte te houden van de ontwikkelingen rondom de Wtp, de voortgang van de transitie en genomen besluiten.

Daarnaast hebben werkgevers en ondernemingsraden (sociale partners) zelf ook nog uitvoerig overleg gevoerd en zijn er afspraken gemaakt over de nieuwe pensioenregeling. Deze afspraken zijn vastgelegd in een transitieplan dat eind januari 2025 aan het fonds is aangeboden. Sociale partners verzoeken het fonds om per 1 januari 2026 een solidaire premieregeling uit te voeren en de opgebouwde en ingegane pensioenen over te dragen naar de nieuwe pensioenregeling, ook wel invaren genoemd.

Het fonds heeft in aanloop naar dit definitieve transitieplan in 2024 en begin 2025 uitvoerig stilgestaan bij het komende verzoek van sociale partners. Op 28 maart 2025 heeft het bestuur, na advies van het verantwoordingsorgaan en goedkeuring van de raad van toezicht, besloten om:

- uitvoering te geven aan de nieuwe pensioenregeling;
- het verzoek van Sociale Partners om de opgebouwde pensioenaanspraken en -rechten in de nieuwe pensioenregeling in te varen, te honoreren; en
- op 1 januari 2026 de bestaande opgebouwde pensioenaanspraken en -rechten door middel van een interne collectieve waardeoverdracht volgens artikel 150m PW in te brengen in de nieuwe pensioenregeling.

Begin april 2025 is het door het fonds verplicht op te stellen Implementatieplan en Communicatieplan ingediend bij De Nederlandsche Bank (DNB) respectievelijk de Autoriteit Financiële Markten (AFM).

IT en administratiesysteem

Met de IT-serviceprovider, Lumera B.V., is het traject inzake de 'digital twin' in 2024 voortgezet. Er is verdere ervaring opgedaan met deze tweede database die de effecten van de solidaire premieregeling voor het pensioenfonds op deelnemersniveau kan doorrekenen. Zo kan bij de overgang een vergelijking worden gemaakt tussen de huidige pensioenaanspraken en de pensioenaanspraken op basis van de nieuwe pensioenregeling.

Datakwaliteit

In aanloop van de nieuwe pensioenregeling heeft Provisum onderzoek gedaan naar de datakwaliteit bij het fonds. De datakwaliteit is belangrijk voor een juiste omzetting naar de pensioenvermogens in het nieuwe stelsel, zodat deelnemers krijgen waar zij recht op hebben. Om de datakwaliteit te waarborgen heeft het fonds gebruik gemaakt van de diverse good practices en guidances die door de DNB en in de sector beschikbaar zijn gesteld. De concrete invulling van het hoofdstuk datakwaliteit volgt onder andere de richtlijnen uit het Kader Datakwaliteit van de Pensioenfederatie.

Begin 2024 is het dossier datakwaliteit voor partiële beoordeling aan De Nederlandsche Bank (DNB) voorgelegd. In een gesprek met DNB, gehouden op 7 maart 2024, heeft DNB aangegeven dat het dossier nog niet voldoet door het ontbreken van de generieke data analyse. Provisum heeft het dossier aangevuld en in september 2024 opnieuw ingediend bij DNB. Op 12 december is het fonds door DNB geïnformeerd dat het dossier volledig voldoet, en dat DNB akkoord is met het dossier datakwaliteit van het fonds.

Communicatie

De communicatiecommissie heeft zich in 2024 voorbereid om het traject van de communicatie met de deelnemers gereed te hebben wanneer de details van de nieuwe pensioenregeling bekend zijn. Een en ander is vastgelegd in het wettelijk vereist

communicatieplan dat op 14 maart 2025 definitief vastgesteld is door het bestuur. Begin april 2025 is het communicatieplan ingediend bij de AFM.

Naast het speciale deel van de website dat ingericht is voor informatie over de nieuwe pensioenregeling is er in de nieuwsbrief, het Pensioenbericht, meerdere keren aandacht besteed aan de nieuwe pensioenregels. In september 2024 is een uitnodiging voor deelname aan de Pensioenbarometer verstuurd naar deelnemers. De Pensioenbarometer is uitgevoerd en bestaat uit een vragenlijst met als doel: monitoring van kennis en het sentiment onder de deelnemers en het meten van de waardering van de pensioencommunicatie. De uitvraag in september betrof een zogenaamde nulmeting. De uitvraag zal meerdere keren herhaald worden.

Voortgangsdokument

Op kwartaal basis wordt het bestuur uitgebreid geïnformeerd over het transitieproces en de stand van zaken door middel van het voortgangsdokument, evenals het verantwoordingsorgaan en de raad van toezicht.

Beëindiging contract ABN AMRO Pension Services

In 2023 heeft ABN AMRO Pension Services (AAPS) te kennen gegeven de dienstverlening inzake de beschikbare premieregelingen te beëindigen. Het fonds heeft hierop besloten de beschikbare premieregelingen met ingang van 1 juli 2024 zelf uit te voeren. De maandelijkse premie wordt vanaf deze datum direct omgezet in een pensioenaanspraak bij Provisum in de basisregeling. Vanaf 1 januari 2025 is de vrijwillige aanvullende pensioenregeling beëindigd en kan er niet meer vrijwillig gespaard worden. Met ABN AMRO is afgesproken dat de opgebouwde beleggingskapitalen bij ABN AMRO achterblijven tot en met 30 juni 2026 en dat de dienstverlening wordt overgenomen door ABN AMRO Independent Asset Management (IAM). De kapitalen blijven belegd worden conform de betreffende lifecycle van de deelnemer. In de beleggingsmix van deze lifecycles is eind 2024 wel van enkele Robeco fondsen overgestapt naar ABN AMRO fondsen. De deelnemers kunnen de ontwikkelingen van hun kapitaal nog steeds volgen via het webportaal van ABN AMRO, dit blijft beschikbaar.

Uitbesteding

Van uitbesteding is sprake indien het pensioenfonds op structurele basis kerndiensten of faciliteiten, welke deel uitmaken van het met de uitvoering van de pensioenregeling samenhangende of daaraan ondersteuning verlenende bedrijfsprocessen, door een derde laat uitvoeren. Processen kunnen worden uitbesteed, maar de eindverantwoordelijkheid blijft bij het bestuur liggen. Het beleid voor uitbesteding is vastgelegd in het Uitbestedingsbeleid.

Met de belangrijkste uitbestedingspartners, waaronder Anthos Fund & Asset Management BV (AFAM), zijn de afspraken vastgelegd in contracten en Service Level Agreements. De deelnemers- en pensioenadministratie van de uitkeringsregelingen wordt in eigen beheer uitgevoerd. Hierbij wordt gebruik gemaakt van het pensioenadministratiesysteem AxyLife van de onderneming Lumera. Voor de uitbetaling van de pensioenen wordt gebruik gemaakt van de excassomodule van AxyLife. Ook met Lumera zijn de afspraken vastgelegd in contracten en Service Level Agreements.

Van de belangrijkste uitbestedingspartners, Lumera B.V., AFAM en COFRA IT, is een ISAE3402 type II verklaring ontvangen. Dit is een door een auditor opgestelde verklaring

waarmee de desbetreffende organisatie aantoonst dat de interne processen beheerst worden. De verklaringen worden door het fonds geanalyseerd en er wordt, indien nodig, nader overlegd met de uitbestedingspartner.

Van AAPS en ABN AMRO IAM is over 2024 geen ISAE3402 type II verklaring ontvangen. Zij steunen bij een groot aantal processen op onderdelen van ABN AMRO. Er is wel een type II verklaring ontvangen van ABN AMRO Securities Operations. Dit is de afdeling die voor AAPS en IAM de transacties uitvoert en de effecten bewaart.

Informatiebeveiliging en IT

In januari 2023 is de Europese Digital Operational Resilience Act (DORA) in werking getreden. De DORA moet onder andere de risico's van cyberaanvallen mitigeren. Financiële ondernemingen dienen voor 17 januari 2025 aan de wetgeving te voldoen. Voor Provisum is vooral van belang dat de DORA goed door COFRA IT wordt geïmplementeerd, zijnde de centrale infrastructuur dienstverlener. COFRA IT heeft hierbij gebruik gemaakt van de diensten van een externe partij, DM Consulting. Dit externe bureau heeft ook het fonds ondersteund bij de invoering van de DORA waardoor er sprake was van consistentie en goede interne afstemming met COFRA IT. De DORA heeft in 2024 o.a. geleid tot:

- aanpassing van contracten met partijen die IT-diensten verlenen aan het fonds;
- het opstellen van een informatieregister, oftewel een gestandaardiseerde centrale database die alle contractuele overeenkomsten met IT dienstverleners registreert en dat moet helpen om de informatiestromen beter te beheren;
- aanpassing van het IT beleid van het fonds.

Compliance, integriteit en beloningen

Het bestuur hecht grote waarde aan een integere bedrijfsvoering. Een integere bedrijfsvoering gaat verder dan het alleen voldoen aan de externe en interne wet- en regelgeving. Het gaat ook om het hebben van een cultuur waarin het vanzelfsprekend is dat de betrokkenen bij het pensioenfonds handelen in overeenstemming met de geldende maatschappelijke normen en interne regelgeving. Het bestuur laat zich hierbij ondersteunen door de sleutelfunctie compliance. Voor het invullen van de sleutelfunctie- vervuller compliance (compliance officer) is gekozen voor een externe en onafhankelijke partij, TriVu in de persoon van Harmen Pullen. Deze ziet toe op de naleving van wet- en regelgeving op het gebied van compliance en integriteit en op naleving van de gedragscode van het pensioenfonds. Een verklaring van de vervuller van de sleutelfunctie is verderop in dit bestuursverslag opgenomen.

De risico's op het gebied van integriteit inclusief een overzicht van de beheersmaatregelen zijn opgenomen in een Systematische Integriteitsrisicoanalyse (SIRA). Indien het bestuur van mening is dat een risico niet voldoende beheerst wordt, zal het onderzoek doen naar verbetering of uitbreiding van beheersmaatregelen.

De ontwikkelingen in wet- en regelgeving worden door het bestuur nauwgezet gevolgd. Voor het fonds relevante wijzigingen worden geanalyseerd en de opvolging ervan wordt besproken in de bestuursvergaderingen. Het bestuur is niet bekend met overtredingen van wet- en regelgeving door het fonds.

Gedragcode

Alle aan Provisum verbonden personen hebben door middel van ondertekening van de jaarlijkse verklaring aangegeven dat zij zich in 2024 aan de regels in de gedragscode hebben gehouden.

Beloningsbeleid

Het bestuur voert een beheerst en transparant beloningsbeleid dat te vinden is op de website van Provisum. De beloning van de leden van het bestuur en het verantwoordingsorgaan van het fonds is gerelateerd aan de taken en verantwoordelijkheden alsmede de tijdsbesteding. Een bestuurslid wordt geacht een dag per week (= 0,2 FTE) te besteden aan het besturen van het pensioenfonds. Als beloning voor deze bestuurswerkzaamheden was in 2024 een normbedrag vastgesteld van € 17.604 bruto per jaar (op basis van 0,2 FTE).

Tijdens een benchmarkonderzoek in 2023 is gebleken dat de vergoeding voor de leden van het verantwoordingsorgaan Provisum aan de hoge kant is. Daarom is besloten om het normbedrag voor deze leden te bevriezen op het niveau van 2022, te weten € 16.000 bruto per jaar. Omdat er een beperktere tijdsbesteding van toepassing is, wordt er een correctiefactor toegepast van 0,35 voor leden van het verantwoordingsorgaan en voor de voorzitter van 0,45 op de normfactor van 0,2 FTE.

Indien het normbedrag hoger is dan het salaris uit hoofde van het dienstverband met een van de aangesloten werkgevers (op basis van 0,2 FTE), ontvangt het desbetreffende lid een vergoeding van het verschil vanuit het pensioenfonds. Pensioengerechtigde leden van het bestuur en verantwoordingsorgaan die niet in loondienst zijn bij een van de aangesloten werkgevers ontvangen het normbedrag. Een lid van de raad van toezicht ontvangt een bedrag van € 13.000 bruto per jaar en de voorzitter € 16.500 bruto per jaar.

Functioneren bestuur

Het eigen functioneren is voor het bestuur een continu aandachtspunt. Het bestuur evalueert jaarlijks het functioneren als geheel, soms op onderdelen, en het functioneren van de individuele bestuursleden. In 2024 is dit op verschillende manieren gebeurd, namelijk:

- Individuele einde jaargesprekken tussen de voorzitter en de bestuursleden afzonderlijk (februari/maart 2024).
- Uitgebreide evaluatie onder leiding van een externe partij tijdens de tweedaagse bijeenkomst in juni 2024. Hierin zijn de volgende onderwerpen aan bod gekomen: diversiteit en complementariteit, gedrag en cultuur, functioneren voorzitter en de werkwijze van het bestuur. Tevens is er tijdens deze tweedaagse sessie stilgestaan bij de deskundigheid en competenties op individueel en collectief niveau.

Over het algemeen zijn de bestuursleden tevreden over de vergaderingen, de voorbereiding en de sfeer tijdens de vergaderingen. Vanwege de lengte van de vergaderingen is afgesproken om met de drukte rondom de implementatie van de nieuwe pensioenregeling vaker te vergaderen en soms een themavergadering te houden.

Privacy

Provisum leeft de Gedragslijn Verwerking Persoonsgegevens Pensioenfondsen (hierna: Gedragslijn) na. Deze Gedragslijn beschrijft hoe de pensioensector persoonsgegevens

verwerkt en maakt aan alle deelnemers duidelijk hoe er omgegaan wordt met hun gegevens. Dit betekent o.a. dat het fonds:

- Alleen persoonsgegevens verzamelt voor welbepaalde en uitdrukkelijk omschreven doeleinden en deze heeft vastgelegd in een verwerkingsregister;
- Alleen verwerkingen van persoonsgegevens doet die noodzakelijk zijn (minimale gegevensverwerking);
- Een functionaris gegevensbescherming heeft;
- De rechten respecteert van betrokkenen (inzage, correctie, gegevenswissing, beperking en overdraagbaarheid);
- Een beleid inzake bewaartermijnen heeft;
- Een privacyverklaring op de website heeft gepubliceerd waarin o.a. de rechten van betrokkenen zijn vermeld;
- Verwerkersovereenkomsten heeft met partijen met wie de persoonsgegevens worden gedeeld;
- Passende technische en organisatorische maatregelen heeft getroffen om datalekken te voorkomen;
- Een proces heeft in het geval van eventuele datalekken.

Begin 2024 heeft de functionaris gegevensbescherming een rapport opgeleverd over een onderzoek naar de naleving van de geactualiseerde Gedragslijn. De conclusie van dit onderzoek is dat de privacy documenten van het pensioenfonds van goede kwaliteit zijn. Er zijn geen bevindingen gevonden dat het pensioenfonds niet voldoet aan de Gedragslijn en/ of de AVG. Wel kunnen de privacy documenten op een paar punten wat aangescherpt worden zodat praktijk en beleid meer in lijn met elkaar zijn.

Goed pensioenfondsbestuur

Goed pensioenfondsbestuur komt tot uiting in de wijze van besturen, toezicht houden en verantwoording afleggen. De pensioensector heeft hiervoor een gedragscode opgesteld, de Code Pensioenfondsen. Deze Code heeft tot doel het functioneren van besturen te verbeteren en inzichtelijker te maken en is vanaf 1 januari 2024 gewijzigd. In de gewijzigde Code zijn de normen gegroepeerd aan de hand van vijf thema's. In dit jaarverslag wordt gerapporteerd op basis van deze gewijzigde Code.

Het pensioenfonds moet de Code via zelfregulering naleven volgens het 'pas toe of leg uit' principe. Dat houdt in dat de normen uit de Code worden toegepast of, waar het afwijkt, wordt uitgelegd waarom het afwijkt. Het pensioenfonds voldoet aan de normen in de Code met uitzondering van norm 35 inzake de leeftijdseis. Het bestuur voldoet hier wel aan maar het verantwoordingsorgaan heeft geen lid dat jonger is dan 40 jaar. Begin 2021 is er iemand benoemd die jonger was dan 40 jaar, maar inmiddels is deze persoon de leeftijd van 40 jaar gepasseerd. Bij opvolgingen worden benoemende partijen nadrukkelijk verzocht om rekening te houden met de diversiteitseis, maar vanwege de beperkte omvang van het fonds is dit niet altijd mogelijk. De volledige Checklist Code Pensioenfondsen is als bijlage 2 bij het jaarverslag opgenomen.

De Code Pensioenfondsen nodigt pensioenfondsen uitdrukkelijk uit om bij de normen 1, 4, 34 en 35 jaarlijks in beschrijvende zin te rapporteren over de naleving van die norm, zie hieronder.

Rapportagenorm	Aan voldaan?	Toelichting
Norm 1: Het pensioenfonds heeft een missie, visie en strategie. Daarin beschrijft het pensioenfonds wat het pensioenfonds wil betekenen en bereiken voor zijn belanghebbenden, rekening houdend met hun voorkeuren en belangen. Op deze wijze bepaalt het pensioenfonds wat zijn strategische doelstellingen en beleidsuitgangspunten, waaronder de risicohouding, zijn. Het pensioenfonds evalueert zijn missie, visie en strategie periodiek en rapporteert hierover in zijn bestuursverslag.	Ja	In het bestuursverslag wordt gerapporteerd over de missie, visie en strategie. Eenmaal in de drie jaar wordt de missie, visie en strategie geëvalueerd. Dit is voor het laatst gebeurd in 2024. De risicohouding die in 2024 is vastgesteld voor de nieuwe pensioenregeling sluit aan op de missie, visie en strategie die het fonds heeft opgesteld.
Norm 4: Het pensioenfonds verdiept zich in de voorkeuren van de bij het pensioenfonds betrokken belanghebbenden en betreft deze voorkeuren bij het bepalen van zijn strategische doelstellingen en beleidsuitgangspunten en gaat daarover met de belanghebbenden in gesprek. Het pensioenfonds rapporteert hierover jaarlijks in het bestuursverslag.	Ja	D.m.v. enquêtes, deelnemersonderzoeken, klankbordgroepen etc. worden voorkeuren van belanghebbenden geïnventariseerd. Daarnaast wordt het VO gebruikt als klankbordgroep namens de verschillende belanghebbenden. De risicohouding in de nieuwe pensioenregeling is mede tot stand gekomen d.m.v. de risicopreferenties van de deelnemers uit te vragen en na overleg met de andere organen van het fonds. De toetsing van de risicohouding vindt tenminste eenmaal in vijf jaar plaats en bij een ingrijpende wijziging (PW artikel 52b lid 2).
Norm 34: Het pensioenfonds heeft een schriftelijk beleid vastgesteld om de diversiteit en inclusie in zijn fondsorganen te vergroten of in stand te houden. Dit beleid stelt passende doelen op ten aanzien van de mate van diversiteit op alle voor het pensioenfonds relevante maatschappelijke aspecten, waaronder tenminste geslacht of genderidentiteit, leeftijd en sociaal-culturele achtergrond. Op basis van dit beleid heeft het pensioenfonds een planmatige aanpak gericht op het bereiken van deze doelen. Het bestuur herijkt dit beleid periodiek en rapporteert jaarlijks in het bestuursverslag over de resultaten van dit beleid.	Ja	De doelstellingen op het gebied van diversiteit en inclusie zijn in 2024 in een nieuw Diversiteits- en inclusiebeleid vastgelegd. Hierin is ook opgenomen hoe de diversiteit in stand gehouden of vergroot wordt. Het beleid wordt periodiek herijkt. Jaarlijks wordt er gerapporteerd in het jaarverslag.
Norm 35: Ten aanzien van leeftijdsdiversiteit geldt als minimum dat er tenminste één persoon zitting heeft in het bestuur en het verantwoordingsorgaan of het belanghebbendenorgaan die jonger is dan 40 jaar. Ten aanzien van genderdiversiteit geldt als	Bestuur: ja VO: nee	In het bestuur en het VO zitten meerdere vrouwen. Het voldoen aan de leeftijdseis is lastiger. Er is veel actie ondernomen om deelnemers jonger dan 40 jaar te enthousiasmeren voor een functie in het bestuur of het VO. Het

minimum dat er in de genoemde organen variatie is in geslacht of genderidentiteit.		bestuur voldoet aan deze diversiteitseis, maar het VO niet. In het VO is er begin 2021 iemand benoemd die jonger was dan 40 jaar. Inmiddels is deze persoon de leeftijd van 40 jaar gepasseerd. Bij opvolgingen worden benoemende partijen nadrukkelijk verzocht om rekening te houden met de diversiteitseis, maar vanwege de beperkte omvang van het fonds is dit niet altijd mogelijk.

Communicatie

De communicatiecommissie van het pensioenfonds adviseert het bestuur over het te voeren communicatiebeleid en is verantwoordelijk voor de implementatie hiervan. De commissie wordt hierbij ondersteund door een externe adviseur die gespecialiseerd is in pensioencommunicatie. Met de communicatie van het fonds wordt beoogd om het pensioenbewustzijn en het handelingsperspectief van de deelnemer te vergroten, te bouwen aan vertrouwen in het pensioenfonds en in de pensioensector als geheel.

Jaarlijks stelt de commissie een communicatiejaarplan op. In 2024 waren de belangrijkste acties:

- *Pensioenberichten*; in 2024 zijn er vijf Pensioenberichten verzonden. De Pensioenberichten zijn er om deelnemers te informeren over pensioen in het algemeen en over (het pensioen bij) Provisum in het bijzonder. Er is in 2024 regelmatig aandacht besteed aan onderwerpen in het kader van de Wet toekomst pensioenen.
- *Deelnemersonderzoek*; in september 2024 is een uitnodiging voor deelname aan de Pensioenbarometer verstuurd naar deelnemers, en uitgevoerd. Dit onderzoek heeft als doel: monitoring van kennis en het sentiment onder de deelnemers en het meten van de waardering van de pensioencommunicatie.
- *Informeren over nieuwe pensioenregeling*; er is een speciaal deel van de website ingericht voor de nieuwe pensioenregeling. Hierin staat informatie over de Wet toekomst pensioenen en wat dit in grote lijnen gaat betekenen voor de deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden. Het transitieplan en een samenvatting van dit transitieplan is in februari 2025 op dit deel van de website gepubliceerd.
- *Communicatieplan Wtp*; de commissie is in 2023 gestart met het schrijven van het communicatieplan voor de nieuwe pensioenregeling. Dit plan is op 14 maart 2025 goedgekeurd en vastgesteld door het bestuur en begin april 2025 naar de Autoriteit Financiële Markten gestuurd.
- *Webinars*; op 25 maart 2025 is er een webinar geweest waarin een toelichting is gegeven op de nieuwe pensioenregeling.
- *Website*; er wordt voortdurend gewerkt aan het actueel houden en het optimaliseren van de website naar aanleiding van verschillende klantsignalen, zoals klantcontacten en websitestatistieken.
- *Pensioenkeuzehulp*; in 2023 is de pensioenkeuzehulp live gegaan. Dit is een digitale tool die het voor deelnemers eenvoudig maakt om te verkennen welke keuzes het

beste bij iemand passen. De tool is te benaderen via de website en is in samenwerking met meerdere pensioenfondsen tot stand gekomen. Hierdoor bleven de kosten beperkt.

- *Pensioenbewustzijn vergroten:* in 2024 ontvingen deelnemers op 58-jarige leeftijd via hun leidinggevende een cadeautje van het pensioenfonds met daarbij een brief. Dit om de jarige deelnemer alvast extra te motiveren om na te denken over de te maken keuzes voor zijn of haar pensioen. Er is een pensioenkeuzehulp op de website van Provisum om deelnemers te helpen bij het maken van pensioenkeuzes op pensioendatum. En er is in 2024 een digitale bijeenkomst geweest in samenwerking met C&A voor medewerkers van 55 jaar en ouder.
- *Voorlichting wijzigingen in DC-regelingen:* alle deelnemers in de DC-regelingen zijn geïnformeerd over de wijzigingen door middel van brieven en digitale voorlichtingsbijeenkomsten.

De pensioencommunicatie moet effect hebben. Daarom wordt gemeten hoe onze communicatie bij de deelnemers overkomt. Dit wordt gedaan door onder andere het analyseren van de statistieken van de website en het Pensioenbericht en door het analyseren van de ingevulde enquêteformulieren bij pensionering. Normaal gesproken vindt er eens in de drie jaar een uitgebreid tevredenheidsonderzoek onder deelnemers plaats. Deze is gedurende de overgang naar de nieuwe pensioenregeling tijdelijk vervangen door de uitvraag door middel van de Pensioenbarometer.

TOEZICHT

Naast het interne toezicht door de raad van toezicht houden ook externe partijen toezicht op pensioenfondsen, namelijk De Nederlandsche Bank en de Autoriteit Financiële Markten. Daarnaast kunnen deelnemers klachten melden bij de Autoriteit Persoonsgegevens en geldt er een meldplicht aan deze instantie voor datalekken. Ook is er een nieuwe instantie opgericht waar deelnemers terecht kunnen met geschillen met hun pensioenfonds.

Toezicht door De Nederlandsche Bank N.V. (DNB)

DNB is belast met het materieel en het prudentieel toezicht. In 2024 zijn er meerdere uitvragen geweest van DNB o.a. over de voortgang inzake de implementatie van de Wet toekomst pensioenen (Wtp), over de niet-financiële risico's en een self assessment inzake Duurzaamheid. Er is meerdere keren contact geweest met DNB over de beëindiging van het contract met ABN AMRO Pension Services en de oplossingsrichting. Op 26 maart 2024 heeft er een risico identificerend gesprek plaatsgevonden met DNB over de in 2023 ingediende sectorbrede uitvraag informatiebeveiliging. DNB heeft in een brief achteraf aangegeven dat het in 2023 gerapporteerde volwassenheidsniveaus '4' niet over de gehele keten van uitbesteding kan worden aangetoond en daarmee een optimistische weergave is van de feitelijke situatie. Er wordt door DNB verwezen naar de Good Practice informatiebeveiliging waarin de definities zijn opgenomen voor het bepalen van de volwassenheidsniveaus. Hier dient in een volgende sectorbrede uitvraag rekening mee gehouden dienen te worden.

In het verslagjaar zijn door DNB geen boetes of dwangsommen opgelegd. Evenmin is een aanwijzing gegeven als bedoeld in artikel 171 van de Pensioenwet of een bewindvoerder aangesteld als bedoeld in artikel 173 van de Pensioenwet.

Toezicht door de Autoriteit Financiële Markten (AFM)

AFM is belast met het gedragstoezicht. Dit betreft het toezicht op de naleving van normen ten aanzien van de voorlichting aan deelnemers en het begrenzen van hun beleggingsvrijheid bij eigen beleggingskeuzes. In het kader van dit toezicht heeft de AFM in 2024 een informatieverzoek gedaan voor de toezichtrapportage tweedepijlerpensioen.

Daarnaast is AFM belast met het effecten-typisch gedragstoezicht. Dit betreft met name het toezicht op koersgevoelige informatie. In het verslagjaar heeft het pensioenfonds geen overtredingen van normen en/of wetgeving hoeven melden aan de AFM. Er is geen sprake geweest van boetes, dwangsommen of andere sancties van AFM.

Autoriteit Persoonsgegevens

In 2024 zijn er geen klachten gemeld door deelnemers bij de Autoriteit Persoonsgegevens en was er ook geen sprake van een datalek dat gemeld diende te worden bij de Autoriteit Persoonsgegevens.

Geschilleninstantie Pensioenfondsen

Het fonds is aangesloten bij de Stichting Geschilleninstantie Pensioenfondsen (GIP). Na het doorlopen van de interne klachten- en geschillenprocedure van het fonds kunnen deelnemers terecht bij deze instantie. In 2024 zijn er geen geschillen gemeld aan de GIP.

UITVOERINGSKOSTEN

Het pensioenfonds maakt kosten om de pensioenregelingen uit te voeren.

	2024	2023
Kosten bestuur, RvT, verantwoordingsorgaan en commissies	142.000	170.000
Kosten externe controle en adviseurs	479.000	399.000
Kosten externe toezichthouders (DNB, AFM en GIP)	99.000	86.000
Kosten pensioenbureau (salarissen, IT, huur & andere faciliteiten)	1.413.000	1.362.000
Overige kosten (incl. kosten Pensioenregister)	<u>24.000</u>	<u>38.000</u>
Subtotaal	2.157.000	2.055.000
Advies- en implementatiekosten Wet toekomst pensioenen (Wtp)	<u>392.000</u>	<u>277.000</u>
Totale algemene kosten	2.549.000	2.332.000

De toegenomen kosten in 2024 zijn met name te wijten aan de hogere adviseurskosten en de hogere kosten die gemaakt zijn voor de transitie naar de nieuwe pensioenregeling onder de Wtp. De kosten die in 2024 samenhangen met de Wtp bedragen € 392.000 en betreffen onder andere:

- adviseurskosten als gevolg van de voorbereidingen voor de nieuwe pensioenregeling onder de Wtp;
- kosten van het in 2024 uitgevoerde onderzoek door middel van de Pensioenbarometer;
- IT-kosten vanwege het schaduwdraaien van de administratie in de Digital Twin.

De verwachting is dat er ook in 2025 nog extra kosten worden gemaakt als gevolg van de Wtp. Deze kosten zijn voor 2025 ingeschat op € 537.000.

Alle kosten komen ten laste van het pensioenfonds. De enige kosten die niet in bovenvermeld overzicht meegenomen worden, zijn de uren die bestuursleden en leden van het verantwoordingsorgaan die bij een van de aangesloten werkgever werken, besteden aan activiteiten voor het pensioenfonds. Deze uren komen ten laste van de werkgever en worden niet in rekening gebracht bij het pensioenfonds.

De algemene kosten dienen volgens de 'Aanbevelingen uitvoeringskosten' van de Pensioenfederatie verdeeld te worden tussen de kosten pensioenbeheer en vermogensbeheer. Het deel van de algemene kosten dat betrekking heeft op het intern beheren van het vermogen wordt toegerekend aan de kosten voor vermogensbeheer. Deze toerekening bedraagt 20% en is gebaseerd op de geschatte tijdsbesteding van de betreffende afdelingen en personen.

Kosten pensioenbeheer per deelnemer

De kosten pensioenbeheer bestaan uit de kosten die samenhangen met de pensioenbeheeractiviteiten en bedragen € 2.039.200 (80% van de hierboven vermelde totale

kosten). De kosten per deelnemer (actieve deelnemers en gepensioneerden) bedragen in 2024 € 386 (2023: € 365). De verhoging van de uitvoeringskosten per deelnemer komt grotendeels door de extra kosten die voor de Wtp gemaakt zijn. Indien de extra kosten die gemaakt zijn voor de Wtp buiten beschouwing worden gelaten, bedragen de uitvoeringskosten per deelnemer € 327 (2023: € 321). Hiermee liggen we meer in lijn met de jaren voordat er werkzaamheden voor de Wtp moesten worden verricht.

Vermogensbeheer- en transactiekosten

Naast de kosten pensioenbeheer zijn ook de vermogensbeheerkosten onderdeel van de uitvoeringskosten. De vermogensbeheerkosten worden door de beleggingsfondsen verrekend met de behaalde resultaten resp. door AFAM separaat in rekening gebracht. De kosten van het vermogensbeheer worden gerapporteerd als percentage met twee decimalen van het gemiddeld beheerd vermogen. Dit gemiddeld beheerd vermogen was in 2024 € 1.420,3 mln.

De vermogensbeheerkosten in 2024 waren € 4,1 mln. (2023 € 4,9 mln.) en € 1,1 mln. (2023 € 1,2 mln.) aan transactiekosten. Dit is in totaal 0,37% van het gemiddeld belegd vermogen (2023 0,45%). Bij het onderdeel 'Beleggingen' in dit jaarverslag, wordt uitgebreid ingegaan op de vermogensbeheerkosten. De vermogensbeheerkosten wijken af van beleggingskosten in de jaarrekening omdat:

- er in de jaarrekening rekening wordt gehouden met objectbeheerkosten en onderhoudskosten voor onroerend goed. Op basis van de aanbevelingen van de Pensioenfederatie worden deze kosten in de vermogensbeheerkosten in het bestuursverslag buiten beschouwing gelaten;
- in de vermogensbeheerkosten in het bestuursverslag ook de kosten getoond worden die door de beleggingsfondsen worden verrekend met de behaalde resultaten. In de jaarrekening worden enkel de beleggingskosten meegenomen die separaat in rekening worden gebracht.

De volgende tabel laat de aansluiting zien tussen de beleggingskosten in de jaarrekening en de totale vermogensbeheerkosten in het bestuursverslag.

Aansluiting vermogensbeheerkosten met de jaarrekening	Bedrag (x € 1.000)
Beleggingskosten zoals opgenomen in de jaarrekening	3.605
Objectbeheerkosten en onderhoudskosten Onroerend Goed	-546
Beleggingskosten	3.059
Kosten verrekend in de beleggingen (incl. transactiekosten)	2.158
Totaal vermogensbeheerkosten incl. transactiekosten	5.217
Transactiekosten	-1.130
Vermogensbeheerkosten	4.087
Algemene kosten toebedeeld aan vermogensbeheer	510
Totaal vermogensbeheerkosten voor totale kostenratio conform Pensioenfederatie	4.597

Totale kostenratio

Op basis van aanbevelingen van de Pensioenfederatie is hieronder de totale kostenratio opgenomen. Deze opzet draagt bij aan een betere vergelijkbaarheid met verzekeraars, vermogensbeheerders en buitenlandse pensioenfondsen waar de totale kostenratio gemeengoed is. De totale kostenratio betreft de som van de pensioenbeheer- en vermogensbeheerkosten, gedeeld door het gemiddeld vermogen. In feite komt het erop neer dat alle kosten in een percentage van het gemiddeld belegd vermogen worden weergegeven. De transactiekosten dienen hier echter buiten beschouwing gelaten te worden. Dit zijn de namelijk kosten die gemaakt worden om beleggingstransacties tot stand te brengen en uit te voeren en zijn niet afhankelijk van de waarde van het beheerd vermogen.

	2024		2023	
	Bedrag (x € 1.000)	In % van gem. beheerd vermogen (€ 1.420,3 mln.)	Bedrag (x € 1.000)	In % van gem. beheerd vermogen (€ 1.346,2 mln.)
Pensioenbeheerkosten	2.039	0,14	1.866	0,13
Algemene kosten toebedeeld aan vermogensbeheer (20%)	510	0,04	466	0,03
Vermogensbeheerkosten (excl. transactiekosten)	4.087	0,29	4.854	0,36
Totale kosten	6.636	0,47	7.186	0,52

Kostenvergelijking met andere pensioenfondsen

Het bestuur vindt het belangrijk om de kosten te vergelijken met de kosten van andere pensioenfondsen. In 2024 is er door Bell pensioenconsultants & actuarissen (verder: Bell) een benchmarkonderzoek onder de leden van Kring de Wit gehouden. Kring de Wit bestaat uit een aantal ondernemingspensioenfondsen die ervaringen met elkaar delen op verschillende pensioen gerelateerde onderwerpen. Daarnaast is gekeken naar het algemene onderzoek dat Bell elk jaar doet naar de kosten onder alle pensioenfondsen. Bij de onderzoeken is gebruik gemaakt van de DNB-staten, daarom hebben alle cijfers betrekking op 2023.

Pensioenbeheerkosten

Onder de leden van Kring de Wit is een benchmarkonderzoek uitgevoerd op de kosten. Hier deden 17 ondernemingspensioenfondsen en 2 kringen van een algemeen pensioenfonds mee. De uitvoeringskosten per deelnemer van Provisum bedragen in 2023 € 365. Deze liggen boven de mediaan van de Kring die € 338 is. Als er rekening wordt gehouden met aantal deelnemers scoort Provisum iets beter dan het merendeel van de andere fondsen van vergelijkbare omvang van de Kring.

Uit het onderzoek van Bell onder alle pensioenfondsen (in 2023: 178 inclusief 39 kringen van 5 algemeen pensioenfondsen) blijkt dat de gewogen gemiddelde pensioenbeheerkosten per deelnemer in 2023 € 121,- bedragen. De kosten per deelnemer zijn lager naarmate pensioenfondsen meer deelnemers hebben. Daarom heeft Bell ook de

gemiddelde pensioenbeheerkosten per omvang fonds onderzocht. De gemiddelde uitvoeringskosten per deelnemer van vergelijkbare fondsen (1.000 – 10.000 deelnemers) bedragen in 2023 € 435. Provisum blijft hier met de kosten per deelnemer (€ 365 in 2023) ruim onder.

Vermogensbeheerkosten

De gemiddelde vermogensbeheerkosten van de leden van Kring de Wit bedragen in de periode 2021-2023 0,41% van het gemiddelde belegde vermogen. Dit zijn de kosten exclusief transactiekosten. De vermogensbeheerkosten van Provisum liggen in deze periode met 0,36% onder dit gemiddelde.

Als er wordt gekeken naar de gemiddelde vermogensbeheerkosten van alle pensioenfondsen (exclusief transactiekosten) bedragen deze volgens het onderzoek van Bell in 2023 0,39% en voor vergelijkbare fondsen (€1 - € 10 miljard) ook 0,39% van het belegd vermogen. De vermogensbeheerkosten van Provisum liggen dus zowel onder het gemiddelde van alle pensioenfondsen als onder die van vergelijkbare fondsen.

Totale kostenratio

Bell heeft in de algemene rapportage onder alle pensioenfondsen ook de kostenratio vergeleken. In 2023 was de gemiddelde totale kostenratio 0,47% en voor vergelijkende fondsen (€1 - € 10 miljard) was deze 0,53%. Provisum zit met een kostenratio van 0,52% tussen het gemiddelde en de vergelijkbare fondsen in.

Oordeel van het bestuur over de pensioenbeheerkosten

Het bestuur is van mening dat de gemaakte kosten in verhouding staan tot de geleverde service en diensten, het complexiteitsniveau van de vijf pensioenregelingen die worden uitgevoerd en de aard en omvang van het fonds. Het bestuur is tevreden over het kostenniveau mede gezien het niveau t.o.v. vergelijkbare pensioenfondsen.

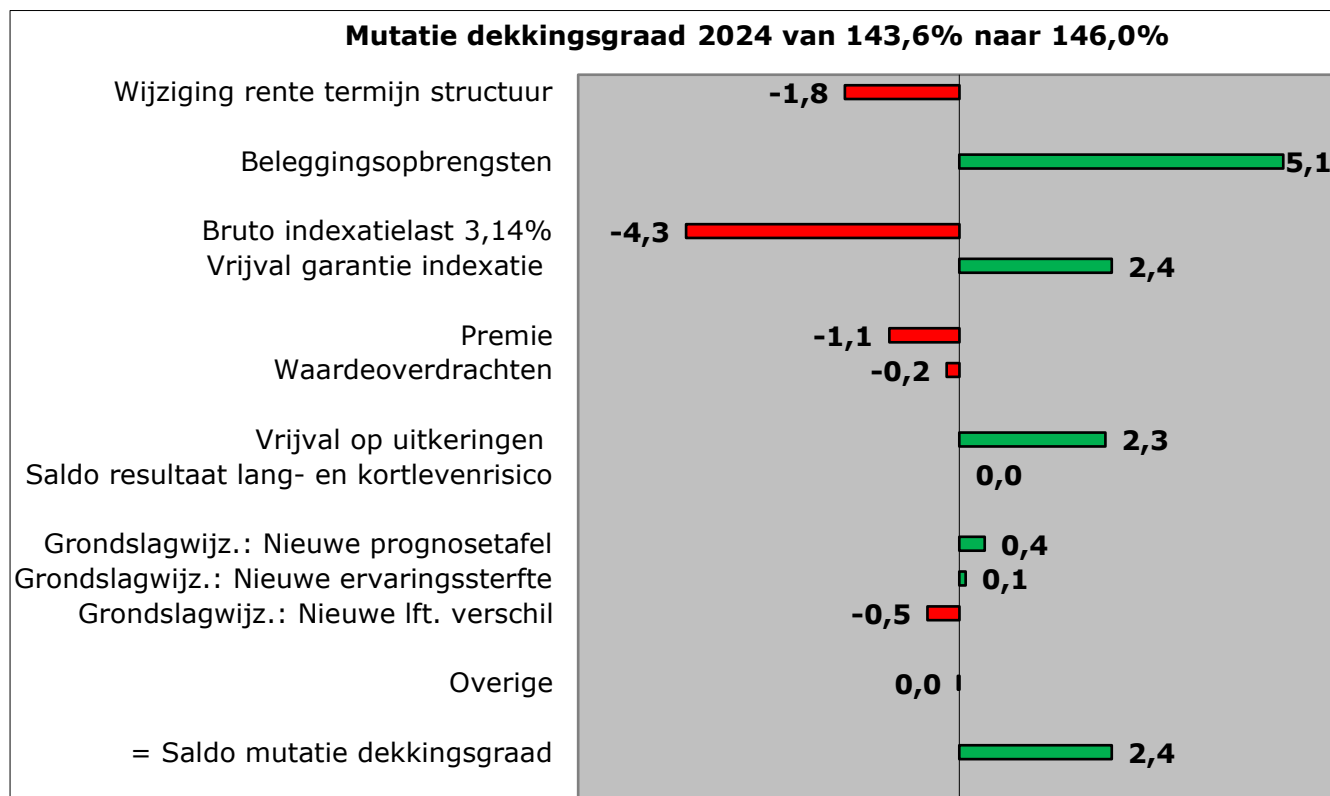
Wel zijn de in 2024 verder stijgende kosten een aandachtspunt voor het bestuur. Grotendeels is deze te verklaren door een stijging van de adviseurskosten als gevolg van de Wtp die onontkoombaar was. Ook in 2025 zullen deze kosten nog hoog zijn, maar na de overgang naar de nieuwe pensioenregeling zouden vanaf 2026 de kosten weer normale proporties aan moeten nemen. Het bestuur houdt het kostenniveau nauwlettend in de gaten.

Het bestuur geeft een oordeel over de vermogensbeheerkosten bij het onderdeel 'Beleggingen'.

FINANCIEEL

Maanddekkingsgraad

Begin 2024 startte Provisum met een dekkingsgraad van 143,6%. Ultimo 2024 ligt de dekkingsgraad op 146,0%. De oorzaken van de stijging worden in onderstaande tabel weergegeven.

Toelichting op de mutaties in de dekkingsgraad:

Wijziging rente termijn structuur

De verplichtingen worden vastgesteld op basis van een wettelijk voorgeschreven rekenrente, de rentetermijnstructuur. Deze wordt maandelijks gepubliceerd door De Nederlandsche Bank. In 2024 namen de verplichtingen af door een lichte stijging van de rente.

Beleggingsopbrengsten

Het totale rendement op de beleggingen bedroeg in 2024 7,2% (zie onder 'Beleggingen'). Dit zorgde voor een positief effect op de dekkingsgraad.

Indexatie en vrijval indexatie

Op 1 januari 2025 zijn de uitkeringen en (premievrije) pensioenen verhoogd met 3,14%. Daarnaast viel er een deel van de voorziening voor de gegarandeerde indexatie vrij. Per saldo had de indexatie met 3,14% een negatief effect op de dekkingsgraad.

Premie

In 2024 hebben de werkgevers een premiekorting ontvangen. Hierdoor had de premie een verlagend effect op de dekkingsgraad.

Waardeoverdrachten

De waardeoverdrachten hebben een licht verlagend effect gehad op de dekkingsgraad.

Vrijval op uitkeringen

De betaalde pensioenuitkeringen in 2024 hebben een positief effect op de dekkingsgraad. Elke keer als er een uitkering betaald wordt (tegen 100%) valt er een stukje reserve vrij omdat de dekkingsgraad van het pensioenfonds boven de 100% ligt.

Lang- en kortleven risico

De resultaten op lang- en kortleven risico hadden in 2024 geen effect op de dekkingsgraad.

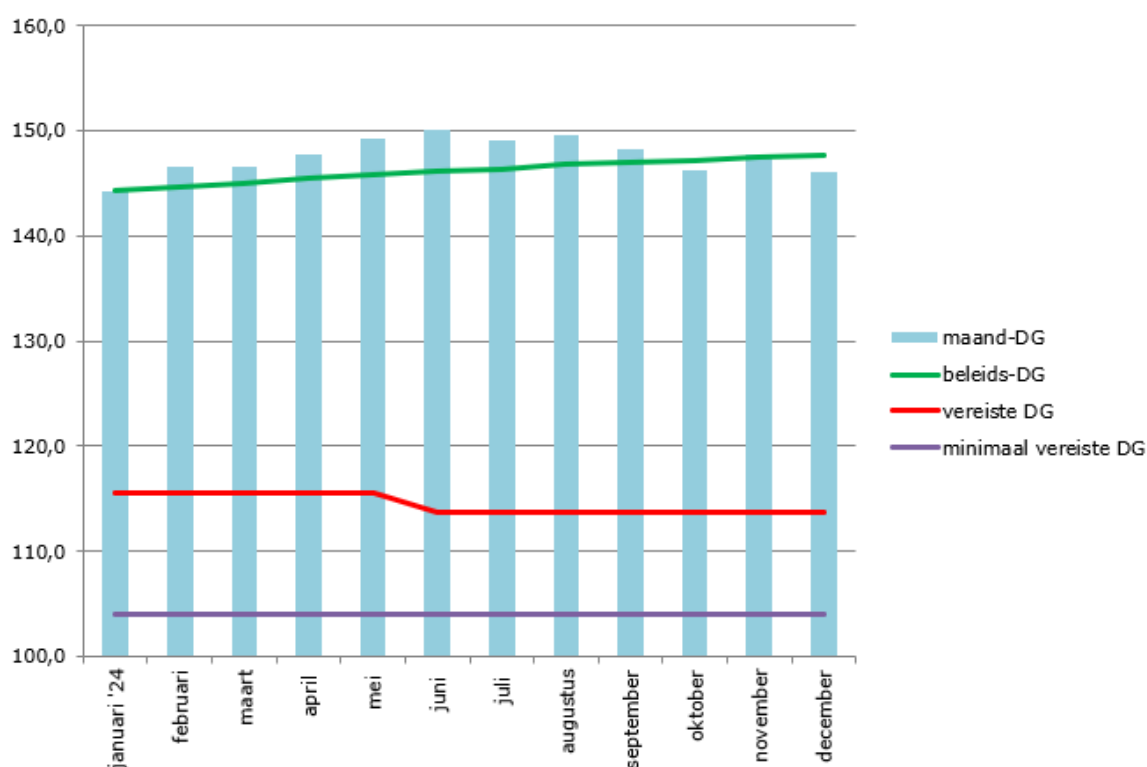
Grondslagwijzigingen

De nieuwe prognosetafel, een wijziging van de ervaringssterfte en een wijziging van het leeftijdsverschil hebben per saldo geen effect gehad op de dekkingsgraad.

Beleidsdekkingsgraad

De beleidsdekkingsgraad is het gemiddelde van de laatste twaalf maanddekkingsgraden en is leidend voor alle beleidsmaatregelen. Eind 2023 bedroeg de beleidsdekkingsgraad 143,9%. In 2024 is deze gestegen naar 147,6% en ligt ruimschoots boven het vereiste niveau van 113,7%.

De volgende grafiek geeft de maanddekkingsgraden, de ontwikkeling van de beleidsdekkingsgraad en de dekkingsgraden behorende bij het vereist en minimaal vereist eigen vermogen in 2024 weer.

(Minimaal) Vereiste dekkingsgraad

Het vereist eigen vermogen is de omvang van het eigen vermogen waarover een pensioen-fonds ten minste zou moeten beschikken. De vereiste dekkingsgraad bedroeg 113,7% per ultimo 2024.

De minimaal vereiste dekkingsgraad (de ondergrens van het vereist eigen vermogen) bedraagt 104% eind 2024.

Reële dekkingsgraad

De reële dekkingsgraad¹ ultimo 2024 was 129,0% (ultimo 2023 124,9%). In de reële dekkingsgraad wordt de verwachte stijging van de prijzen meegenomen alsof het een pensioenverplichting is. Een reële dekkingsgraad van 100% wil zeggen dat het fonds voldoende vermogen heeft om aan de pensioenverplichtingen te voldoen én om de pensioenen in de toekomst volledig te verhogen met de verwachte stijging van de prijzen. Deze verwachte stijging is gebaseerd op een minimale verwachtingswaarde voor de groeivoet van het prijsindexcijfer van 2,0%.

---

¹ De reële dekkingsgraad is berekend volgens artikel 7 van de Regeling Pensioenwet en Wet verplichte beroepspensioenregeling.

UITVOERING PENSIOENREGELINGEN EN PREMIE

In 2024 voerde Provisum vijf pensioenregelingen uit. Nieuwe werknemers worden opgenomen in de B-regeling en eventueel in de B excedentregeling (bij een pensioengevend salaris > € 71.628). Met ingang van 1 januari 2024 is de startleeftijd van deelname aan de pensioenregeling 18 jaar (dit was 21 jaar).

Hieronder volgt per regeling een korte samenvatting.

Pensioenregeling B

Pensioenregeling B is een voorwaardelijk geïndexeerde middelloonregeling. De belangrijkste kenmerken in 2024 zijn:

- De pensioenrichtleeftijd is 67 jaar.
- Het maximale pensioengevende salaris is € 71.628.
- De franchise is € 16.108.
- Het opbouwpercentage voor het ouderdomspensioen is 1,679% per jaar.
- Het partnerpensioen is 70% van het ouderdomspensioen.
- Het wezenpensioen is 14% van het ouderdomspensioen.
- De eigen bijdrage van de deelnemer is maximaal 2% van de pensioengrondslag (het salaris waar pensioen over opgebouwd wordt) en wordt meegenomen in de totale premie.

Pensioenregeling B excedent

De B excedent regeling is een beschikbare premieregeling die geldt voor deelnemers in de B regeling die meer verdienen dan het maximale pensioengevende salaris in de B regeling. Voor het salaris boven dit maximale pensioengevende bedrag is de B excedentregeling van toepassing. De belangrijkste kenmerken tot 1 juli 2024 zijn:

- De pensioenrichtleeftijd is 67 jaar.
- Het maximale pensioengevende salaris is € 137.800.
- De premie is afhankelijk van de leeftijd van de deelnemer.
- De beleggingen zijn voor risico deelnemer.
- Het beleggen gaat op basis van het lifecycle principe (zie voor een uitleg hiervan het hoofdstuk "Beleggingen voor risico deelnemer").
- Er is een partner- en wezenpensioen meeverzekerd op risicobasis.
- Er is geen eigen bijdrage door de deelnemer verschuldigd.
- De mogelijkheid bestaat om bij pensionering een stabiele uitkering aan te kopen bij het fonds of een stabiele of variabele pensioenuitkering bij een verzekeraar naar keuze.

Vanaf 1 juli wordt met de beschikbare premie direct pensioen bij Provisum ingekocht in de basisregeling. De opgebouwde kapitalen zijn achtergebleven bij ABN AMRO en blijven volgens het lifecycle principe belegd worden.

Pensioenregeling A 2006

Pensioenregeling A2006 is een gesloten eindloonregeling. Er treden geen nieuwe deelnemers meer toe tot deze regeling. De belangrijkste kenmerken in 2024 zijn:

- De pensioenrichtleeftijd is 67 jaar.
- Het maximale pensioengevende salaris is € 137.800.
- De franchise is € 23.066.

- Het opbouwpercentage voor het ouderdomspensioen is 1,556% per jaar.
- Het partnerpensioen is 70% van het ouderdomspensioen.
- Het wezenpensioen is 14% van het ouderdomspensioen.
- Er is geen eigen bijdrage door de deelnemer verschuldigd.

Pensioenregeling A 2001

Deze pensioenregeling heeft een pensioenleeftijd van 60 jaar en kent uitsluitend gepensioneerden en premievrije deelnemers (slapers).

Vrijwillig aanvullend pensioen

In het B en het A2006 reglement is tot 1 januari 2025 de mogelijkheid opgenomen om te sparen voor aanvullend pensioen. Deze vrijwillige regeling is net als de excedent regeling een premieovereenkomst. De beleggingen met betrekking tot de ingelegde premies tot 1 juli 2024 zijn ook conform een lifecycle systematiek. Met de premie van 1 juli t/m 31 december 2024 wordt direct pensioen bij Provisum ingekocht in de basisregeling.

Met het opgebouwde kapitaal dat achtergebleven is bij ABN AMRO moet op pensioendatum of bij eerder ontslag pensioen aangekocht worden bij Provisum. Hier geldt niet de mogelijkheid tot 'shoppen' bij andere pensioenverzekeraars, zoals die bij de B excedent regeling wel geldt. Dit verschil met de excedent regeling bestaat vanwege de voorwaarden voor vrijwillige regelingen in het kader van wettelijke regels rondom de afbakening van de werkingssfeer van pensioenfondsen en verzekeraars.

Keuzemogelijkheden

De pensioenregelingen kennen verschillende keuzemogelijkheden, namelijk:

- Vervroeging of uitstel van de pensioeningangsdatum
- Deeltijdpensioen
- Uitruiel tussen ouderdomspensioen en partnerpensioen en omgekeerd
- Variëren in de hoogte van het ouderdomspensioen

Indexatie

Pensioenregeling B, A2006 en A2001 kennen eind december 2024:

Een onvoorwaardelijke indexatie (gegarandeerde indexatie) ter grootte van de prijsontwikkeling met een maximum van 3% voor alle aanspraken/rechten die zijn opgebouwd tot het jaar 2001. Hiervoor is een voorziening getroffen die gebaseerd is op de verwachtingswaarde voor de groeivoet van het prijsindexcijfer, te weten 2,0%.

Een voorwaardelijke indexatie ter grootte van de prijsontwikkeling voor alle aanspraken/rechten die zijn opgebouwd na het jaar 2000. En een voorwaardelijke indexatie ter grootte van de prijsindexatie boven 3% voor alle aanspraken/rechten opgebouwd tot 2001.

Voor de prijsontwikkeling geldt de prijsindex voor consumenten, niet afgeleid, als bepaald door het CBS over de maanden november tot en met oktober van het voorafgaande jaar.

Indexatie pensioenaanspraken en pensioenrechten per 1 januari 2025

Het bestuur heeft besloten om de pensioenen per 1 januari 2025 te verhogen met 3,14%. Provisum hanteert voor de stijging van de prijzen het prijsindexcijfer voor consumenten (CPI) van eind oktober. Het Centraal Bureau voor de Statistiek had deze eind oktober 2024

vastgesteld op 3,55%. Het negatieve prijsindexcijfer van eind oktober 2023 van -0,41% is in mindering op dit percentage waardoor uitgekomen is op 3,14%.

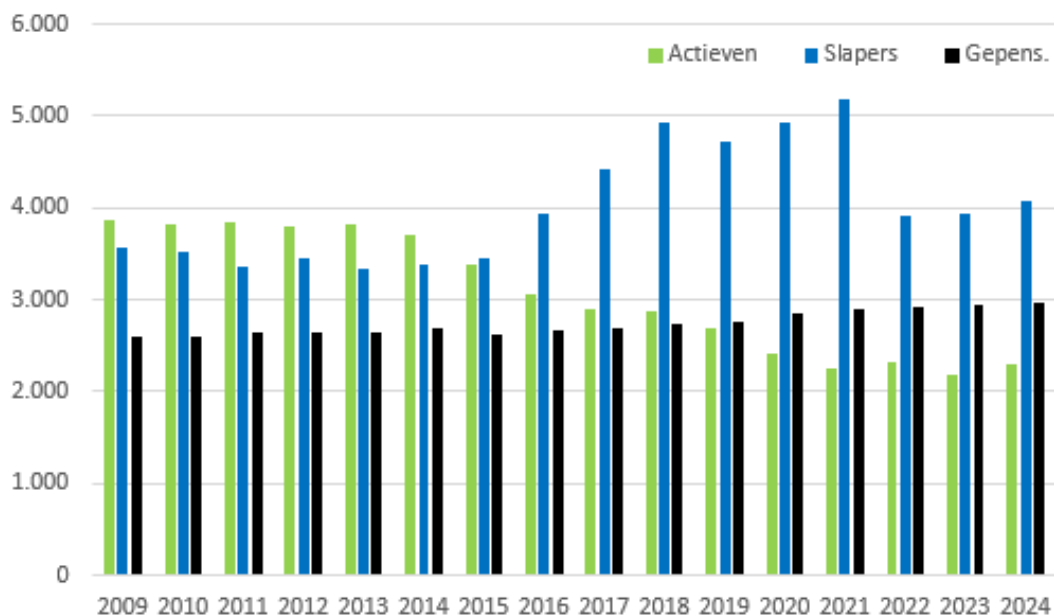
Het indexatiebesluit is op de website en in de digitale nieuwsbrief geplaatst. Alle belanghebbenden zijn vervolgens persoonlijk geïnformeerd in de begeleidende brief bij hun jaarlijks pensioenoverzicht.

Bestanden en bestandsontwikkeling

De verdeling van de deelnemers over de regelingen is als volgt:

Regeling	Actieven		Slapers		Pensioen-gerechtigden		Totaal	
	2024	2023	2024	2023	2024	2023	2024	2023
A2001	-	-	567	664	1.865	1.914	2.432	2.578
A2006	103	113	181	185	184	170	468	468
B	2.196	2.067	3.333	3.093	929	852	6.458	6.012
Totaal	2.299	2.180	4.081	3.942	2.978	2.936	9.358	9.058
waarvan tevens in:								
B excedent	342	340	359	307			701	647
Vrijwillige regeling	259	265	-	-			259	265

Het verloop van het deelnemersbestand is als volgt:

Leeftijdsopbouw bestand:

Leeftijd	Actieven		Slapers		Pensioen-gerechtigden*		Totaal	
	2024	2023	2024	2023	2024	2023	2024	2023
<30 jr.	627	460	778	672	6	6	1.411	1.138
30-40 jr.	340	355	820	793	0	0	1.160	1.148
40-50 jr.	367	365	705	673	2	2	1.074	1.040
50-60 jr.	575	601	1.272	1.369	22	26	1.869	1.996
60-70 jr.	390	399	503	432	834	819	1.727	1.650
70-80 jr.	0	0	2**	2**	1.194	1.193	1.196	1.195
>80 jr.	0	0	1**	1**	920	890	921	891
Totaal	2.299	2.180	4.081	3.942	2.978	2.936	9.358	9.058

* Onder pensioengerechtigden vallen ook de gerechtigden die een wezen- of partnerpensioen ontvangen.

** Dit betreffen (latente) partnerpensioenen van gepensioneerden met een ouderdomspensioen van nihil.

We zien in 2024 een toename van het aantal deelnemers, met name in de categorie jonger dan 30 jaar. Dit komt met name doordat de startleeftijd om pensioen op te bouwen is verlaagd van 21 naar 18 jaar op 1 januari 2024.

Kleine en hele kleine pensioenen

Het pensioenfonds laat hele kleine pensioenen (<€ 2), die van rechtswege vervallen, terugvloeien in de gezamenlijke pot van het pensioenfonds. In 2024 zijn 137 (21 in 2023) hele kleine pensioenen komen te vervallen en is er een bedrag van € 319 (€ 82 in 2023) teruggevloeid in het fonds. Kleine pensioenen (grens in 2024: € 592,51) mogen niet meer afgekocht worden. Provisum maakt gebruik van het recht om deze kleine pensioenen automatisch over te dragen naar de pensioenuitvoerder van een nieuwe werkgever.

Klachten en geschillen

Voor de klachten-en geschillenregeling wordt aangesloten bij de Gedragslijn Goed omgaan met klachten van de Pensioenfederatie. Dit betekent dat elke uiting van ontevredenheid wordt gezien als een klacht. Deze wordt in eerste instantie opgelost door het pensioenbureau. Indien een belanghebbende daarna nog niet tevreden is, kan hij/zij de klacht indienen bij het bestuur van het pensioenfonds. Indien een belanghebbende daarna nog steeds ontevreden is, kan hij/zij terecht bij de Stichting Geschillen Instantie Pensioenfonds waar het pensioenfonds bij aangesloten is of bij de rechter.

Hieronder zijn de klachten die in 2024 zijn ontvangen per rubriek vermeld.

Rubriek	Aantal	Toelichting	Verbeteringen
Service en klantgerichtheid	3	- Pensioenbericht verstuurd naar overledene - Telefooncentrale speelt meteen muziek af en mevr. moet lang wachten - Deelnemer uit zijn ongenoegen over de korte tijd die hij bij ABN AMRO heeft voor het maken van een switch in fondsen bij de DC-regeling.	Doorgegeven dat iemand zichzelf kan afmelden, sommige nabestaanden wensen wel het Pb blijven te ontvangen. Onderzoek naar werking telefooncentrale. ABN AMRO heeft in eerste instantie de klacht behandeld en meteen gereageerd. Begin december is door de directeur van het fonds contact opgenomen met meneer en uitgelegd waarom de tijd zo kort was om een keuze te maken.
Informatieverstrekking	1	Mevr. is ontstemd over mail waarin ze gevoel heeft afgescheept te worden	Verontschuldiging aangeboden voor de kort af mail en nogmaals uitgebreider uitgelegd dat ze bij het pf Detailhandel moet zijn voor het pensioen van haar oud-werkgever.
Pensioenberekening- en betaling	6	Klachten tegen gebruik van factoren 2024 i.p.v. factoren 2023 waardoor pensioen of afkoopbedrag lager uitviel	2 deelnemers hebben hun pensioen per 1-12-23 in laten gaan i.p.v. 1-1-24. Rest is toegekend obv factoren 2024. In het vervolg alertheid bij aanpassing van factoren en eerder communiceren. Nog nadrukkelijker vermelden dat pensioen kan wijzigen als gevolg van nieuwe tarieven etc. in nieuwe jaar.

Premie 2024

Voor de premievaststelling hanteert Provisum een gedempte kostendeekkende premie op basis van het verwachte rendement, waarbij uitgegaan wordt van de reële rendementscurve. De gedempte kostendeekkende premie (na premiekorting) bedroeg in 2024 € 7,5 miljoen (2023: € 7,2 miljoen).

De kostendekkende premie is samengesteld uit de volgende onderdelen:

	2024		2023	
Bestanddelen premie (in € 1.000)	op basis van RTS	op basis van gedempte premie	op basis van RTS	op basis van gedempte premie
a. koopsommen en risicopremies	10.290	6.467	9.005	7.644
b. solvabiliteitsopslag	1.696	1.067	1.515	1.286
c. actuariael benodigde premie voor voorwaardelijke onderdelen		3.163	-	3.643
d. uitvoeringskosten*	1.248	1.135	938	938
Totaal kostendekkende premie voor risico pensioenfonds	13.234	11.832	11.458	13.511
e. beschikbare premie (voor risico deelnemer)	809	809	1.551	1.551
Totaal kostendekkende premie	14.043	12.641	13.009	15.062
Premiekorting		5.146		7.822
Feitelijke premie		7.495		7.240

* Op dit bedrag is de vrijval aan uitvoeringskosten in mindering gebracht.

De premie die beschikbaar is voor de inkoop van de onvoorwaardelijke onderdelen bedraagt € 5.551 (6.467+1.067+3.163- 5.146). Om de premiedekkingsgraad te berekenen zetten we de premie voor inkoop op basis van de gedempte premie af tegen de premie op basis van de rentetermijnstructuur (RTS), € 10.290.

$$\frac{\text{premie beschikbaar voor inkoop onvoorwaardelijke onderdelen risico fonds}}{\text{actuariael benodigde premie voor inkoop onvoorwaardelijke onderdelen risico fonds}} = \frac{€ 5.551}{€ 10.290} \times 100\% = 54\%.$$

De premiedekkingsgraad is met 54% laag vanwege de verleende korting aan de werkgevers. Deze lage premiedekkingsgraad had een negatief effect op de dekkingsgraad van 0,8% punt in 2024.

Toelichting

- a. De koopsommen en risicopremies dekken de pensioenopbouw en het nabestaanden- en arbeidsongeschiktheidsrisico, inclusief de pensioenopbouw bij arbeidsongeschiktheid, voor zover nog niet opgebouwd. Bij de premie op basis van de RTS wordt gebruik gemaakt van de RTS voorafgaand aan het jaar van premiebetaling. Door een daling van de rente in 2023 komt de premie op basis van de RTS in 2024 hoger uit dan in 2023. Bij de gedempte premie wordt gebruik gemaakt van de reële rendementscurve waarin onder andere de toekomstige beleggingsrendementen zijn verwerkt. Deze reële rendementscurve is voor 2024 aangepast op basis van de door de Commissie Parameters gepubliceerde nieuwe rendementen op zakelijke waarden en de aanpassing van de rentecurve. Normaal gesproken wordt een rentecurve voor vijf jaar vastgesteld, maar de wetgever heeft

pensioenfondsen onder voorwaarden toegestaan de rentecurve tussentijds aan te passen. De afname van de gedempte premie ten opzichte van 2023 is met name te verklaren door de aanpassing van de rendementscurve.

- b. De opslag voor toekomstige uitvoeringskosten bedraagt in 2024 3,3% van de koopsommen en dient om de uitvoering van de regeling te kunnen continueren als de werkgever zou wegvallen. Deze opslag wordt alleen tot de kostendekkende premie gerekend voor zover de opslag hoger is dan de vrijval van uitvoeringskosten op de uitkeringen.
- c. Opslagen:
  - 1. De solvabiliteitsopslag (opslag voor het vereist eigen vermogen van 16,0%) dient voor het in stand houden van het vereist eigen vermogen.
  - 2. Bij de gedempte premie dient rekening te worden gehouden met een opslag voor de toekomstbestendige toeslagverlening ter hoogte van minimaal 2,0%.
- d. De uitvoeringskosten betreffen de algemene kosten; niet de kosten die in mindering komen van het (beleggings)resultaat. In 2024 is de vrijval van de voorziening voor toekomstige uitvoeringskosten direct in mindering gebracht op de uitvoeringskosten.
- e. De beschikbare premie betreft de premie van de excedent regeling en de vrijwillige aanvullende pensioenregeling; de risico-elementen daarin voor nabestaanden- en arbeidsongeschiktheidspensioen zijn opgenomen onder a.

De eigen bijdrage van de deelnemers aan de door de werkgever betaalde premie bedroeg € 0,7 miljoen (2023: € 0,7 miljoen).

Premiekorting 2025

Het bestuur kan besluiten om een premiekorting te geven als de beleidsdekkingsgraad boven de grens ligt die nodig is om volledig te kunnen indexeren (121,4%) vermeerderd met het vereist eigen vermogen op basis van de strategische beleggingsmix (in december vastgesteld op 13,7%). De beleidsdekkingsgraad lag eind 2024 boven deze grens van 135,1%. Het bestuur heeft op 13 december 2024, conform haar beleid, besloten een premiekorting in 2025 toe te kennen. Deze premiekorting is niet verwerkt in dit jaarverslag maar zal in het jaarverslag over 2025 worden verantwoord, tegelijkertijd met de premie over dat boekjaar.

BELEGGINGEN VOOR RISICO VAN HET PENSIOENFONDS

Het pensioenfonds belegt de pensioenpremies en het pensioenvermogen. Dat is nodig om de pensioenafspraken na te komen tegen een verantwoorde premie en om de pensioenen jaarlijks te kunnen verhogen met de prijsinflatie. Beleggen is echter niet zonder risico's. De risico's moeten altijd verantwoord zijn en afgestemd zijn op de missie, visie en strategie van het pensioenfonds. Een van de belangrijkste instrumenten is spreiding van risico's: er wordt belegd in verschillende beleggingscategorieën, in verschillende sectoren en in verschillende landen en valuta's. Een en ander is vastgelegd in ons beleggingsbeleid.

De matching portefeuille is uitsluitend gericht op het beheersen van het renterisico van de (nominale) verplichtingen van het pensioenfonds. Het doel van de andere beleggingen (return portefeuille) is om extra rendement te behalen ten opzichte van deze (nominale) verplichtingen zodat ook voldaan kan worden aan de indexatie-ambitie(s) van het pensioenfonds.

Het bestuur laat het beheer van de beleggingen van het fonds op basis van het geformuleerde beleid door een deskundige vermogensbeheerder uitvoeren. Sinds vele jaren heeft het fonds Anthos Fund & Asset Management B.V. (verder aangeduid als AFAM) als fiduciair vermogensbeheerder ingeschakeld. AFAM beschikt over een uitgebreide beleggingsdeskundigheid en over goede contacten met tal van beleggingsprofessionals in binnen- en buitenland.

Belangrijke aanpassingen in 2024

- In aanloop naar de nieuwe pensioenregeling heeft het bestuur besloten om de dekkingsgraad tot aan het invaarmoment nominaal te beschermen. Het renterisico op de verplichtingen is in de eerste helft van 2024 verder gemitigeerd en voor 100% afgedekt. Dit is gedaan door aanvullend op de fysieke afdekking met de obligatie matching portefeuille een portefeuille van Liability Driven Investments (LDI)- bucketfondsen te implementeren. De obligatie matching portefeuille en de LDI-fondsen worden hieronder gezamenlijk aangeduid als matching portefeuille.
- Het bestuur heeft eind 2023 besloten om de aandelenportefeuille die bestond uit 50% actief en 50% passief volledig om te zetten naar passief. Dit is in januari 2024 geëffectueerd door AFAM.

Ontwikkeling beleggingsportefeuille Provisum

In onderstaande tabel zijn de samenstelling van de beleggingsportefeuille (inclusief liquiditeiten), de actuele wegingen en de strategische bandbreedte ultimo boekjaar weergegeven:

Beleggings-categorieën	31-12-2024		31-12-2023		Herbalanceringsbandbreedte		
	Markt-waarde (mln. €)	Weging %	Markt-waarde (mln. €)	Weging %	minimum %	neutraal %	maximum %
Matching portefeuille	704,9	48,5	701,9	50,2	46,0	50,0	54,0
Obligaties emerging markets	76,1	5,2	74,1	5,3	4,0	4,0	6,0
Aandelen	467,7	32,2	422,2	30,2	26,0	30,0	34,0
Onroerend goed	115,3	7,9	108,1	7,7	8,0	10,0	12,0
Nederlandse hypotheek	84,7	5,8	80,6	5,8	4,0	5,0	6,0

Private placements*	0,4	0,0	0,2	0,0	-	-	-
Liquiditeiten en overig	4,6	0,3	10,6	0,8	-	-	-
Totaal	1.453,9	100,0	1.397,7	100,0			

* dit betreffen deelnemingen in gronden in de omgeving van Schiphol die nog niet verkocht zijn vanwege het illiquide karakter van deze beleggingen.

Resultaten 2024

De beleggingsrendementen per beleggingscategorie waren als volgt (in %):

	Rendement Provisum 2024	Bijdrage aan Rendement Provisum	Rendement Benchmark 2024	Bijdrage aan Rendement Benchmark
Aandelen	27,3	7,9	26,8	7,5
Obligaties emerging markets	2,7	0,1	4,1	0,2
Nederlandse hypotheek ¹⁾	5,1	0,3	-	0,3
Onroerend goed ¹⁾	3,8	0,3	-	0,4
Liquiditeit en overig	0,0	<u>0,0</u>	-	-
Resultaat voor matching en valuta-afdekking		8,6		8,4
<i>Bijdragen uit strategische risico afdekking</i>				
Matching portefeuille ¹⁾	0,4	0,2	-	0,3
Strategische valuta-afdekking ¹⁾		<u>-1,4</u>		<u>-1,4</u>
Resultaat o.b.v. strategisch beleid		-1,2		-1,1
Bruto rendement ²⁾		7,4		7,3
Kosten vermogensbeheerder AFAM		<u>0,2</u>		0,0
Netto rendement, na aftrek van alle kosten		7,2		7,3

¹⁾ Voor onroerend goed, Nederlandse hypotheek, obligaties matching en strategische valuta-afdekking is geen benchmark beschikbaar en is de benchmark voor berekeningsdoeleinden gelijkgesteld aan het werkelijke rendement.

²⁾ Op het totaal bruto rendement zijn de vermogensbeheerkosten reeds in aftrek gebracht.

Het rendement over 2024 na aftrek van alle kosten is uitgekomen op 7,2%. De kosten worden verderop in dit jaarverslag in detail toegelicht. De totale portefeuille haalde in 2024 een iets lager rendement dan de benchmark, namelijk 0,1% punt.

Toelichting rendementen

Aandelen

In het laatste kwartaal van het jaar boekten de wereldwijde aandelenmarkten een aanzienlijke winst van 7,6%, wat het jaarrendement op 27,3% bracht. Deze sterke prestatie werd mede beïnvloed door de uitslag van de Amerikaanse verkiezingen, waarbij de markten in november een opmerkelijke impuls kregen na de verkiezingsoverwinning van Trump.

Er was een duidelijk verschil in de prestaties tussen de VS en andere markten, waarbij de Amerikaanse markt dit laatste kwartaal met meer dan 10% steeg, terwijl Europa

achterbleef met een daling van 3%. Hierdoor bereikte het waarderingsverschil tussen Europese en Amerikaanse aandelen recordhoogtes. Voor het hele jaar presteerde Europa ook beduidend minder goed met een stijging van “slechts” 8,6%.

Obligaties Emerging Markets

Het laatste kwartaal van het jaar liet deze portefeuille zeer teleurstellende resultaten zien waardoor het rendement over geheel 2024 uitkwam op 2,7% en hiermee ruim achterbleef bij de benchmark. Alle beheerders hadden moeite om de benchmark bij te houden. De grootste tegenvaller was Colchester, gevolgd door Invesco en GMO. De belangrijkste bron van underperformance van Colchester was de overweging in Brazilië, Colombia en Mexico die tot slechtst presterende landen behoorden. De onderweging in China deed ook afbreuk aan het rendement, dit was namelijk een van de best presterende landen. Invesco had vergelijkbare posities, waardoor de underperformance verder werd versterkt.

Hypotheeken

De beleggingscategorie hypotheeken heeft in 2024 een positief rendement behaald van 5,1%. Dit was met name te danken aan de daling van de rente in 2024.

Onroerend Goed

Een groot deel van het rendement van de portefeuille werd behaald in het vierde kwartaal. Toen werd een rendement behaald van 1,7%, dankzij de sterke prestaties van de indirecte portefeuille om vervolgens op een totaalrendement uit te komen van 3,8%.

Het positieve momentum dat in het derde kwartaal in Europa werd waargenomen, hield aan in het vierde kwartaal van 2024. Ook de belegging van het fonds in de VS, PRISA, is het vierde kwartaal sterk opgeveerd, zowel door de wisselkoersen als door de prestaties van de activa. Na een langdurige periode van prijsherstel begonnen de waarden van PRISA zich in het vierde kwartaal te herstellen. Het totaalrendement van PRISA was positief in alle sectoren, waarbij seniorenwoningen en sociale woningbouw de grootste rendementen genereerden.

Matching portefeuille

Het rendement van de matching portefeuille was in 2024 0,4%. De matchingportefeuille heeft uitsluitend als doel de beweeglijkheid van de dekkingsgraad te verminderen en de pensioenen nominaal te beschermen. Provisum maakt hierbij gebruik van beleggingen in LDI looptijdfondsen en langlopende staatsobligaties van Frankrijk, Duitsland en Nederland. De rentedaling in 2024 heeft een stijging van de waarde van de obligaties tot gevolg, maar ook een stijging van de pensioenverplichtingen. Hierdoor is het effect op de dekkingsgraad beperkt. In aanloop naar de nieuwe pensioenregeling heeft Provisum als doel om 100% van het renterisico af te dekken.

Valuta afdekking

De strategische valuta-afdekking is gericht op het beperken van valutarisico en derhalve niet op het behalen van valutaresultaten. Voor de afdekking wordt gebruik gemaakt van derivaten in de vorm van valutatermijncontracten. Strategisch wordt 75% van de posities afgedekt indien het gewicht van de betreffende valutapositie groter is dan 2% van de totale activa. Per ultimo 2023 gold dat alleen voor de USD. Het resultaat van -1,4% is grotendeels het gevolg van de stijging van de USD ten opzichte van de euro.

Vermogensbeheerkosten

Provisum wil zo transparant mogelijk zijn over de kosten die gepaard gaan met de beleggingen. Waar van toepassing en uitvoerbaar, is aansluiting gezocht met enerzijds de 'Aanbevelingen uitvoeringskosten' van de Pensioenfederatie, de overkoepelende belangenbehartiger van de Nederlandse pensioenfondsen, en anderzijds de ontwikkelingen ten aanzien van kostentransparantie (nadere toelichtingen vanuit de toezichthouder, de brancheorganisaties, de deelnemers en het "maatschappelijk verkeer").

Provisum onderscheidt de volgende relevante kostencategorieën voor het vermogensbeheer:

- Kosten vermogensbeheerder AFAM (advies- en beheer);
- Externe vaste managementvergoedingen;
- Externe resultaatafhankelijke vergoedingen;
- Kosten bewaarinstelling (JP Morgan);
- Exploitatiekosten onroerend goed;
- Transactiekosten.

Hieronder zijn de kosten van het jaar 2024 afgezet tegen 2023:

	2024		2023	
	x € 1.000	% gem. belegd vermogen	x € 1.000	% gem. belegd vermogen
Kosten vermogensbeheerder AFAM (advies- en beheer)	2.294	0,16	2.270	0,17
Externe vaste managementvergoedingen	1.633	0,12	2.435	0,18
Externe resultaatafhankelijke vergoedingen	0	0,00	0	0,00
Kosten bewaarinstelling (JP Morgan)	126	0,01	142	0,01
Taxatie- en juridische kosten onroerend goed	<u>5</u>	<u>0,00</u>	<u>7</u>	<u>0,00</u>
Overige kosten (o.a. kosten toezichthouder)	<u>28</u>	<u>0,00</u>	<u>0</u>	<u>0,00</u>
Subtotaal vermogensbeheerkosten excl. Transactiekosten	4.087	0,29	4.854	0,36
Transactiekosten	<u>1.130</u>	<u>0,08</u>	<u>1.190</u>	<u>0,09</u>
Totaal vermogensbeheerkosten	<u>5.217</u>	<u>0,37</u>	<u>6.044</u>	<u>0,45</u>

* door afrondingsverschillen tellen de getallen niet altijd op tot het totaal

De totale vermogensbeheerkosten (exclusief de transactiekosten) zijn aanzienlijk afgenomen ten opzichte van vorig jaar en komen in 2024 uit op 0,28% van het belegd vermogen. De reden voor deze daling is de omzetting van de aandelenportefeuille in een volledig passief mandaat. Hieronder worden de kostensoorten toegelicht.

- *Kosten vermogensbeheerder AFAM (advies- en beheer)*

De kosten van de vermogensbeheerder zijn in absolute bedragen in 2024 licht toegenomen ten opzichte van 2023. Uitgedrukt in een percentage van het gemiddelde belegd vermogen zijn de kosten met één basispunt gedaald.

- *Externe vaste managementvergoedingen*

De externe vaste managementvergoedingen zijn op *lookthrough* basis. Dat betekent dat hier de kosten die door de beleggingsfondsen verrekend worden met de behaalde resultaten ook zijn meegenomen. Hierdoor wijken de vermogensbeheerkosten af van de jaarrekening. Daar worden enkel de separaat in rekening gebrachte kosten vermeld.

De externe vaste managementvergoedingen zijn in 2024 ten opzichte van 2023 met 6 basispunten afgenomen. De aandelen portefeuille is in januari 2024 omgezet naar een 100% passief mandaat, met een sterke afname van de externe vaste managementvergoedingen als gevolg.

- *Externe resultaatafhankelijke vergoedingen*

Er zijn in 2024 geen resultaatafhankelijke vergoedingen in rekening gebracht omdat er geen afspraken met managers zijn gemaakt om hen te compenseren voor outperformance.

- *Kosten bewaarinstelling (JP Morgan)*

Het fonds betaalt een fee aan de bewaarbank, JP Morgan, voor het beheren en administreren van effecten.

- *Taxatie en juridische kosten onroerend goed*

Op basis van aanbevelingen van de Pensioenfederatie zijn hier alleen de taxatiekosten en de externe juridische kosten van het direct onroerend goed als exploitatiekosten meegenomen als onderdeel van de vermogensbeheerkosten. Het niet meenemen van de objectbeheerkosten (zoals onderhoud en verzekeringen) zorgt voor een discrepantie met de jaarrekening. Daarin worden de objectbeheerkosten wel opgenomen als kosten.

- *Transactiekosten*

Transactiekosten zijn de kosten die Provisum moet maken om een (beleggings)transactie tot stand te brengen en uit te voeren. Dit zijn niet de kosten die aan de beleggingsmanagers worden betaald, maar aan bijvoorbeeld een bank of aan een broker. Ook zijn de transactiekosten in de beleggingsfondsen opgenomen en de kosten die gepaard gaan met valutacontracten. De transactiekosten zijn in 2024 uitgekomen op 8 basispunten (0,08%).

Transactiekosten (bedragen x € 1.000)	2024	Basispunten van het belegd vermogen	2023	Basispunten van het belegd vermogen
Aan- en verkoopkosten beleggingstitels	532		379	
Aan- en verkoopkosten in beleggingsfondsen	442		713	
Kosten currency forwards	157		199	
Totaal	1.130	8	1.190	9

* door afrondingsverschillen tellen de getallen niet op tot het totaal

Bij de bepaling van de transactiekosten voor obligaties (matching) is gebruik gemaakt van aannames. Bij de spreads (tussen de bied- en laatprijzen) is rekening gehouden met de landen waarin gehandeld is, de volumes bij aan- en verkoop en ook de looptijden waarin verhandeld is. De gehanteerde spreads voor de obligaties matching portefeuille en obligaties return portefeuille zijn de actuele spreads op de dag van handelen.

De vermogensbeheerkosten per beleggingscategorie zijn als volgt:

Bedragen x € 1.000	Manage- ment fees	Taxatie en juridische kosten og	Kosten bewaar- instelling	Transactie kosten	Beheer kosten AFAM	Overige kosten	Totaal	%
Onroerend goed	752	5			195		952	18,2
Nederlandse hypotheken	232						232	4,4
Matching	429			778	1.516		2.724	52,2
Aandelen	208			195	583		986	18,9
Private equity	12						12	0,2
Currency Forwards				157			157	3,0
Kosten bewaarinstelling			126				126	2,4
Overige						28	28	0,5
Totaal	1.633	5	126	1.130	2.294	28	5.217	100,0

Verantwoording vermogensbeheerkosten

De beleggingsmix bepaalt voor een groot deel de hoogte van de totale kosten van het vermogensbeheer. Daarnaast worden de vermogensbeheerkosten mede gedreven door de beleggingsstijl, actief versus passief, en de manier van beleggen, direct in financiële instrumenten of indirect via beleggingsfondsen.

De beleggingsmix van Provisum was in 2024 vrij eenvoudig. Met de keuze om de aandelenportefeuille te beleggen middels een passief mandaat heeft het fonds de kosten aanzienlijk naar beneden bij kunnen stellen. Vanwege de schaal van Provisum ontkomt het er niet aan om in bepaalde beleggingscategorieën indirect via beleggingsfondsen te beleggen. Dit is het geval bij de obligaties emerging markets, onroerend goed en hypotheke.

Het bestuur is tevreden over het kostenniveau, maar duidt de cijfers graag ten opzichte van andere pensioenfondsen. Daarom zijn, conform de 'Aanbevelingen uitvoeringskosten' van de Pensioenfederatie, de vermogensbeheerkosten in perspectief gezet door middel van een externe benchmarking. Uit dat externe benchmarkonderzoek (op basis van de cijfers over 2023) is gebleken dat Provisum gemiddeld iets beter scoort ten opzichte van andere pensioenfondsen (zie het eerdere hoofdstuk over Uitvoeringskosten). In 2025 zullen de kosten over 2024 gebenchmarkt worden.

MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORD BELEGGEN

Het pensioenfonds belegt het vermogen met het doel om een zo goed mogelijk rendement te behalen tegen een verantwoord risico. Maar tegelijkertijd is het bestuur zich ervan bewust dat Provisum een maatschappelijke verantwoordelijkheid heeft. Het bestuur streeft ernaar om met de beleggingen - binnen de mogelijkheden - een positieve bijdrage te leveren aan de samenleving. Het beleggingsbeleid wordt zo veel als mogelijk duurzaam ingevuld waarbij prioriteit gegeven wordt aan het behalen van rendement.

Het fonds houdt daarom in het beleggingsbeleid rekening met milieu- en sociale aspecten en goed ondernemingsbestuur. De Engelse afkorting hiervoor is ESG (Environment, Social en Governance). In het Nederlands gebruiken we vaak de term maatschappelijk verantwoord beleggen (MVB). Met beide afkortingen wordt hetzelfde bedoeld.

Het beleid van het fonds rondom ESG is vastgelegd in het Maatschappelijk verantwoord beleggingsbeleid dat op de website van het fonds is gepubliceerd. Het Convenant Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Beleggen (IMVB-convenant) heeft hiervoor als leidraad gediend. Het fonds doet jaarlijks uitgebreid verslag over verantwoord beleggen door middel van een separate rapportage. Deze is op de website terug te vinden.

Tevens dient op basis van Europese regelgeving, de Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR), een bijlage bij dit jaarverslag opgenomen te worden volgens een verplicht format. Hierin wordt uitgebreid ingegaan op de uitvoering van het MVB-beleid van het fonds in 2024. U vindt deze informatie in bijlage 3. Er wordt hier dan ook volstaan met een zeer beperkte weergave van de wijze waarop het fonds in 2024 uitvoering heeft gegeven aan het MVB-beleid. Voor meer informatie wordt verwezen naar bijlage 3.

Ontwikkelingen 2024

De belangrijkste ontwikkelingen in 2024 zijn:

- Er is een verdere verbetering van de CO₂-uitstoot gerealiseerd om nog meer bij te kunnen dragen aan een duurzame wereld, zonder concessies te doen aan het lange termijn rendement.
- Er is onderzocht om de aandelenportefeuille beter aan te sluiten bij de Duurzame Ontwikkelingsdoelen (SDG's) van de Verenigde Naties. Na zorgvuldige overweging heeft het bestuur besloten om voorlopig niet volledig in te zetten op de SDG's, vooral vanwege de extra kosten die hiermee gepaard gaan. In plaats daarvan zal er eerst ervaring opgedaan worden met het verbeteren van de CO₂-uitstoot van de aandelenportefeuille. Dit helpt het bestuur om stap voor stap te leren en de impact van keuzes (beter) te begrijpen.
- Er is aandacht besteed aan de uitvoering van het beleid om niet te beleggen in staatsobligaties van landen waar sprake is van corruptie en/of schending van de mensenrechten.
- Er is voor het eerst gerapporteerd in het kader van de SFDR, een belangrijke mijlpaal die moet zorgen voor meer transparantie over verantwoord beleggen. De SFDR verplicht beleggers en financiële instellingen om gedetailleerde informatie te geven over de duurzaamheid van hun beleggingen.

IMVB convenant

Doordat het fonds het IMVB-convenant in 2018 heeft ondertekend, committeert het zich aan de principes van de OESO-richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen en de UN Guiding Principles on Business and Human Rights (UNGP's). Deze principes zijn daarmee (mede) het uitgangspunt voor het MVB-beleid van het fonds. Onderdeel van OESO-richtlijnen is het uitvoeren van een due diligence, oftewel een risicoanalyse. Onderdeel van deze risico-analyse is het identificeren van negatieve impacts in de portefeuille en het gebruiken van invloed om deze negatieve impacts te voorkomen of verminderen.

Negatieve impact

Het fonds screent periodiek de aandelen- en obligatieportefeuille op (potentiële) negatieve impact, op ESG-risico's en op financieel-materiele duurzaamheidsfactoren die impact hebben op de beleggingsportefeuille.

Gebruik invloed

Het fonds gebruikt haar invloed om de negatieve impact te voorkomen of te verminderen. De instrumenten die hiervoor worden gebruikt, zijn de volgende:

- Uitsluiten van bedrijven en landen
- ESG-integratie
- Stemmen op aandeelhoudersvergaderingen en engagement
- Duurzaamheidscriteria bij onroerend goed en hypotheek
- Groene obligaties
- CO2-verlagingsmaatregelen.

Een uitgebreide uitleg van deze instrumenten inclusief behaalde resultaten in 2024 treft u aan in bijlage 3.

Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR)

Op 10 maart 2021 is de SFDR in werking getreden. Deze Europese Verordening verplicht financiële marktdeelnemers, waaronder pensioenfondsen, informatie te verschaffen over het duurzaamheidsbeleid en transparant te zijn over de uitvoering daarvan. Het bestuur heeft besloten om ongunstige effecten mee te nemen in de besluitvorming en de DB-pensioenregelingen te classificeren als 'licht groen' (artikel 8), oftewel een product dat ecologische en/of sociale kenmerken promoot.

Deze keuzes brengen de volgende verplichtingen met zich mee:

- Er dient bij het jaarverslag gerapporteerd te worden over de duurzaamheid van de pensioenregeling volgens een verplicht format, zie bijlage 3.
- Voor 1 juli van ieder jaar dient er gerapporteerd te worden over de ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren door middel van de Principle Adverse Impact (PAI) verklaring. Deze verklaring wordt op de website van Provisum gepubliceerd.

BELEGGINGEN VOOR RISICO VAN DE DEELNEMER

Er waren in 2024 twee beschikbare premieregelingen, de B-excedent regeling en de vrijwillige aanvullende pensioenregeling. ABN AMRO Pension Services (AAPS) voert de administratie van deze regeling uit. In 2023 heeft ABN AMRO te kennen gegeven de dienstverlening inzake de beschikbare premieregelingen te willen beëindigen. Na enkele gesprekken zijn het fonds, na instemming door sociale partners en ABN AMRO, tot de volgende afspraken gekomen:

- Tot 1 juli 2024 wordt de dienstverlening door AAPS volledig voortgezet;
- Vanaf 1 juli 2024 wordt er geen premie meer gestort bij AAPS, maar wordt met de premie direct pensioen bij Provisum ingekocht;
- Vanaf 1 januari 2025 kan er niet meer vrijwillig gespaard worden in de vrijwillige aanvullende pensioenregeling;
- De opgebouwde kapitalen kunnen tot en met 30 juni 2026 achterblijven bij ABN AMRO die de kapitalen belegt conform de betreffende lifecycle van de deelnemer. Dit houdt in dat de samenstelling van de beleggingen wijzigt naarmate iemand ouder wordt. In het begin van de loopbaan wordt er meer in risicovolle beleggingscategorieën belegd. Naarmate een deelnemer richting de pensioendatum gaat, wordt de beleggingsportefeuille minder risicovol ingevuld.
- Ook het webportaal blijft beschikbaar voor de deelnemers.

Robeco was altijd betrokken bij de beschikbare premieregelingen voor het geven van beleggingsadvies over de fondsen waarin wordt belegd en de invulling van de lifecycles. In de loop van 2024 heeft Robeco laten weten te stoppen met het aanbieden van enkele beleggingsfondsen vanwege beperkte liquiditeit in deze beleggingsfondsen. Dit heeft ertoe geleid dat het pensioenfonds een aantal nieuwe beleggingsfondsen heeft moeten selecteren in samenwerking met ABN AMRO. Eind 2024 zijn alle kapitalen die bij ABN AMRO stonden, waar nodig, omgezet naar de nieuwe ABN AMRO fondsen.

Er is uitgebreid gecommuniceerd met de betreffende deelnemers over de wijzigingen in de B-excedentregeling, het stopzetten van de vrijwillige aanvullende pensioenregeling en de wijzigingen in de beleggingsfondsen. De wens van sociale partners is om deze bij ABN AMRO op naam van de deelnemer staande kapitalen in te varen in de nieuwe pensioenregeling op 1 januari 2026 (beoogde datum).

RISICOMANAGEMENT

Algemeen

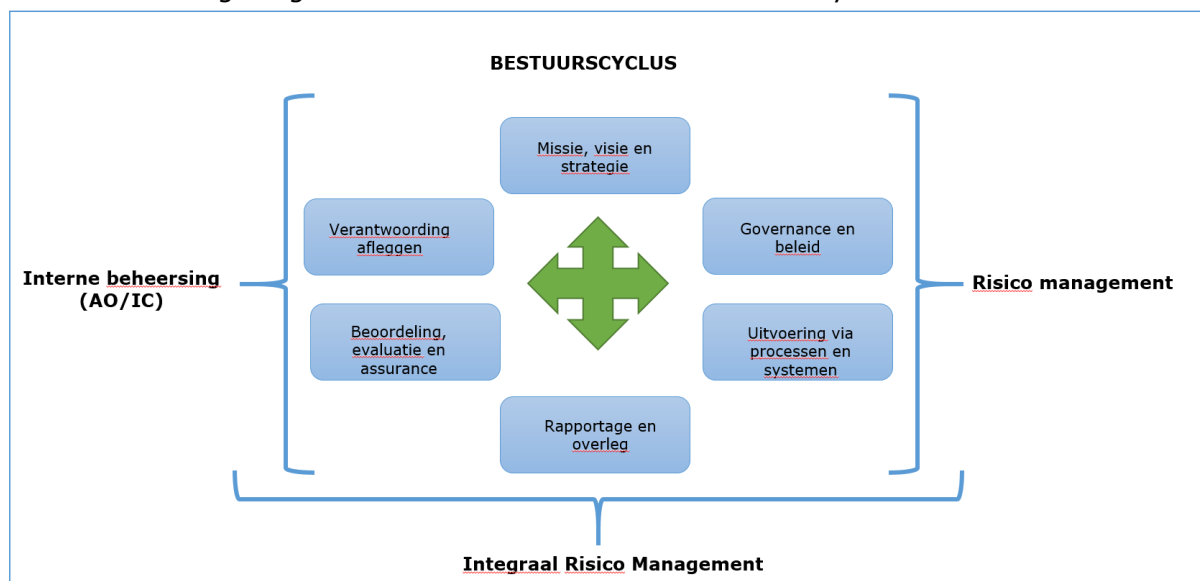
Het fonds heeft een missie en visie opgesteld waarbij onder meer rekening wordt gehouden met de ambities en risicohouding van het fonds. De invulling van de missie en visie wordt door middel van beleid in strategische plannen, fondsdocumenten en jaarplannen uitgewerkt. Het integraal risicomanagement brengt risico, rendement, maatschappelijke verantwoordelijkheid, kosten en kwaliteit samen.

In het integraal risicomanagement proces kunnen de volgende kritische kernactiviteiten worden onderscheiden:

- Het identificeren en adresseren van de verschillende risicobronnen en vervolgens het inschatten van de waarschijnlijkheid en mogelijke impact van de risico's;
- Het vaststellen, uitwerken en (laten) implementeren van risico mitigerende beheersingsmaatregelen;
- Bij belangrijke voorgenomen beleidswijzigingen een koppeling maken naar het gehele risico universum, waardoor inzichtelijk wordt of er nieuwe risico's ontstaan dan wel bestaande risico's toe- of afnemen c.q. verschuiven binnen het fonds;
- Het monitoren en evalueren van de effectiviteit van de geïmplementeerde beheersingsmaatregelen;
- Waar nodig het bijstellen van de risico mitigerende beheersingsmaatregelen;
- Het rapporteren met betrekking tot bovengenoemde activiteiten.

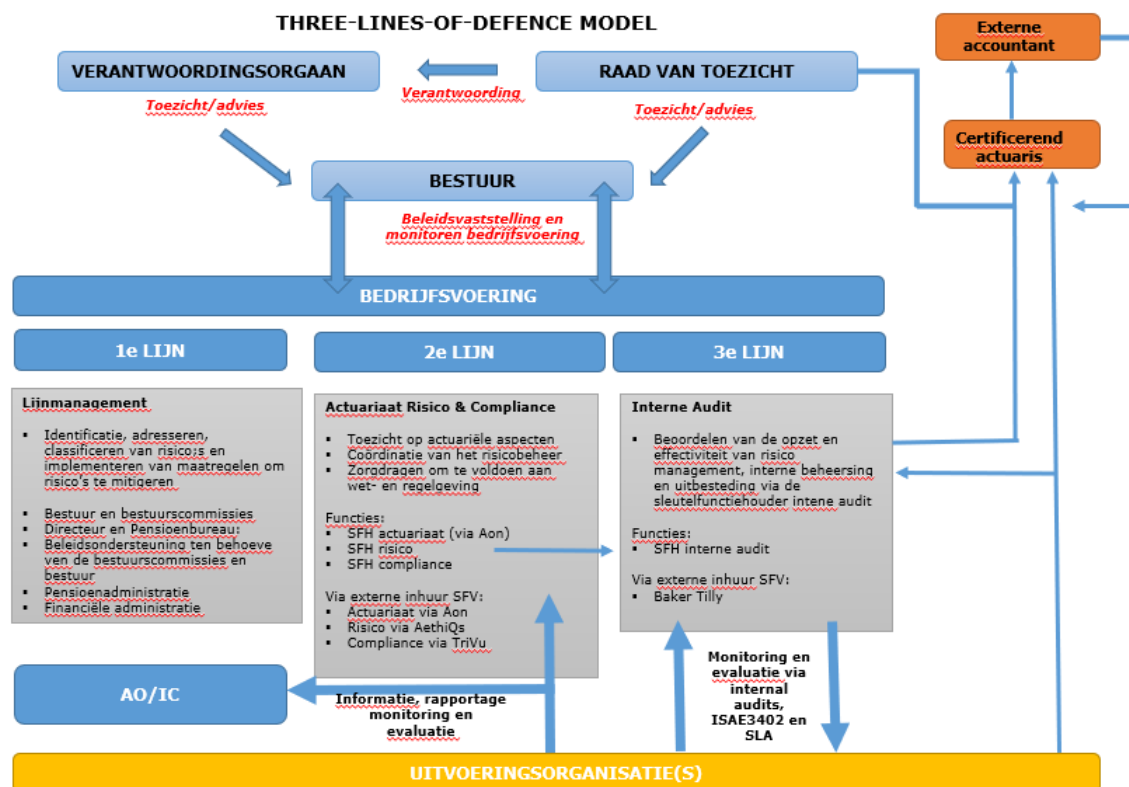
Naast de periodieke inventarisatie van de meer algemene risico's voor het pensioenfonds, wordt ook aandacht besteed aan de risico's in specifieke situaties. Zo is risicomanagement een integraal onderdeel van projecten, wordt bij beleidsvoorstellen gericht aandacht besteed aan de daaruit voortvloeiende risico's en worden gerapporteerde incidenten geanalyseerd om te bepalen wat de impact voor het pensioenfonds is. Dit alles om te bepalen of er eventueel aanvullende risico mitigerende maatregelen getroffen dienen te worden.

Onderstaande figuur geeft de essentie weer van de bestuurscyclus in deze.

Opzet en organisatie risicomanagement

De inrichting van het risicomanagement is gebaseerd op het zogenaamde 'three lines of defence'-model. Onderstaand figuur toont op hoofdlijnen de governance op basis van het 3 lines of defence model.

1e beheersingslijn

Het lijnmanagement is verantwoordelijk voor opzet, bestaan en werking van de processen en de bijbehorende beheersmaatregelen.

2e beheersingslijn

Sleutelfunctie actuariel beheer

De sleutelfunctiehouder beoordeelt, monitort en rapporteert over de actuariële aspecten van het pensioenfonds. Met deze functie wordt beoogd dat Provisum een totaalbeeld heeft van de verschillende actuariële aspecten waaraan het pensioenfonds wordt blootgesteld.

Sleutelfunctie compliance

Met de compliance functie beoogt het fonds de integriteit van de verbonden personen evenals de naleving van externe wet- en regelgeving te waarborgen en aan het gedragstoezicht van DNB en AFM te voldoen.

Sleutelfunctie risicobeheer

De sleutelfunctiehouder risicobeheer beoordeelt, monitort en rapporteert over het risico-beheersysteem. Met de risicobeheerfunctie wordt beoogd dat Provisum een totaalbeeld heeft van de verschillende risico's waaraan het pensioenfonds wordt blootgesteld. Dit

omvat ook de uitbestede werkzaamheden. Het betreft zowel financiële als niet-financiële risico's. Naast de hiervoor genoemde taken heeft de risicobeheerfunctie ook een initiërende en adviserende rol bij het vormgeven van het risicobeheer.

3e beheersingslijn

Door de derde lijn wordt een oordeel gevormd over de opzet, werking en de effectiviteit van het risicomanagement en interne beheersing, inclusief de 1^e en 2^e lijns risicomanagement activiteiten. Voor de aansturing van deze lijn is de sleutelfunctiehouder interne audit verantwoordelijk. De sleutelfunctiehouder beoordeelt, monitort en rapporteert (over) de opzet, het bestaan en de werking in termen van adequaatheid en doeltreffendheid van de interne controlemechanismen en andere procedures en maatregelen ter waarborging van de beheerste en integere bedrijfsvoering van het fonds. Dit omvat ook de uitbestede werkzaamheden.

Aandachtsgebieden risicomanagement

De verantwoordelijkheid van het bestuur strekt zich uit over alle aandachtsgebieden van risicomanagement: strategie, beleid en uitvoering.

Strategisch risicomanagement: richt zich op het identificeren, het meten en het beheersen van de strategische risico's samenhangend met het realiseren van de ambities en doelstellingen van het fonds. De nadruk ligt hierbij vooral op de risico's die op langere termijn spelen. Naast het monitoren van de risico's is het belangrijk om periodiek te verifiëren of het vigerende beleid nog past binnen de vastgestelde kaders en, zo niet, op welke punten het beleid moet worden aangepast.

Een meer specifiek onderdeel is het financiële strategische risicomanagement. Dit omvat een gestructureerd proces dat periodiek (doorgaans eenmaal in de drie jaar) wordt afgewikkeld, waarin alle aspecten van het strategische financiële beleid kritisch worden beoordeeld tegen de achtergrond van de gestelde doelen.

Daarnaast wordt het door het bestuur vastgestelde beleid ingekaderd en vormgegeven middels beleidsdocumenten. Het dagelijks bestuur of de desbetreffende bestuurscommissie brengt advies uit over de inhoud van beleidsdocumenten. Het bestuur keurt de documenten goed en stelt deze vast. Alvorens een beleidsdocument ter goedkeuring wordt gepresenteerd aan het bestuur, wordt het stuk doorgaans voorgelegd aan de vervuller van de risicobeheerfunctie (AethiQs) en/of vervuller van de compliance functie (TriVu) en door hen vanuit hun vaktechnisch perspectief van op- en aanmerkingen voorzien waarbij indien van toepassing een koppeling wordt gemaakt met het risicobeheersingsplan (zie hierna).

Operationeel risicomanagement: hiermee wordt beoogd om de risico's in de operationele sfeer te beheersen. Hierbij gaat het niet alleen om financiële risico's, maar ook om de niet-financiële risico's die het fonds loopt. Deze risico categorieën worden beschreven in het risicobeheersingsplan. Daarbij is per categorie vastgelegd wat de beheersingsmaatregelen zijn en hoe de score van het restrisico wordt beoordeeld. Het risicobeheersingsplan is de basis voor eventuele aanvullende maatregelen om risico's verder te beheersen.

Additioneel wordt er ook aandacht besteed aan de risico's welke verband houden met het project in het kader van de transitie naar de Wet toekomst pensioenen, waarbij de opzet en organisatie een rol spelen maar ook de diverse risico's binnen het project zelf.

Risicomanagement cyclus

De veelheid aan ontwikkelingen in de pensioensector waaronder de voorbereidingen op de Wet toekomst pensioenen (Wtp) en daarbuiten brengt nieuwe risico's, veranderingen van bestaande risico's of wijzigingen in de verwachte impact van risico's met zich. Dit leidt op continue basis tot toetsing en herijking van risico's en bijbehorende beheersmaatregelen.

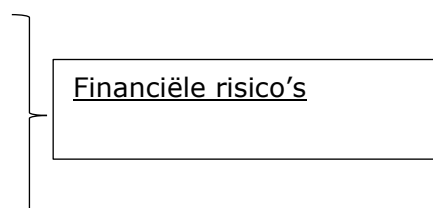
De totale risicomanagementcyclus kan als volgt worden samengevat:

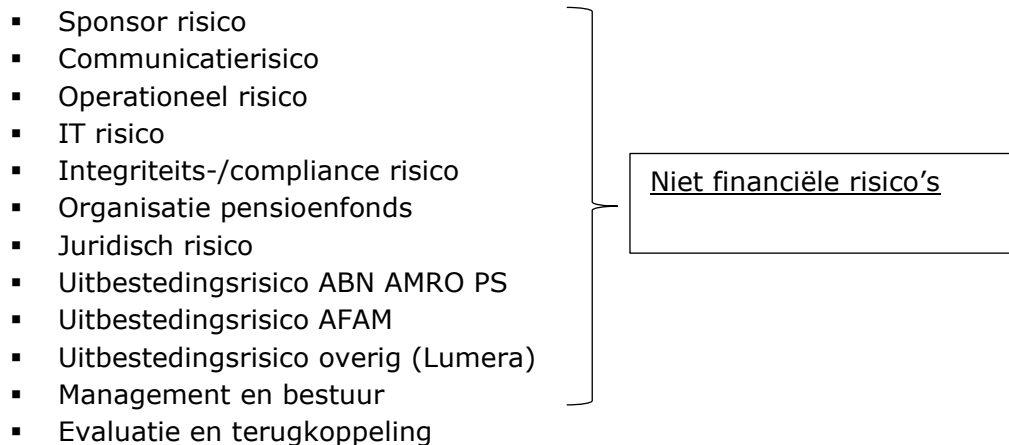
- a. Een keer per drie jaar worden de strategie en de daaraan verbonden strategische risico's bediscussieerd en vastgesteld. De top 5 van de strategische risico's is onderdeel van de kwartaalrapportage risico waarin over de risico beperkende maatregelen wordt gerapporteerd aan het bestuur.
- b. De operationele- en beleidsmatige risico's worden in principe één keer per drie jaar opnieuw gescoord c.q. geëvalueerd, tenzij als gevolg van tussentijdse beleidswijzigingen of wijzigingen in het risicoprofiel er aanleiding tot een eerdere herijking bestaat. Dit leidt tot een herijkt risico en een nieuw risico beheersingsplan. Deze evaluatie zorgt ervoor dat de focus daar komt te liggen waar processen materieel zijn veranderd en dus aanleiding geven tot een nieuwe score. Deze herijking is in 2022 integraal uitgevoerd en zal in 2025 worden herhaald.
- c. De key-beheersingsmaatregelen worden periodiek geëvalueerd en als bijlage opgenomen bij de kwartaalrapportage risico.
- d. De riskmanagement voorlegger zorgt er daarnaast voor dat gedurende de lopende managementcyclus bij (significante) beleidswijzigingen het risicobeheersingsplan zo nodig wordt aangepast en dus up to date blijft. AethiQs levert als vervuller van de sleutelfunctie risicobeheer waar nodig aanvullende input vanuit de tweede lijn bij de voorlegger aan de sleutelfunctiehouder risico.
- e. Jaarlijks worden er door de 2^e lijn 'risk-to risk' gesprekken gehouden met de risicofunctie van de belangrijkste dienstverleners van het fonds.
- f. Jaarlijks wordt door middel van publicaties uit externe bronnen (DNB en externe adviseurs) getoetst of er wellicht andere risico's zijn die aandacht behoeven. Dit is een goede methode om te bezien of geïdentificeerde risico's door derden al in beeld zijn bij het fonds.
- g. In 2022 is de Eigen Risico Beoordeling (ERB), het allesomvattend document op het gebied van risicomanagement van het fonds, als onderdeel van de cyclus geactualiseerd en vastgesteld door het bestuur. In 2025 zal mede in het kader van de Wtp een actualisatie van de ERB plaatsvinden.

Risicogebieden en top risico's

In het risicobeheersingsplan maakt het fonds een onderscheid in de volgende risicogebieden waarbij nog een nader onderscheid wordt gemaakt naar financiële- en niet financiële risico's.

- Rente /matching risico
- Marktrisico
- Kredietrisico
- ESG en Klimaatrisico's
- Solvabiliteitsbeheer (VEV)
- Verzekeringstechnisch risico

Financiële risico's

In de jaarrekening wordt een uitgebreide toelichting gegeven op de financiële risico's.

Niet-financiële risico's

In het risico beheersingsplan staan de relevant risico's beschreven en zijn de beheersingsmaatregelen per risico vastgesteld. Vervolgens wordt per risico het netto risico (dat wil zeggen, met inachtneming van de beheersmaatregelen) beoordeeld. De weging van de risico's wordt uitgevoerd op basis van de mate van waarschijnlijkheid en de mate van impact. Dit normatieve kader is mede van belang om vast te stellen of bij voorgenomen beleidswijzigingen het risicoprofiel van het fonds wijzigt opdat het bestuur dit in de besluitvorming mee kan laten wegen.

In het risicobeheersingsplan wordt onderscheid gemaakt tussen 'key maatregelen' en 'ondersteunende of mitigerende maatregelen'. De risico's worden middels self assessments geanalyseerd op basis van waarschijnlijkheid en impact. De impact van een risico wordt bepaald door het effect op missie, visie en of doelstelling van het fonds. Het is van belang dat de risico inschatting op consistente wijze gebeurt en dat de gehanteerde parameter relevant en eenvoudig toe te passen is. Zo wordt de impact van de financiële risico's afgemeten aan de mogelijke gevolgen op de hoogte van de dekkingsgraad. De niet-financiële risico's zijn niet altijd goed meetbaar en/of kwantificeerbaar. Om het proces niet verder te compliceren is ervoor gekozen om voor de meting van de impact van de niet-financiële risico's niet te diversifiëren naar onderdelen van de missie, visie en doelstellingen, maar om een 'universele noemer' te hanteren, t.w. de reputatie van het fonds. Er zijn in totaal 146 risico's geïdentificeerd. Volgens de vastgestelde risicocyclus worden de operationele risico's iedere 3 jaar herijkt, dan wel op het moment van significante beleidswijzigingen.

In het jaar 2024 zijn in verband met beleidswijzigingen de volgende 1^e en 2^e lijns risico opinies opgesteld:

- Checklijst evenwichtige besluitvorming Provisum
- Plan van aanpak ABN AMRO Pension Services
- Bescherming dekkingsgraad
- IT en databeleid
- Opinie datakwaliteit
- Risicohoudingsdocument in het kader van de Wtp

- Partiële indiening Datakwaliteit in het kader van de Wtp;
- Aanpassing Diversiteitsbeleid;
- Communicatieplan Wtp.

De derde lijn (interne audit) heeft de volgende opinies opgesteld:

- inrichting transitieproces en (project) governance;
- datakwaliteit;
- communicatieplan Wtp.

In 2024 konden de volgende risicogebieden op meer aandacht rekenen, t.w. uitbestedingsrisico ABN AMRO Pension Services, rente- matchingrisico, IT & Informatiebeveiliging (incl. DORA), risicohouding en frauderisico. Deze risicogebieden zijn hieronder toegelicht.

Uitbestedingsrisico ABN AMRO (Pension Services)

De opzegging van het contract door ABN AMRO Pension Services (AAPS) noodzaakte het fonds om de DC-regelingen op een andere manier voort te zetten. Met ingang van 1 juli 2024 wordt met de premies in de DC-regelingen direct pensioen ingekocht in de basispensioenregeling bij Provisum. Per 1 januari 2025 is de vrijwillige aanvullende pensioenregeling per 2025 stopgezet. Met ABN AMRO is een nieuw contract overeengekomen tot en met 30 juni 2026 voor het beheer van de DC-kapitalen die daar achtergebleven zijn.

Rente- en matchingrisico

In het kader van de Wet toekomst pensioenen (Wtp) is in 2024 besloten om het renterisico verder af te dekken om de dekkingsgraad te beschermen tot aan het invaarmoment. De renteafdekking bedraagt 100% van de verplichtingen en is gerealiseerd door aanvullend op de fysieke afdekking met de matching portefeuille een portefeuille van Liability Driven Investments (LDI)- bucketfondsen te implementeren.

IT & Informatiebeveiliging

IT & Informatiebeveiliging is door het fonds als strategisch aandachtspunt aangemerkt, met het onderdeel cybersecurity als bijzonder aandachtspunt. Cyber vormt een grote bedreiging voor de continuïteit van de bedrijfsvoering. Nadat in 2022 een cyberoefening is uitgevoerd tezamen met onze externe IT provider COFRA IT, vindt er nu maandelijks overleg plaats met de cyber expert van COFRA om zodoende goed op de hoogte te blijven van alle ontwikkelingen en maatregelen op dit gebied. Dit onderwerp blijft hoog op de agenda staan aangezien de ontwikkelingen op dit gebied elkaar snel opvolgen.

In 2024 is ook invulling gegeven aan de implementatie van een Europese verordening, de Digital Operational Resilience Act (DORA). Deze verordening heeft als doel dat financiële organisaties IT-risico's beter beheersen en daarmee weerbaarder worden tegen cyberdreigingen. Het IT- en databeleid is op basis van DORA aangepast en de hieruit voortvloeiende DORA activiteiten zijn inmiddels onderdeel van de AO/IC beheersing binnen het fonds. Ook zijn de contracten met de IT-leveranciers DORA-proof gemaakt. In 2025 vindt er een audit plaats met betrekking tot de opzet en bestaan van DORA; in 2026 zal de werking hieraan worden toegevoegd.

Twee keer per jaar wordt in de bestuursvergadering uitgebreid aandacht aan het onderwerp IT geschonken om de kennis van het bestuur te verdiepen en het bestuur in staat te stellen om zich ook op dit terrein in control te voelen. Om de betrokkenheid van het bestuur met IT & Informatiebeveiliging te waarborgen is in lijn met de opzet van sleutelfunctiehouders, een bestuurder belast met IT & Informatiebeveiliging.

Frauderisico's

Door de NBA (Koninklijke Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants) is aan accountants de verplichting opgelegd om aandacht te schenken aan fraude risico's. Ook het fonds zelf vindt dit een belangrijk risico en besteedt hier aandacht aan. Deze paragraaf biedt inzicht hoe het fonds voor deze risico's een inschatting maakt en wat de belangrijkste beheersmaatregelen zijn.

Bij het identificeren en inschatten van risico's besteedt het fonds specifieke aandacht aan het inschatten van frauderisico's in de SIRA. Het bestuur heeft deze risicoanalyse uitgevoerd om de bruto frauderisico's inzichtelijk te maken. De belangrijkste frauderisico's die hierbij zijn geïdentificeerd, hebben betrekking op frauderisico's binnen het bestuur, binnen de uitvoeringsorganisatie en bij externe vermogensbeheerders.

Het fonds mitigeert en beheert deze frauderisico's door zowel op organisatie- als procesniveau beheersmaatregelen in te richten. De belangrijkste beheersmaatregelen zijn: de gedragscode en klokkenluidersregeling, het 4-ogenprincipe, de relevante ingerichte processen bij de dienstverleners waar werkzaamheden aan zijn uitbesteed, check op de gedragsnormen bij deze dienstverleners, rapportages zoals de ISAE-rapportage van deze dienstverleners, de niet financiële risico rapportage en de compliance rapportage.

Risicohouding en risicobereidheid van het fonds

Het bestuur heeft in overleg met sociale partners en het Verantwoordingsorgaan de volgende risicohoudingen vastgesteld:

- a) op korte termijn, een bandbreedte voor het Vereist Eigen Vermogen (VEV);
- b) op (middel)lange termijn, een set van normen;
- c) op lange termijn, het verwachte pensioenresultaat.

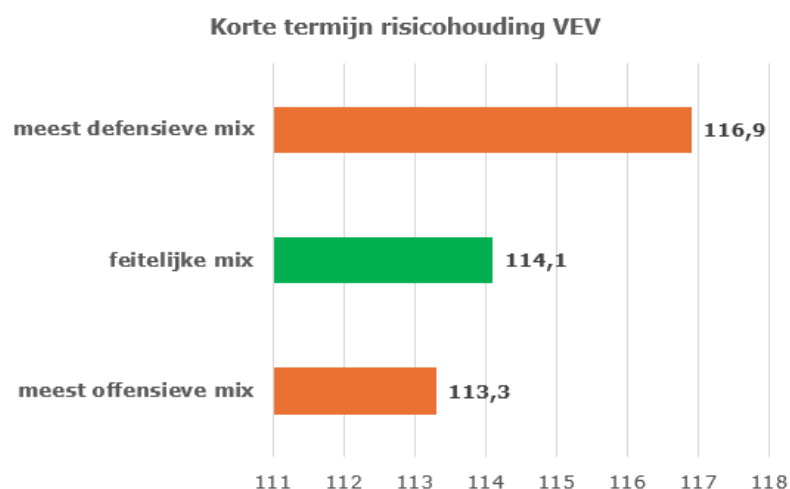
a) Korte termijn risicohouding

Voor de beleggingen en de renteafdekking zijn bandbreedtes vastgesteld om de "ruis" van marktbewegingen ten opzichte van de strategische allocatie op te vangen. De korte termijn risicohouding wordt hiervan afgeleid door een bandbreedte voor het VEV vast te stellen op basis van de meest defensieve beleggingsmix respectievelijk de meest offensieve beleggingsmix binnen het beleggingsbeleid.

Vanwege de verhoging van de renteafdekking is de korte termijn risicohouding in 2024 naar beneden bijgesteld. Vanwege de verhoging van de rentehedge naar 100% daalde het vereist eigen vermogen, VEV (cijfers op basis van per 31.12.2023) op basis van de strategische mix van 115,8% naar 114,1%. De bandbreedte aan de onderkant op basis van de meest defensieve mix komt te liggen op 111,7% (-1,6%). Daarmee wordt het korte termijn risico verlaagd omdat door de verhoogde rente hedge minder risicovol wordt belegd.

Eind 2024 zag de korte termijn risicohouding er als volgt uit:

b) Risiconormen voor (middel)lange termijn

Het bestuur heeft voor de (middel) lange termijn als volgt invulling gegeven aan de ambitie en risicobereidheid, gesplitst naar risiconormen voor solvabiliteit, koopkracht en premie:

1. Solvabiliteit

1a. Kans op dekkingstekort over de eerste 5 jaar < 10% in het centraal scenario;

1b. Daarbij is de gemiddelde diepte van het dekkingstekort over de eerste 5 jaar < 10% in het centraal scenario.

2. Koopkracht

2a. Koopkracht van > 90% na 5 en 15 jaar (mediaan) in het centraal scenario;

2b. Koopkracht van > 80% na 5 en 15 jaar voor het 5% percentiel in het centraal scenario;

2c. Na 15 jaar mediaan reële dekkingsgraad (op basis van de 'economische inflatie') > 90%.

3. Premie

De kans dat de netto premie over de eerste 5 jaar 36% van de premiegrondslag overschrijdt < 5% in het centraal scenario.

De hierboven genoemde risiconormen worden periodiek getoetst door middel van een ALM studie. De laatste ALM studie heeft plaatsgevonden in 2021. Er is toen gerekend met diverse scenario's (waaronder naast een centraal scenario een 'inflatiescenario', een 'deflatiescenario', een stagflatie en een stress scenario). In het merendeel van de scenario's bleek dat er ruimschoots werd voldaan aan de gestelde risiconormen. Jaarlijks wordt door middel van een jaarmonitor, indien daarvoor de gewijzigde marktomstandigheden opportuun zijn, getoetst in hoeverre er bij de gewijzigde economische omstandigheden nog voldaan wordt aan de risiconormen.

Vanwege de overgang naar een nieuwe pensioenregeling onder de Wtp is de ALM studie sinds 2021 niet herhaald, maar zijn er voorbereidingen getroffen voor het vaststellen van de risicohouding onder de Wtp.

c) *Lange termijn risicohouding*

Het bestuur heeft de volgende ondergrenzen voor de lange termijn (60 jaar) vastgesteld met betrekking tot het pensioenresultaat (maatstaf voor koopkrachtbehoud):

- Vanuit de feitelijke dekkingsgraad dient de mediaan van het pensioenresultaat ten minste gelijk te zijn aan 90%.
- Vanuit de situatie waarbij de dekkingsgraad gelijk is aan het vereist eigen vermogen dient de mediaan van het pensioenresultaat ten minste gelijk te zijn aan 90%.
- Vanuit de feitelijke dekkingsgraad dient de maximale afwijking ten opzichte van de mediaan in het geval van een 'slecht weer scenario (lees: 5^e percentiel)' niet meer te bedragen dan 15%.

Hierbij wordt gebruik gemaakt van de door De Nederlandsche Bank voorgeschreven scenario set. Indien de ondergrenzen worden overschreden, vindt overleg plaats met sociale partners en Verantwoordingsorgaan.

De haalbaarheidstoets 2024 (op basis van de feitelijke dekkingsgraad per eind 2023 en de scenario set per einde Q4 2023) laat de volgende resultaten zien:

	Toets	Grens	Realisatie 2023
A.	Verwacht pensioenresultaat vanuit feitelijke dekkingsgraad	Min. 90%	100,2%
D.	Spreading tussen verwacht pensioenresultaat en het pensioenresultaat in een slecht-weerscenario vanuit feitelijke dekkingsgraad	Max. 15%	25,4%

Op basis van de resultaten wordt nog altijd voldaan aan de gestelde grens voor het verwachte pensioenresultaat (A). Echter, er wordt niet voldaan aan de gestelde norm voor de relatieve afwijking (D). Dit geeft aanleiding om in gesprek te gaan met sociale partners over de uitkomsten, financiële opzet en risicohouding van het fonds. Echter, het is belangrijk om te beseffen dat dit grotendeels een gevolg is van de wijziging van de onderliggende methodiek van de scenariosets. Ook heeft DNB aangegeven dat pensioenfondsen die van plan zijn om in te varen uitgezonderd zijn op de verplichting van een jaarlijkse haalbaarheidstoets in 2024 en verder. Het bestuur heeft daarom besloten om geen haalbaarheidstoets in 2024 in te dienen bij DNB, maar de sociale partners wel te informeren over de resultaten van de haalbaarheidstoets. In 2025 zal deze toets ook niet meer worden uitgevoerd.

VOORUITBLIK

Begin 2025 is het transitieplan opgeleverd aan het pensioenfonds en zijn de contouren van de nieuwe pensioenregeling bekend. Sociale partners verzoeken het fonds om per 1 januari 2026 een solidaire premieregeling uit te voeren en de opgebouwde en ingegane pensioenen over te dragen naar de nieuwe pensioenregeling, ook wel invaren genoemd. Eind maart 2025 heeft het bestuur, na advies van het verantwoordingsorgaan en goedkeuring van de raad van toezicht, de opdracht van sociale partners aanvaard om de nieuwe pensioenregeling uit te voeren en de bestaande pensioenen in te varen. Het definitieve besluit om in te varen kan pas genomen worden na goedkeuring van De Nederlandsche Bank (DNB). Begin april 2025 is hiervoor het implementatieplan en het invaardossier toegezonden naar DNB. Onderdeel van dit implementatieplan is het communicatieplan dat aangeleverd is bij de Autoriteit Financiële Markten.

Vanaf april 2025 zal de aandacht van het bestuur vooral gericht zijn op de overgang naar de nieuwe regeling. De organisatie, de systemen, de processen, de communicatie en de mensen moeten eind van het jaar klaar zijn om het invaren zorgvuldig te laten verlopen en een goede uitvoering van de nieuwe regeling te waarborgen. Aangezien het een ingewikkelde transitie is, die voor de meeste betrokken partijen nieuw is en de tijdslijnen kort zijn, is de werkdruk hoog.

Het fonds heeft een eigen planning gemaakt waarin is vastgelegd op welke momenten we bijvoorbeeld de voortgang van de voorbereidingen van Lumera toetsen. In deze planning zijn de go/no go-momenten opgenomen.

Sinds het aantreden van Donald Trump als president van de Verenigde Staten worden de financiële markten sterk beïnvloed door geopolitieke ontwikkelingen. De Verenigde Staten ontketende een handelsoorlog met bijna de hele wereld door protectionistisch beleid in te voeren door hoge invoertarieven. Voor beleggers betekent deze handelsoorlog een forse toename van risico's en volatiliteit. Aandelenkoersen schommelen sterk op nieuwsberichten over nieuwe tarieven of onderhandelingen. Het bestuur zal de ontwikkelingen in 2025 nauwlettend volgen.

De premiekorting in 2025 waartoe het bestuur in december 2024 heeft besloten wordt in de jaarrekening van 2025 verwerkt en verantwoord, tegelijkertijd met de premie over dat boekjaar.

Amsterdam, 6 juni 2025

Het bestuur van Stichting Pensioenfonds Provisum

VERKLARING COMPLIANCE OFFICER

Het pensioenfonds dient zorg te dragen voor een beheerste en integere bedrijfsvoering en heeft mij in dat kader benoemd tot externe compliance officer, tevens vervuller van de sleutelfunctie compliance. Het pensioenfonds heeft een eigen gedragscode die op de website is gepubliceerd. De gedragscode heeft tot doel om gewenst gedrag te stimuleren en ongewenst gedrag te voorkomen. Dit draagt bij aan het integer functioneren van het pensioenfonds en het waarborgen van de goede naam en reputatie.

Op grond van de gedragscode zijn in 2024 35 personen aangewezen als verbonden persoon, waarvan 31 verbonden personen onder de gedragscode van het pensioenfonds vallen. Over 2024 hebben deze verbonden personen een verklaring van naleving van de gedragscode ingevuld en ondertekend waarbij meldingen ten aanzien van de gedragsnormen zoals nevenfuncties, geschenken, uitnodigingen en privébelangen zijn vastgelegd. De 4 overige verbonden personen hebben een eigen gedragscode waarvan is getoetst dat deze gedragscode ten minste gelijkwaardig is aan de gedragscode van het pensioenfonds. Verder beschikt het pensioenfonds, naast de gedragscode, over compliance documenten zoals een incidentenregeling, een klokkenluidersregeling, een beloningsbeleid en een systematische integriteitsrisicoanalyse (SIRA). De SIRA is in 2024 niet geactualiseerd en zal in 2025 worden geactualiseerd.

In de jaarlijkse rapportage over 2024 zijn mijn bevindingen en aanbevelingen opgenomen. Ik heb naar aanleiding van de door mij uitgevoerde toetsing de volgende bevindingen:

1. De meldingen die de verbonden personen in 2024 hebben gedaan, vallen binnen de normen van de gedragscode van het pensioenfonds.
2. Het pensioenfonds heeft de naleving van de geldende wet- en regelgeving goed verankerd binnen de organisatie.
3. Het pensioenfonds heeft focus op de naleving van de gedragsnormen en aanverwante compliance gerelateerde onderwerpen zoals beloningsbeleid, sanctiewetgeving en terrorismefinanciering bij haar kern uitbestedingspartijen en toetst dit jaarlijks.
4. Ook binnen het pensioenfonds is gewaarborgd dat aan de sanctiewetgeving en de daarop gebaseerde en aangescherpte sanctielijsten wordt voldaan. In dit kader is in 2024, net als in eerdere jaren, meer frequent een toets op de sanctielijsten uitgevoerd. Er was geen sprake van 'hits' van deelnemers van het pensioenfonds met personen die op de diverse sanctielijsten zijn opgenomen.
5. Binnen het pensioenfonds was in 2024 geen sprake van incidenten.
6. Er zijn in 2024 geen meldingen geweest van misstanden, onbehoorlijk handelen of fraude bij het pensioenfonds.
7. Het pensioenfonds beschikt over toereikende compliance documenten. Het diversiteitsbeleid is in 2024 geactualiseerd naar aanleiding van de Code Pensioenfonds 2024. Ik beveel aan om in 2025 de incidentenregeling, het integriteitsbeleid, het privacybeleid en de SIRA te toetsen op actualiteit. Dit is reeds opgenomen in de planning voor 2025.
8. Tevens beveel ik aan om een awareness sessie op het gebied van compliance en integriteit te organiseren in 2025.

Harmen Pullen
Compliance Officer

VERSLAG EN OORDEEL VERANTWOORDINGSORGAAN EN REACTIE BESTUUR

1. Inleiding

In dit verslag geeft het verantwoordingsorgaan (hierna **VO**) een oordeel over het door het bestuur van Stichting Pensioenfonds Provisum (hierna **bestuur**) gevoerde beleid en de beleidskeuzes voor de toekomst. Uitgangspunt hierbij is de vraag of het bestuur bij de genomen besluiten op een evenwichtige wijze met de belangen van actieve deelnemers, gewezen deelnemers, pensioengerechtigden en de werkgever rekening heeft gehouden.

Het jaar 2024 stond vooral in het teken van het nieuwe pensioenstelsel en de Wet toekomst pensioenen (hierna **Wtp**), waarover later meer.

2. Taak en samenstelling Verantwoordingsorgaan

De bestuurlijke organisatie van Provisum wordt gevormd door bestuur, Raad van Toezicht (hierna **RvT**) en verantwoordingsorgaan. Bestuur en RvT leggen verantwoording af aan het VO. Hoewel het pensioenbureau geen orgaan is in de zin van de Pensioenwet, zijn de directie en medewerkers van het pensioenbureau mede bepalend voor het succes van het pensioenfonds.

Het bestuur bepaalt het beleid en is tevens verantwoordelijk voor de uitvoering van het beleid door het pensioenbureau. De RvT houdt primair toezicht op de procedurele zorgvuldigheid van de besluitvorming, terwijl het VO zich richt op de inhoud van de besluitvorming.

Samenstelling

Het VO is de afgelopen jaren een springplank naar het bestuur gebleken.

Zo heeft het VO begin 2024 afscheid genomen van Ricardo Scholman, die zijn eerste termijn heeft volgemaakt. Kort na de zomer maakte Remco Gerlof ook voortijdig de overstap naar het bestuur, na bijna 7,5 jaar lid te zijn geweest van het VO. Het VO betreurt hun vertrek, maar is blij dat beiden nauw betrokken blijven bij Provisum als bestuurslid.

In de eerste vacature werd voorzien door de toetreding van Dick Vos (werkzaam geweest bij Redevco) tot het VO (sinds februari 2024); in de tweede vacature werd pas in februari 2025 voorzien door Bas Hazenbos (jurist bij Cofra). Sinds de zomer liep Ward Linthorst (tot zijn pensionering directeur van het fonds) al warm als aspirant-lid namens de gepensioneerden. Hij is de opvolger van Dick van der Windt, die dit voorjaar na bijna 20 jaar betrokkenheid bij Provisum (eerst jarenlang als bestuurslid, later als voorzitter van het VO) afscheid heeft genomen.

Dit betekent dat het VO sinds 1 april 2025 is samengesteld als volgt:

Namens de werknemers zijn Esther Pennings en Françoise Schoordijk lid van het VO; namens de werkgevers/vennootschappen zijn Jelle ter Laak en Bas Hazenbos lid en namens de gepensioneerden zijn Dick Vos en Ward Linthorst lid. De voorzittershamer wordt sinds het afscheid van Dick van der Windt gehanteerd door Esther. Voor het VO

geldt, net als voor de andere gremia, dat een evenwichtige belangenafweging (en niet de geleding) leidend is.

Werkwijze VO

Het afgelopen jaar heeft het VO, buiten zijn interne overleggen, periodiek overleg gevoerd met:

- het dagelijks bestuur;
- het voltallige bestuur, waarin de jaarstukken, het onderhavige verslag en het beleggingsbeleid worden besproken;
- de RvT, die het intern toezicht uitoefent.

Voorts is er regelmatig informeel overleg tussen de voorzitter en de directeur van het pensioenfonds met de voorzitters van RvT en VO.

Jaarlijks gaan (vertegenwoordigers van) het VO in gesprek met de certificerend actuaris en de accountant, waarbij onder meer de aanbevelingen van die actuaris en accountant besproken worden. Die aanbevelingen worden door het VO als input voor overleg met het bestuur gebruikt.

Bij kennissessies over het nieuwe pensioenstelsel was het VO steeds aanwezig. Zo is een bijzonder overleg gewijd aan de risicohouding en de omvang van de compensatie in het kader van de nieuwe pensioenregeling; in een andere sessie was specifieke aandacht voor transitie-effecten, het toetsingskader, het besluitvormingsdocument en het communicatieplan.

Het VO heeft toegang tot rapportages die opgesteld worden voor het pensioenfonds en tot de notulen van bestuurs- en commissievergaderingen.

Het VO is voornemens in 2025 een zelfevaluatie uit te voeren.

3. Het nieuwe pensioenstelsel – Wet toekomst pensioenen (Wtp)

Zowel bestuur als bureau van Provisum hebben in 2024 hard gewerkt aan de voorbereidingen om te komen tot een nieuwe pensioenregeling. Actuarissen en andere adviseurs hebben overuren gemaakt bij het maken van berekeningen om aan te tonen wat de financiële gevolgen zijn voor bepaalde groepen, zoals actieve werknemers, gewezen deelnemers of gepensioneerden. Het VO, daarin bijgestaan door een externe adviseur, heeft zich ook uitgebreid verdiept in deze problematiek.

Tussen de sociale partners en het pensioenfonds vindt nauw overleg plaats binnen de projectgroep, waarbij ook vertegenwoordigers namens/uit het VO zijn betrokken. Zij rapporteren onder meer aan de hand van een speerpuntendocument, dat door het VO ook wordt gebruikt als toetsingskader.

Het VO wordt regelmatig bijgepraat door het bestuur over de voortgang en eventuele knelpunten en risico's bij de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel. De transitie is voor alle pensioenfondsen een complex proces. Deze complexiteit wordt versterkt door de grote financiële belangen van alle betrokken deelnemers (waarvoor een evenwichtige belangenafweging moet plaatsvinden), de afhankelijkheid van sociale partners, de noodzakelijke en ingrijpende aanpassingen in de ICT (Lumera) en vermogensbeheerders

(waaronder AFAM). Daarnaast draagt ook de onzekerheid in de regelgeving door het volatiele politieke landschap bij aan de complexiteit. Ondanks deze factoren is het VO van mening dat een transitie per 1 januari 2026 haalbaar en realistisch is, en de resultante van een zorgvuldig proces en navenante belangenafweging.

Dit heeft uiteindelijk geleid tot het indienen van het Transitieplan bij het bestuur van Provisum op 31 januari 2025. Begin april 2025 is de invaarmelding bij DNB gedaan en zijn o.a. het Implementatieplan en het Communicatieplan ingediend bij DNB respectievelijk de AFM.

Het VO is positief over de manier waarop het bestuur de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel aanpakt. De voorbereiding is zorgvuldig en de implementatie lijkt goed gecoördineerd. Desondanks blijft het van groot belang dat de communicatie over de veranderingen duidelijk en tijdig plaatsvindt.

Het VO raadt het bestuur aan om extra aandacht te besteden aan de voorbereiding van deelnemers op de veranderingen en om ervoor te zorgen dat alle deelnemers, ongeacht hun leeftijd of werkstatus, goed geïnformeerd worden over de gevolgen van de nieuwe opzet voor hun pensioen. De begeleiding van de overgang naar het nieuwe stelsel zal cruciaal zijn voor het vertrouwen van de deelnemers – zowel jong als oud – in de toekomstbestendigheid van hun pensioenvoorzieningen.

4. Adviesaanvragen

Ook afgelopen jaar is het VO in de gelegenheid gesteld over een reeks van onderwerpen advies uit te brengen.

Het eerste verzoek om een advies kwam kort na de jaarwisseling, nl. het besluit van het bestuur tot bescherming van de dekkingsgraad (ultimo 2023 bijna 144%) door het renterisico af te dekken tot het niveau van de verplichtingen (op dat moment was het risico voor 60% afgedekt).

Door volledige rente-afdekking wordt – tot het invaren – een hogere kans op toekomstige indexatie bewerkstelligd en, op het moment van invaren, een hogere kans op een adequate solidariteitsreserve, compensatie en een eventuele toekenning van de overreserves aan de deelnemers. Het VO heeft hierover positief geadviseerd, gezien het belang van een stabiele dekkingsgraad, hoewel het VO ook de risico's onderkende. Tot op heden heeft dit besluit goed uitgepakt.

In juni heeft het VO positief advies uitgebracht over de wijziging in het Reglement RvT, samenhangend met de verlengde zittingsduur van een RvT-lid (zie hierna onder 5). Eigenlijk een hamerstuk wat het VO betreft.

De uitvoeringsovereenkomst is in het jaar 2024 tweemaal onderwerp van advies geweest. Het eerste advies is in juni uitgebracht, naar aanleiding van wijzigingen in de uitvoering van de DC-regelingen (excedent- en vrijwillige regeling), samenhangend met beëindiging van de werkzaamheden door ABN AMRO pension services.

Het tweede advies is in december uitgebracht; het betrof de uitvoeringsovereenkomst met als ingangsdatum 1 januari 2025. Met name redactionele wijzigingen en wijzigingen i.v.m. fiscale wet- en regelgeving en nieuwe franchises.

In beide gevallen heeft het VO positief geadviseerd, hoewel het VO het besluit van de werkgever om de vrijwillig aanvullende pensioenregeling te schrappen betreurt. Het VO hoopt dat Provisum en de werkgever alternatieven willen onderzoeken om aanvullende pensioenopbouw voor deelnemers te faciliteren.

5. Bindend advies – RvT-leden

Naast advisering heeft het VO ook een taak bij de benoeming van leden van de RvT door het doen van een bindende voordracht. Van dat recht heeft het VO in het afgelopen jaar 3 keer gebruik gemaakt. Dat betrof in januari de verlenging van de zittingsperiode van Roland de Greef, en later in 2024 de benoeming van 2 nieuwe leden van de RvT.

Bij de benoeming van de 2 nieuwe leden was het VO nauw betrokken, zowel bij het opstellen van het profiel, de long list en de short list als bij het voeren van de gesprekken met geschikte kandidaten.

Op 4 april heeft het VO een voordracht uitgebracht voor Haitse Hoos, als opvolger van Anneke van der Meer; op 12 juli heeft het VO een voordracht uitgebracht voor Ingrid Hermans, als opvolger van Roland de Greef. Daarmee is de RvT weer op volle kracht in dit – vanwege de Wtp – zo belangrijke jaar.

6. Strategische aandachtspunten

Het is inmiddels staande praktijk dat de agenda van het VO aansluit bij de strategische aandachtspunten van het bestuur. In het verslagjaar was dat in de eerste plaats de Wtp, meer in het bijzonder aspecten als het overleg met de sociale partners, het opstellen van het transitieplan en de daarbij behorende berekeningen, IT en datakwaliteit, het besluitvormingsproces, het opstellen van het implementatieplan en het communicatieplan, evenwichtigheid en het tijdstip van invaren.

Andere strategische aandachtspunten, die regelmatig onderwerp van gesprek waren met het bestuur:

- het risico van de afhankelijkheid van externe partijen qua kennis en control in samenhang met de beschikbaarheid van tijd en kennis bij het bestuur;
- kennis en betrokkenheid van de sociale partners;
- continuïteit van het fonds vanuit werkgeversperspectief.

Deze punten zijn ook voor het VO belangrijk met het oog op de toekomst. Het VO merkt op dat het bestuur tijdens het transitieproces sterk leunt op externe adviseurs, wat leidt tot een grote afhankelijkheid van hun expertise en rekenmodellen. Hierdoor is het belangrijk om aandacht te houden voor voldoende 'countervailing power' vanuit de sleutelfunctiehouders, experts binnen het bestuur of pensioenbureau of andere externe adviseurs. Dat Gert-Jan Pieters, tot voor kort bestuursvoorzitter, betrokken blijft als projectleider Wtp tijdens de transitie, acht het VO positief.

7. Oordeel

Het VO prijst alle bestuursleden en medewerkers en directie van het pensioenbureau voor hun grote inzet met het oog op het nieuwe pensioenstelsel, dat naast de “gewone” werkzaamheden verricht moet worden.

Het jaarverslag over 2024, waarin helder, duidelijk en gedetailleerd verantwoording werd afgelegd voor het gevoerde beleid, zag er weer goed uit. Ook tijdens het jaar werd door het bestuur uitvoerig en constructief op vragen en opmerkingen van het VO gereageerd, hoewel de discussies inhoudelijk niet eenvoudig waren en de meningen soms uiteenliepen.

Financieel staat Provisum er heel goed voor, met een dekkingsgraad die zelfs nog wat gestegen is naar 146% (ultimo 2024) en een beleggingsrendement van 7,2%. In 2024 is besloten om de pensioenen met 3,14% te indexeren met ingang van 1 januari 2025. Dit besluit volgt op het besluit in 2023 om geen indexatie toe te passen per 1 januari 2024.

Het geheel overziende is het oordeel van het VO, evenals voorgaande jaren, onverminderd positief.

8. Vooruitblik 2025

Het jaar 2025 is turbulent begonnen, met aanhoudende oorlogen in onder meer Oekraïne en Gaza, met een Amerikaanse president die continu nieuwe decreten uitvaardigt, en met talloze geopolitieke spanningen. Hopelijk kan de nieuwe paus wat vrede brengen.

De beurzen zijn grillig, zowel nationaal als internationaal. Hoe de rente zich dit jaar zal ontwikkelen is niet geheel eenduidig, hoewel de inflatie wel onder controle lijkt te zijn.

De transitie naar het nieuwe pensioenstelsel is een van de grootste veranderingen waarmee Provisum geconfronteerd wordt. Het VO hoopt dat de Wtp parlementair ongeschonden blijft, zodat de transitie volledig doorgang kan vinden. Provisum dient dan ook door te blijven gaan met de voorbereidingen op het nieuwe stelsel.

Eind december nam Gert-Jan Pieters al afscheid als voorzitter van het bestuur; eerder dit voorjaar nam Dick van der Windt afscheid als voorzitter van het VO. Beiden hebben hun rol met grote inzet en kennis vervuld, waarvoor onze dank. Tot slot dankt het VO het voltallige bestuur voor de plezierige en constructieve samenwerking en vertrouwt erop die in het jaar dat voor ons ligt te kunnen continueren.

Amsterdam, mei 2025

Het verantwoordingsorgaan van Stichting Pensioenfonds Provisum

---

Reactie van het bestuur:

Het bestuur bedankt het verantwoordingsorgaan voor het positieve oordeel over 2024 en voor de constructieve en prettige samenwerking.

Vanwege het beëindigen van de werkzaamheden door ABN AMRO Pension Services is ervoor gekozen om de vrijwillige aanvullende pensioenregeling met ingang van 1 januari

2025 te beëindigen. Wij bespreken uw wens om alternatieven te onderzoeken om aanvullende pensioenopbouw voor deelnemers te faciliteren graag in een gezamenlijke overleg met u.

De constatering dat er hard gewerkt is aan de voorbereidingen van de nieuwe pensioenregeling herkennen wij. Het is goed om te horen dat het verantwoordingsorgaan positief is over de manier waarop het bestuur de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel aanpakt. Ook onderschrijven wij het belang van goede communicatie over de gevolgen van de nieuwe pensioenregeling. Wij nemen uw oproep om extra aandacht te besteden aan de voorbereiding van deelnemers op de veranderingen en om ervoor te zorgen dat alle deelnemers goed geïnformeerd worden ter harte.

We benadrukken het belang dat het bestuur samen met alle betrokkenen, waaronder het verantwoordingsorgaan, zorgt voor een goede overgang naar het nieuwe pensioenstelsel. Door de manier waarop we samenwerken geven we invulling aan deze grote verantwoordelijkheid. We kijken uit naar de verdere samenwerking met het verantwoordingsorgaan in 2025.

Amsterdam, 6 juni 2025

Het bestuur van Stichting Pensioenfonds Provisum

SAMENVATTING RAPPORTAGE RAAD VAN TOEZICHT EN REACTIE BESTUUR

Inleiding

In dit rapport doet de RvT verslag van zijn werkzaamheden en van zijn bevindingen over het verslagjaar 2024. Dit rapport is tevens de samenvatting ten behoeve van het jaarverslag. De RvT hanteert bij de uitvoering van zijn taak de Code pensioenfondsen en de VITP-code.

Hoofddlijn van de bevindingen en aanbevelingen

De RvT heeft waardering voor het vele werk dat wordt verzet en de extra inspanning die het nieuwe pensioencontract vraagt van het bestuur en het bureau naast het reguliere werk. In algemene zin heeft de RvT geconstateerd dat het Bestuur van het Fonds goed functioneert en zijn verantwoordelijkheid neemt in de bedrijfsvoering, het risicomanagement van het Fonds, de invulling van de sleutelfuncties en de evenwichtige belangenafweging. De geleverde kwaliteit is hoog. Nog steeds lukt het goed de bestuursfuncties met gekwalificeerde mensen in te vullen. Het Fonds heeft ruim voldoende dekking voor de verplichtingen en geen indexatie achterstanden.

Werkwijze van de RvT van toezicht en activiteiten

De RvT heeft in zijn werkplan aangegeven aan welke toezichtonderwerpen in 2024 bijzondere aandacht wordt gegeven. Om een goed beeld te vormen ondernam de RvT de volgende activiteiten.

De RvT nam in 2024 deel aan een aantal bijeenkomsten in eigen kring. Daarnaast heeft de RvT aan twee vergaderingen met het Bestuur deelgenomen, aan drie vergaderingen met het DB en aan drie vergaderingen met het VO.

Leden van de RvT hebben als toehoorder diverse vergaderingen bijgewoond. Een delegatie van de RvT is als toehoorder aanwezig geweest op de Wtp informatiesessie tijdens de Strategiedagen, de extra bestuur sessie over de Wtp ALM studie en de bewustzijn en cybersessie.

Tevens heeft de RvT gesproken met de Sleutelfunctiehouders Compliance, Risicobeheer en Interne Audit, met de certificerend actuaris en de certificerend accountant. Na elke bestuursvergadering vindt een korte terugkoppeling door de voorzitter van het Bestuur en de directeur van het pensioenbureau aan de voorzitter van de RvT en het VO plaats. Daarnaast neemt de RvT kennis van de stukken die in het Bestuur worden behandeld.

Formele besluiten van de RvT in 2024

In 2024 zijn aan de RvT de volgende Bestuursbesluiten voorgelegd:

- Jaarverslag (bestuursverslag en jaarrekening) 2023. Op 7 juni 2024 heeft de RvT in een overlegvergadering met het Bestuur het jaarverslag 2023 (bestuursverslag en jaarrekening) goedgekeurd.
- Op 24 januari 2024 heeft RvT het algemene functieprofiel voor lid RvT vastgesteld. Dit functieprofiel is gebruikt voor de werving en selectie van RvT lid pensioen & governance en later ook beleggingen (tevens voorzitter)

- Op 16 februari 2024 heeft RvT de profielschets voor bestuurder, inclusief sleutelfunctiehouder Internal Audit goedgekeurd.
- Op 30 oktober is er nog een algemene profielschets vastgesteld door de RvT.
- Na sluiting van het boekjaar heeft de RvT nog positief besloten over het invaarbepsluit van het bestuur.

Bevindingen 2024

De RvT heeft verslag gedaan aan het bestuur, conform het werkplan 2024. Onderstaand staan de belangrijkste bevindingen en aanbevelingen uit het rapport van de RvT.

Opvolging aanbevelingen 2023

Over het geheel genomen is de RvT tevreden over de opvolging door het Bestuur van de aanbevelingen over 2023 van de RvT.

Missie, visie en strategie van het Fonds

Het Bestuur heeft in 2023 aangegeven het niet nodig te vinden de missie, visie en strategie van het Fonds tussentijds te evalueren in verband met de Wtp maar dit volgens de reguliere cyclus in 2024 te doen. Dit heeft in juni 2024 plaatsgevonden.

Nieuwe pensioencontract (Wtp)

In de eerste helft van 2024 heeft de RvT een Toetsingskader voor een evenwichtige belangenafweging met het oog op de Wtp opgesteld waarin is beschreven hoe de RvT zijn rol ziet in dit proces en op welke manier die zal worden ingevuld. Daarbij is ook expliciet gemaakt welk toetsingskader de RvT daarbij hanteert. In 2024 lag het accent van de RvT op het verkrijgen van het inzicht in de belangrijkste voorliggende keuzes en het monitoren van de voorbereidingen en vooral ook van de gemaakte keuzes.

Het bureau en het bestuur hebben meerdere kennissessie voor zowel RvT als VO georganiseerd om de RvT en VO steeds mee te nemen in de ontwikkelingen in het kader van de Wtp.

Governance

De RvT heeft kunnen vaststellen dat het Bestuur de relatie met sociale partners, het VO en de RvT goed onderhoudt, in het bijzonder met betrekking tot de Wtp. Het Bestuur heeft de tijd genomen om de werkgever en OR-en te ondersteunen in de voorbereiding van het transitieplan en heeft veel aandacht geschonken aan het draagvlak bij de verschillende belanghebbenden. Ook is de Gepensioneerdenvereniging (VVGp) goed aangehaakt gehouden. De RvT heeft, onder andere door als toehoorder bij projectgroepen en commissies aan te sluiten, kunnen vaststellen dat het Bestuur daarbij zorgvuldig en rolvast is gebleven.

Evenwichtige belangenafweging

Het Bestuur heeft gewerkt aan een concreet toetsingskader dat gebruikt kan worden voor de evenwichtige afweging van de belangen van de diverse stakeholders. Voorafgaande aan de transitie is dat vooral van belang met het oog op de voorrangsregels met betrekking tot de verdeling van het vermogen. Daarbij moet aandacht zijn voor de verdeling per specifieke groep (deelnemers, slapers, gepensioneerden en de groepen zonder en met garanties). Het Bestuur heeft in de ogen van de RvT hier op een gedegen en evenwichtige wijze invulling aan gegeven.

Keuzebegeleiding, zorgplicht en communicatie

Het Fonds beschikt over een Communicatieplan voor de periode 2024 – 2026. Dit plan wordt driejaarlijks herzien en wordt vastgesteld door het Bestuur. Naast dit algemene Communicatieplan is er een communicatieplan Wtp. De RvT heeft geoordeeld dat het communicatieplan in het kader van de Wtp voldoet. Ten aanzien van de door de Wtp voorgeschreven keuzebegeleiding heeft het Fonds beleid opgesteld (bijlage 3 bij het Communicatieplan) dat aansluit bij o.a. "Leidraad Keuzebegeleiding" van de AFM en dit is inmiddels geïmplementeerd.

Risicohouding, financiële opzet, beleggingsbeleid en -processen

De RvT heeft kennisgenomen van de onderzoeken die zijn gehouden in het kader van de Wtp. De RvT heeft zich verder verdiept in de beleidsopties van het bestuur in het kader van de Wtp en heeft in een kennissessie kennisgenomen van de contractinrichting en de aanpak van het bestuur.

Datakwaliteit

De RvT volgt de stappen die Provisum doorloopt, zoals beschreven in het Kader Datakwaliteit van de Pensioenfederatie als onderdeel van het implementatieplan Wtp. Alle fases zijn in 2024 afgerond, waarbij zowel de sleutelfunctiehouders risicobeheer en actuariael hun respectievelijke oordeel hebben gegeven en de externe accountant een rapport van feitelijke bevindingen heeft toegevoegd. Inmiddels heeft het Bestuur ingestemd met het onderdeel Datakwaliteit van het Wtp implementatieplan en zijn de documenten ingediend bij DNB voor partiële beoordeling. Deze beoordeling was positief.

Portefeuilleverdeling en opvolging

De opvolging van vrijkomende functies kreeg ook dit jaar weer veel aandacht van het Bestuur. Vanuit de onderneming kunnen nog steeds goede kandidaten voor functies in het Bestuur en het verantwoordingsorgaan worden voorgedragen. Ook voor de vacatures voor de RvT zelf zijn geschikte kandidaten gevonden in 2024 en zijn de nieuwe leden na te zijn goedgekeurd door DNB, benoemd.

Ook in de toekomst blijft de opvolging van bestuurders en RvT-leden bestuurlijke aandacht vragen vanwege het aflopen van de zittingstermijnen .

Tot slot

De RvT dankt het Bestuur, het Bureau, het VO en alle andere betrokkenen van het Fonds voor de plezierige samenwerking in het afgelopen jaar.

Raad van Toezicht,

Haitse Hoos (voorzitter)

Fridoline van Binsbergen-Stierum

Ingrid Hermans

11 april 2025

Reactie bestuur:

Het bestuur bedankt de raad van toezicht voor het positieve oordeel over de wijze waarop het bestuur heeft gefunctioneerd en de mooie rapportage. De hiervoor benodigde

randvoorwaarden zoals de fijne samenwerking, het onderlinge respect en ieders betrokkenheid, maakten dit mede mogelijk.

Amsterdam, 6 juni 2025

Het bestuur van Stichting Pensioenfonds Provisum

BALANS PER 31 DECEMBER 2024 NA RESULTAATBESTEMMING (bedragen x € 1.000)

Activa	2024	2023
Beleggingen voor risico pensioenfonds [1]	1.422.851	1.374.945
Beleggingen voor risico deelnemers [2]	26.840	22.892
Vorderingen en (overlopende) activa [3]	14.491	21.700
Liquide middelen [4]	24.360	18.683
Totaal activa	1.488.542	1.438.220

Passiva	2024	2023
Stichtingskapitaal en Reserves [5]:		
* Stichtingskapitaal	1	1
* Reserves	466.982	431.481
Voorziening pensioenverplichting voor pensioenfonds [6]	987.865	966.109
Voorziening pensioenverplichting voor deelnemers [7]	26.840	22.892
Overige schulden en overlopende passiva [8]	6.854	17.737
Totaal passiva	1.488.542	1.438.220

STAAT VAN BATEN LASTEN 2024 (bedragen x € 1.000)

Baten	2024	2023
Premies voor risico pensioenfonds [9]	6.686	5.689
Premies voor risico deelnemers [10]	809	1.551
Beleggingsresultaten voor risico pensioenfonds [11]	99.526	121.392
Beleggingsresultaten voor risico deelnemers [12]	3.330	2.635
Saldo overdrachten [14]	2.260	838
Premies herverzekering minus uitkeringen [19]	0	513
Overige baten [15]	396	21
Totaal baten	113.007	132.639

Lasten	2024	2023
Pensioenuitkeringen [16]	48.964	49.379
Pensioenuitvoeringskosten [17]	2.549	2.332
Mutatie voorziening pensioenverplichting voor risico pensioenfonds [13]	21.756	17.180
Mutatie voorziening voor risico deelnemers [18]	3.948	4.004
Premies herverzekering minus uitkeringen [19]	279	0
Overige lasten [20]	10	327
Totaal lasten	77.506	73.222

Saldo van baten en lasten	35.501	59.417

Resultaatbestemming	2024	2023
Algemene reserve	35.501	59.417

KASSTROOMOVERZICHT (bedragen x € 1.000)

Kasstroom uit pensioenactiviteiten	2024	2023
Ontvangen premies	5.996	5.173
Ontvangen waardeoverdrachten	3.395	1.628
Betaalde pensioenuitkeringen	-48.964	-49.381
Betaalde waardeoverdrachten	-368	-634
Betaalde premies herverzekering	-413	-119
Betaalde pensioenuitvoeringskosten	-2.562	-2.362
Saldo overige ontvangsten (+)/ uitgaven(-)	-297	253
Totaal kasstroom uit pensioenactiviteiten	-43.213	-45.442

Kasstroom uit beleggingsactiviteiten	2024	2023
Verkopen en aflossingen van beleggingen	690.719	337.827
Ontvangen directe beleggingsopbrengsten	25.780	24.352
Aankopen en verstrekkingen van beleggingen	-657.251	-370.212
Betaalde kosten van vermogensbeheer	-3.326	-4.517
Totaal kasstroom uit beleggingsactiviteiten	55.922	-12.550

Koers- en omrekeningsverschillen op liquide middelen	-503	-403

Mutatie Collateral	-6.530	-2.490

Mutatie liquide middelen	5.676	-60.885

Stand per 1 januari	18.683	79.568

Stand per 31 december	24.360	18.683

GRONDSLAGEN VOOR DE WAARDERING EN RESULTAATBEPALING

Grondslagen voor de financiële verslaggeving

Overeenstemmingsverklaring

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen van Titel 9 Boek 2BW met inachtneming van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving (RJ), uitgegeven door de Raad van de Jaarverslaggeving.

De jaarrekening is opgesteld conform de continuïteitsveronderstelling.

Schattingen en veronderstellingen

De opstelling van de jaarrekening vereist dat het bestuur zich een oordeel vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen en van baten en lasten. De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien, en in toekomstige perioden waarvoor de herziening gevolgen heeft.

Schattingswijziging

In het verslagjaar zijn de grondslagen voor de voorziening pensioenverplichtingen aangepast. De prognosetafel AG2022 is vervangen door de prognosetafel AG2024. Dit heeft een verlagend effect op de voorziening pensioenverplichtingen van € 3,0 miljoen. Daarnaast is eveneens de fondsspecifieke ervaringssterfte gewijzigd. Hierbij wordt nu voor zowel de hoofdverzekerden als de medeverzekerden een afzonderlijke correctie toegepast. Deze wijziging leidt tot een € 0,9 miljoen lagere voorziening. In de grondslagen wordt rekening gehouden met een uniform leeftijdsverschil. Hierbij wordt de man geacht drie jaar ouder te zijn dan de partner. Het uniform leeftijdsverschil dient gebaseerd te zijn op waarnemingen met betrekking tot het leeftijdsverschil tussen hoofdverzekerden en medeverzekerden binnen de fondspopulatie. In het verslagjaar is dit herijkt. Een mannelijke hoofdverzekerde wordt verondersteld 3 jaar ouder te zijn dan de medeverzekerde. Dit is conform de huidige situatie. Een vrouwelijke hoofdverzekerde wordt een jaar (in plaats van drie jaar) jonger dan de medeverzekerde verondersteld. Deze wijziging leidt tot een toename van de voorziening met € 3,6 miljoen.

Opname van een actief of een verplichting

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het pensioenfonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Baten worden in de staat van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld. Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Indien een transactie ertoe leidt dat nagenoeg alle of alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde. Dit betekent dat transacties worden verwerkt op

handelsdatum en niet op afwikkelingsdatum. Als gevolg hiervan kan sprake zijn van een post "nog af te wikkelen transacties". Deze post kan zowel een actief als een passief zijn.

Saldering van een actief en een verplichting

Een financieel actief en verplichting worden gesaldeerd als nettobedrag in de balans opgenomen indien sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen en bovendien de intentie bestaat om de posten op deze wijze af te wikkelen. De met de gesaldeerde opgenomen financiële activa en financiële verplichting samenhangende rentebate en rentelast worden eveneens gesaldeerd opgenomen.

Waardering

De beleggingen en pensioenverplichtingen worden gewaardeerd op actuele waarde. Overige activa en passiva worden gewaardeerd tegen nominale waarde, tenzij anders vermeld. Baten en lasten worden toegerekend aan het boekjaar waarop deze betrekking hebben. Cijfers ter vergelijking zijn, waar nodig, voor vergelijkingsdoeleinden aangepast.

Verwerking van waardeveranderingen

Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als beleggingsresultaten in de staat van baten lasten opgenomen. Waardeveranderingen van andere financiële activa en financiële verplichtingen worden ook direct in het resultaat opgenomen onder beleggingsresultaten.

Vreemde valuta

Transacties die in vreemde valuta gedurende het boekjaar zijn afgesloten, zijn omgerekend tegen de werkelijk verrekende valutakoersen. Activa en passiva zijn omgerekend tegen de valutakoersen per balansdatum. De belangrijkste wisselkoersen zijn:

Wisselkoersen ten opzichte van de euro:		
	per 31-12-2024	per 31-12-2023
GBP	0,8268	0,86655
JPY	162,7392	155,73355
USD	1,0355	1,10465

Grondslagen voor waardering activa en passiva

Beleggingen

De beleggingen worden gewaardeerd tegen de actuele waarde. Slechts indien de actuele waarde van een belegging niet betrouwbaar kan worden vastgesteld, vindt waardering plaats op basis van geamortiseerde kostprijs. Participaties in beleggingsinstellingen die gespecialiseerd zijn in een bepaald soort belegging worden gerubriceerd en gewaardeerd volgens de grondslagen voor dat soort beleggingen.

Beleggingen voor risico deelnemers worden op dezelfde wijze gewaardeerd.

In de tabellen in de paragraaf risicobeheersing zijn, tenzij anders aangegeven, de gegevens opgesteld op basis van look through. Door gebruik te maken van look through gegevens kan het zijn dat de totale waarde per beleggingscategorie afwijkt van de waarde per beleggingscategorie op de balans. Dit komt voor als er binnen een beleggingsfonds meerdere categorieën aanwezig zijn. Op totaal niveau over alle categorieën sluit de waarde wel aan.

Onroerend goed

De beleggingen in directe onroerende goederen zijn gewaardeerd tegen reële waarde, zijnde het geschatte bedrag waarvoor een object op balansdatum kan worden overgedragen door een bereidwillige verkoper aan een bereidwillige koper in een marktconforme transactie uitgaande van normale marktomstandigheden. Nog te maken verkoopkosten worden hierop in mindering gebracht. De reële waarde van het directe onroerend goed wordt eenmaal per jaar, met als peildatum 31 december, vastgesteld door een externe taxateur op basis van de huurwaardekapitalisatiemethode, de zgn. BAR/NAR (bruto en netto aanvangsrendement) methode. De voor de berekening gebruikte BAR/NAR is vastgesteld op basis van markttransacties. Er is rekening gehouden met correctiefactoren voor leegstand, verschil tussen markthuur en contracthuur, afkoop erfpacht, verhuurkosten en kapitaalinvesteringen.

De niet ter beurse genoteerde vastgoedfondsen worden gewaardeerd tegen hun actuele waarde, zijnde de intrinsieke waarde ultimo boekjaar, waarbij de onderliggende vastgoedbeleggingen zijn gewaardeerd op marktwaarde op basis van onafhankelijke taxatie. Beursgenoteerde (indirecte) vastgoedbeleggingen worden gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende beurskoers.

Aandelen

Ter beurse genoteerde aandelen en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen worden gewaardeerd tegen de beurskoers per balansdatum. Niet ter beurse genoteerde beleggingen worden gewaardeerd tegen benaderde marktwaarde.

Participaties in beleggingsinstellingen in aandelen worden gewaardeerd tegen hun actuele waarde, zijnde de intrinsieke waarde ultimo boekjaar, veelal ontleend aan opgaven van externe managers.

Vastrentende waarden

Ter beurse genoteerde obligaties en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen worden gewaardeerd tegen de beurskoers per balansdatum. Niet ter beurse genoteerde beleggingen worden gewaardeerd tegen benaderde marktwaarde.

Participaties in beleggingsinstellingen in vastrentende waarden (waaronder Liability-Driven Investment (LDI) en hypotheekfondsen) worden gewaardeerd tegen hun actuele waarde, zijnde de intrinsieke waarde ultimo boekjaar, veelal ontleend aan opgaven van externe managers.

De lopende rente is verantwoord in de post vorderingen en overlopende activa.

Derivaten

Financiële instrumenten worden gebruikt ter afdekking van beleggingsrisico's en het realiseren van het vastgelegde beleggingsbeleid. De positieve derivatenposities zijn opgenomen als een afzonderlijke categorie van beleggingen en de negatieve posities zijn opgenomen onder de schulden. De posities zijn gewaardeerd tegen benaderde marktwaarde.

De op de balans weergegeven derivaten betreffen enkel valutatermijncontracten. Valutatermijncontracten worden gewaardeerd op basis van valutakoersen en referentierentes per balansdatum. Zowel de gerealiseerde als de niet-gerealiseerde waardeverminderingen en -vermeerderingen inclusief transactiekosten bij aan- en verkoop, worden ten gunste dan wel ten laste van de staat van baten en lasten gebracht.

Vorderingen en (overlopende) activa

De vorderingen en overlopende activa zijn verantwoord bij eerste verwerking tegen de reële waarde en daarna geamortiseerde kostprijs (gelijk aan nominale waarde indien er geen sprake is van transactiekosten), eventueel gecorrigeerd met de voorziening voor oninbaarheid. De voorziening voor oninbaarheid wordt bepaald aan de hand van de beoordeling van het kredietrisico van verschillende geïdentificeerde risicocategorieën van debiteuren.

Liquide middelen

De liquide middelen uit pensioenactiviteiten staan ter vrije beschikking. Hieronder vallen kas- en banktegoeden die onmiddellijk opeisbaar zijn dan wel een looptijd hebben van korter dan twaalf maanden. Daarnaast is sprake van liquide middelen ter beschikking van beleggingsactiviteiten. De liquide middelen worden gewaardeerd tegen de reële waarde die gelijk is aan de nominale waarde.

Voorziening voor pensioenverplichting

In regelgeving wordt onderscheid gemaakt tussen pensioenregelingen 'risico fonds' en 'risico deelnemers'. Het fonds houdt voor de 'pensioenregelingen risico fonds' zo mogelijk buffers aan om tegenvallers op te vangen. Indien die niet toereikend zijn, wordt in eerste instantie de indexatie verlaagd en kan uiteindelijk ook verlaging van opgebouwde aanspraken worden doorgevoerd. Het fonds houdt voor regelingen 'risico deelnemers' geen buffers aan om tegenvallers op te vangen. Waardemutaties komen daardoor direct ten gunste of ten laste van de voor betreffende deelnemers aanwezige middelen. Hierdoor is de 'voorziening pensioenverplichtingen risico deelnemers' steeds gelijk aan de 'beleggingen voor risico deelnemers'. Met betrekking tot de pensioenregelingen 'risico fonds' geldt het onderstaande.

De voorziening is gewaardeerd op actuele waarde en is gelijk aan de contante waarde van de opgebouwde pensioenaanspraken. De voorziening pensioenverplichtingen is berekend met de volgende grondslagen en veronderstellingen.

De verplichtingen zijn contant gemaakt op basis van de door De Nederlandse Bank vastgestelde rentetermijnstructuur op de balansdatum

Voor de bepaling van de voorziening pensioenverplichting ultimo 2024 is rekening gehouden met de sterftekans die zijn ontleend aan de door het Actuarieel Genootschap (AG) gepubliceerde prognosetafels AG2024.

Provisum corrigeert de prognosetafels op basis van sterftekans van haar specifieke bestand. Dit leidt tot een hogere voorziening. Deze correctie is bepaald door een onderzoek van een extern adviesbureau en vastgesteld door het bestuur in de vergadering van 13 december 2024. In beginsel zullen de correctiefactoren iedere drie jaar worden getoetst.

De leeftijden per de balansdatum zijn in jaren en maanden nauwkeurig vastgesteld. Daarbij wordt een overblijvend gedeelte van een maand gezien als een hele maand.

Voor de berekening van het nabestaandenpensioen wordt voor mannelijke hoofdverzekerden verondersteld dat hij drie jaar ouder is dan de partner. Voor vrouwelijke hoofdverzekerden wordt verondersteld dat zij een jaar jonger is dan de partner. Daarnaast gelden de volgende gehuwdheidsfrequenties (uitgedrukt in procenten), waarbij X is de leeftijd van een man en Y de leeftijd van een vrouw:

Leeftijd begin	Leeftijd eind	Mannen	Vrouwen
18	24	$5*(X-18)$	$5*(Y-18)$
25	29	$5*(X-18)$	$5*(Y-18)$
30	34	$60+2*(X-30)$	$60+2*(Y-30)$
35	39	$60+2*(X-30)$	$60+2*(Y-30)$
40	44	80	80
45	49	80	80
50	54	85	85
55	59	90	90
60	64	$90+2*(X-60)$	$90+2*(Y-60)$
65	65+	100	100

Bij de vaststelling van de voorziening arbeidsongeschikte deelnemers zijn, voor zover de arbeidsongeschiktheid is aangevangen na 31-12-2000, de te bereiken pensioen-aanspraken in de voorziening opgenomen. Eveneens zijn voor volledig arbeidsongeschikte deelnemers, waarbij de volledige arbeidsongeschiktheid is aangevangen vóór 1 januari 2001 maar ná 1 januari 1993, de te bereiken aanspraken opgenomen in de voorziening.

Voor arbeidsongeschikte deelnemers die al voor 1993 arbeidsongeschikt zijn geworden en waarvoor destijds geen premievrijstelling is toegekend, maar die wel recht hebben op voortzetting van de pensioenopbouw, is onder overige technische voorziening een schadevoorziening opgenomen voor toekomstige premies.

Op pensioenaanspraken en -rechten opgebouwd tot en met het jaar 2000 rust een indexatiegarantie tot maximaal 3% na ingang van het pensioen. Bij de bepaling van de voorziening wordt ervan uitgegaan dat de pensioenen waarop de indexatiegarantie rust, jaarlijks met 2% worden verhoogd. Hierbij wordt gedurende de eerste 8 jaren rekening gehouden met de hogere percentages uit het ingroeipad zoals DNB deze heeft gepubliceerd. Op pensioenaanspraken en -rechten opgebouwd vanaf het jaar 2000 rust een voorwaardelijke indexatie waarbij de ambitie is om de pensioenaanspraken en -rechten jaarlijks aan te passen aan de prijsindex. Het bestuur beslist evenwel jaarlijks in hoeverre deze aanpassing kan plaatsvinden. Voor deze voorwaardelijke indexatie is geen reserve gevormd. De voorwaardelijke indexatie wordt gefinancierd uit behaalde overrendementen. Bij de vaststelling van de voorzieningen is rekening gehouden met toekomstige uitvoeringskosten van 3,3%.

Overige schulden en overlopende passiva

De overige schulden en overlopende passiva worden bij eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na eerste verwerking worden schulden gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten).

Resultaatbepaling

Algemeen

De resultaten op transacties worden verantwoord in het jaar waarin zij zijn gerealiseerd; verliezen reeds zodra zij voorzienbaar zijn.

Premiebijdragen

Onder premiebijdragen wordt verstaan de aan derden in rekening gebrachte c.q. te brengen bedragen voor de in het verslagjaar verzekerde pensioenen onder aftrek van

kortingen.

Beleggingsopbrengsten

Onder directe beleggingsopbrengsten worden begrepen de aan het verslagjaar toe te rekenen inkomsten uit beleggingen zoals dividenden, coupons, interest, (netto-)huur en dergelijke.

Onder de indirecte beleggingsopbrengsten worden verstaan de gerealiseerde en ongerealiseerde waarde wijzigingen. Beide waarde wijzigingen worden ten gunste dan wel ten laste van de staat van baten en lasten gebracht. Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waarde wijzigingen. Onder de kosten van vermogensbeheer (beleggingskosten) worden zowel de externe als de daaraan toegerekende interne kosten verstaan. De kosten van het vermogensbeheer, zoals transactiekosten, provisies en custodians en externe vermogensbeheerders zijn verrekend met de desbetreffende directe en indirecte beleggingsopbrengsten.

Vergoedingen voor het uitlenen van effecten worden ten gunste van de betreffende aandelen- en obligatieportefeuille gebracht.

Pensioenuitkeringen

De pensioenuitkeringen betreffen de aan deelnemers uitgekeerde bedragen inclusief afkopen. De pensioenuitkeringen zijn berekend op basis van actuariële grondslagen en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

Pensioenuitvoeringskosten

Dit betreft de aan het verslagjaar toe te rekenen kosten van het pensioenbeheer (voor zover niet in mindering gebracht op de beleggingsopbrengsten) en overige kosten welke verband houden met het besturen van het pensioenfonds.

Mutatie voorziening pensioenverplichting voor risico pensioenfonds

Pensioenopbouw: de pensioenopbouw voor ouderdomspensioen wordt toegerekend aan de periode waarin de opbouw van pensioenrechten plaatsvindt. De verplichtingen voor nabestaandenpensioen en arbeidsongeschiktheidspensioen, worden opgenomen in de periode waarin zij ontstaan. De (gedeeltelijk) premievrije opbouw arbeidsongeschikten wordt ten laste van het resultaat gebracht in de periode waarin de (gedeeltelijke) arbeidsongeschiktheid ontstaat.

Benodigde intresttoevoeging: de pensioenverplichtingen worden contant gemaakt tegen de nominale marktrente van interbancaire swaps op balansdatum (met een UFR voor de langere looptijden), die gebaseerd zijn op de gepubliceerde marktwaarde verandering van de DNB. Aan de technische voorziening wordt een rente toegevoegd op basis van de éénjaarsrente op de interbancaire swapmarkt primo verslaggevingsperiode.

Onttrekking uit de voorziening voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten: de vrijval wordt ten gunste van de staat van baten en lasten gebracht in de periode waarin de lasten bij de berekening van de voorziening waren voorzien.

Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten: het saldo van de actuariële inkomende en uitgaande waardeoverdrachten wordt toegerekend aan de periode waarop zij betrekking heeft.

Toeslagverlening: de verhoging van de technische voorzieningen uit hoofde van indexering, wordt in de staat van baten en lasten opgenomen. Dit gebeurt op het moment waarop de toezegging wordt gedaan.

Wijziging rentetermijnstructuur: de wijziging marktrente op balansdatum als gevolg van wijzigingen in de marktwaarde verandering die door DNB gepubliceerd is, wordt in de staat van baten en lasten opgenomen.

Wijziging actuariële grondslagen en/ of methoden: mutatie van de voorziening als gevolg van de aanpassing van actuariële grondslagen in verslagjaar, wordt in de staat van baten en lasten opgenomen.

Overige mutaties: de overige mutaties worden toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Saldo overdrachten van rechten

Waardeoverdrachten worden in de staat van baten en lasten opgenomen op het moment van overdracht van de pensioenverplichtingen.

Overige baten en overige lasten

Overige baten en overige lasten worden toegerekend aan de periode waarop zij betrekking hebben.

Belastingen

De activiteiten van Provisum zijn vrijgesteld van de heffing van vennootschapsbelasting.

Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht wordt opgesteld volgens de directe methode. Dit houdt in dat alle ontvangsten en uitgaven als zodanig worden gepresenteerd. Onderscheid is gemaakt tussen kasstromen uit pensioen- en beleggingsactiviteiten. Kasstromen in vreemde valuta worden omgerekend naar euro tegen de koers per transactiedatum.

Onder liquide middelen worden verstaan de liquide middelen uit de pensioenactiviteiten en de liquide middelen uit de beleggingsactiviteiten.

Verbonden partijen

Als verbonden partij worden aangemerkt alle partijen die overheersende zeggenschap, gezamenlijke zeggenschap of invloed van betekenis kunnen uitoefenen. Ook natuurlijke personen die verbonden zijn met het fonds, worden als verbonden partijen aangemerkt.

Transacties van betekenis met verbonden partijen worden toegelicht voor zover deze niet onder normale marktvoorwaarden zijn aangegaan. Hiervan wordt toegelicht de aard en omvang van de transactie en andere informatie die nodig is voor het verschaffen van het inzicht.

Dekkingsgraden

Het fonds baseert de beleidsbeslissingen op de beleidsdekkingsgraad. De beleidsdekkingsgraad wordt, conform de regels van het Financieel toetsingskader, vastgesteld als een voortschrijdend gemiddelde van de actuele dekkingsgraden van de laatste 12 maandeinden. De actuele dekkingsgraad is de verhouding tussen het pensioenvermogen en de waarde van de pensioenverplichtingen op een bepaald moment.

RISICOBEBEERSING

Vereist Eigen Vermogen

De volgende risico categorieën leiden op basis van de standaard methodiek van de beleggingsmix in de strategische evenwichtssituatie; een situatie waarin 'juist voldoende' solvabiliteit aanwezig is.

Risico-categorieën (in mln. €)	2024	2023
Renterisico	0	34
Zakelijke waarden risico	118	117
Valutarisico	30	26
Grondstoffenrisico	0	0
Kredietrisico	25	27
Verzekeringstechnisch risico	25	24
Liquiditeitsrisico	0	0
Concentratierisico	0	0
Operationeel risico	0	0
Actief beheerrisico	0	11
Diversificatie-effect	-59	-84
Vereist eigen vermogen	139	155
Vereiste dekkingsgraad (in %)	113,7%	115,6%
Beleidsdekkingsgraad (in %)	147,6%	143,6%
Aanwezig eigen vermogen	467	431
Surplus eigen vermogen actueel (in mln.)	328	276

De vereiste dekkingsgraad bedroeg eind 2024 113,7%. Zowel de maanddekkingsgraad (146,0%) als de beleidsdekkingsgraad (147,6%) van eind december lagen boven het vereiste niveau. Er was dus geen sprake van een tekort.

In onderstaande hoofdstuk wordt uitgebreid ingegaan op de kwantitatieve en kwalitatieve aspecten van de risico's per balansdatum.

Renterisico

Het renterisico is het risico dat het fonds loopt ten aanzien van de solvabiliteit als de rente verandert. Zowel de verplichtingen als de vastrentende beleggingen (obligaties, LDI-looptijdfondsen) veranderen in waarde als de rente verandert. Bij een rentedaling is de toename van de waarde van de verplichtingen groter dan die van de beleggingen omdat de rentegevoeligheid (duratie) van de verplichtingen hoger is en bovendien niet het hele vermogen in vastrentende waarden (obligaties) is belegd. Overige beleggingen (zakelijke waarden) worden geacht niet rentegevoelig te zijn. Het fonds dekt de rentegevoeligheid op strategisch niveau af voor 100%. Het renterisico wordt daartoe bepaald op basis van de rente zoals DNB die voorschrijft voor de bepaling van de verplichtingen (inclusief UFR).

Het bestuur heeft een bandbreedte bepaald van 95%-105% waarbinnen het renteafdekkingspercentage moet blijven. Er vindt bewaking plaats of het renteafdekkingspercentage binnen deze grenzen blijft.

Om het afdekkingspercentage te kunnen bereiken heeft het fonds een zogenaamde obligaties matchingportefeuille. Deze bestaat naast Franse, Duitse en Nederlandse langlopende (staats)obligaties, uit LDI-looptijdfondsen. Alle beleggingen in vastrentende waarden dragen bij tot het bereiken van een afdekkingspercentage.

De rentegevoeligheid van de VPV op basis van de rekenrente met UFR correctie bedraagt 14,08. Het daarbij behorende renteafdeckingspercentage op 31-12-2024 bedraagt 98,7% (1,25/1,27) waarvan voor 100% wordt bijgedragen door de obligaties matching portefeuille.

In 2024 is een Liability-Driven Investment (LDI) oplossing geïmplementeerd om de nauwkeurigheid van de renteafdekking verder te verbeteren. Deze oplossing maakt gebruik van looptijdfondsen, waarbij de geaggregeerde kasstromen per vijfjaarsperiode worden gematcht met de verplichtingen. Door deze benadering wordt een nauwkeurigere afstemming bereikt tussen de rentegevoeligheid van de beleggingen en de verplichtingen.

Daarnaast is de afdekking in mei 2024 verhoogd naar 100% van de rentegevoeligheid van de verplichtingen, wat bijdraagt aan een verdere stabilisatie van de balans en een vermindering van renterisico's.

Zakelijke waarden risico

Het koersrisico op zakelijke waarden wordt beheerst door middel van diversificatie en bandbreedtes om de strategische positie van de zakelijke waarde portefeuilles.

De gegevens zijn opgesteld op basis van look through. De totale waarde per beleggingscategorie wijkt daarom af van de waarde per beleggingscategorie op de balans. Dit komt voor als er binnen een beleggingsfonds meerdere categorieën aanwezig zijn. Op totaal niveau over alle categorieën sluit de waarde wel aan.

In onderstaande brugstaat is het verloop weergegeven van de herverdeling van de beleggingsportefeuille per 31 december 2024 zoals opgenomen in de jaarrekening naar de verdeling zoals deze in deze risicoparagraaf is vermeld.

Portefeuille per 31-12-2024	Jaarrekening	Toevoeging Liquiditeit	Herverdeling Onroerend goed	Herverdeling Aandelen	Herverdeling Obligaties	Risicoparagraaf
Onroerend goed	121.165					121.165
Aandelen	451.578					451.578
Obligaties	850.108				-6.130	843.978
Derivaten (inclusief schuldenpositie)	-4.089				-12.754	-16.8444
Overig (inclusief liquide middelen)	0	23.784			18.884	42.668
Totaal beleggingen risico pensioenfonds	1.418.762	23.784	0	0	0	1.442.547

Voor **aandelen** is hieronder de spreiding weergegeven naar regio, sector en valuta:

Aandelen beleggingen naar regio	31-12-2024		31-12-2023	
	Marktwaaarde (mln. €)	Weging %	Marktwaaarde (mln. €)	Weging %
Noord-Amerika	337,2	74,7	285,3	70,9
Europa EU	47,0	10,4	50,6	12,6
Pacific	35,7	7,9	30,9	7,7
Europa niet-EU	28,3	6,2	25,4	6,3
Azie ex Japan	1,0	0,2	7,2	1,8
Midden- en Zuid-Amerika	1,2	0,3	2,4	0,6
Overig	1,2	0,3	0,6	0,1
Totaal	451,6	100	402,4	100,0

Aandelen beleggingen naar sector	31-12-2024		31-12-2023	
	Marktwaaarde (mln. €)	Weging %	Marktwaaarde (mln. €)	Weging %
Technologie	127,2	28,2	105,2	26,2
Financiële dienstverlening	80,3	17,8	62,1	15,5
Gezondheidszorg	52,7	11,7	59,0	14,7
Industrie	44,0	9,7	50,5	12,5
Cyclische consumptiegoederen	53,9	11,9	48,2	12,0
Communicatie diensten	42,1	9,3	26,3	6,5
Defensieve consumptiegoederen	23,8	5,3	20,5	5,1
Basismaterialen	10,8	2,4	13,4	3,3
Energie	13,1	2,9	12,0	3,0
Nutsbedrijven	3,7	0,8	4,6	1,1
Overig	0	0	0,6	0,1
Totaal	451,6	100,0	402,4	100,0

Aandelen beleggingen naar valuta	31-12-2024		31-12-2023	
	Marktwaaarde (mln. €)	Weging %	Marktwaaarde (mln. €)	Weging %
USD	330,1	73,1	286,4	71,2
EUR	36,7	8,1	36,9	9,2
JPY	25,0	5,5	23,9	5,9
GBP	13,2	2,9	13,3	3,3
Overig	46,6	10,4	41,9	10,4
Totaal	451,6	100	402,4	100,0

Voor **onroerend goed** is hieronder de verdeling aangegeven naar direct/indirect en naar categorie:

Onroerend Goed	31-12-2024		31-12-2023	
	Marktwaaarde (mln. €)	Weging %	Marktwaaarde (mln. €)	Weging %
Direct onroerend goed	4,1	3,4	8,8	7,3
Indirect onroerend goed	117,1	96,6	112,2	92,7
Totaal	121,2	100,0	121,0	100,0

Onroerend Goed categorieën	31-12-2024		31-12-2023	
	Marktwaaarde (mln. €)	Weging %	Marktwaaarde (mln. €)	Weging %
Winkels	40,5	33,5	43,9	36,3
Kantoren	9,8	8,1	10,7	8,8
Participaties in vastgoedmaatschappijen	43,3	35,7	41,0	33,9
Woningen	8,9	7,4	6,2	5,2
Overige	18,6	15,3	19,1	15,8
Totaal	121,2	100,0	121,0	100,0

Alle onroerend goed beleggingen zijn gedenomineerd in Euro's.
Het indirect onroerend goed betreft vier niet beursgenoteerde participaties.

Vanwege de transitie van deels direct, deels indirect naar volledig indirect onroerend goed gedurende 2022, 2023 en 2024 is het aandeel direct onroerend goed in 2024 verder afgenomen. Per 31-12-2024 is er geen sprake van leegstand.

Gevoeligheid risico zakelijke waarden gecombineerd met renterisico

Het volgende overzicht geeft de gevoeligheid weer van de gecombineerde zakelijke waarden en het renterisico bij een rentafdekking van 100%.

Zakelijke waarden schok (%)									
40	146	151	156	163	170	178	187	199	212
30	141	146	151	157	164	172	181	191	204
20	137	141	146	152	158	165	174	184	196
10	132	136	141	146	152	159	167	176	187
0	128	131	136	141	146,0	152	160	169	179
-10	123	126	130	135	140	146	153	161	171
-20	118	122	125	129	134	140	146	154	163
-30	114	117	120,1	124	128	133	139	146	154
-40	109	112	114	118	122	127	132	139	146
	-2,0	-1,5	-1,0	-0,5	0,0	0,5	1,0	1,5	2,0
Renteschok (%)									

Een daling van bijvoorbeeld 10% van de zakelijke waarden heeft vanuit de positie ultimo 2024 van 146,0% een effect van ruim 6%-punt op de dekkingsgraad (naar 140%). Vindt daarbij tevens een rentedaling plaats van 0,5%-punt, dan heeft dat nog eens een effect van 5%-punt op de dekkingsgraad (naar 135%).

Valutarisico

Het risico dat wordt veroorzaakt als de waarde van beleggingen in een andere valuta zijn vastgesteld dan de verplichtingen die volledig in euro luiden. Het valutarisico met betrekking tot beleggingen in Britse ponden, Amerikaanse dollars of Japanse yen wordt strategisch afgedekt voor 75% met behulp van valutatermijncontracten, maar alleen als de daadwerkelijke blootstelling meer dan 2% bedraagt. Er bestaat een bandbreedte van +/- 10%. De Japanse Yen kan tijdelijk voor 100% worden afgedekt. Een overzicht van de valuta termijncontracten per ultimo 2024 is te vinden onder de toelichting op de balans, onder [1] beleggingen voor risico pensioenfondsen. Valuta van emerging markets worden niet afgedekt.

In de onderstaande tabel zijn de valutaposities vóór en na afdekking per 31 december 2024 en 31 december 2023 weergegeven:

Valuta vóór en na afdekking (in %)	31-12-2024		31-12-2023	
	% vóór	% na	% vóór	% na
USD(ollar)	25,1	7,2	22,7	6,2
GBP(ound)	1,1	1,1	1,2	1,2
JPY(en)	1,8	1,9	1,8	1,8
EUR	63,8	81,2	66,0	82,2
Overig	8,2	8,6	8,3	8,6
Totaal	100	100	100,0	100,0

Grondstoffenrisico

Er zijn geen beleggingen in grondstoffen.

Kredietrisico

Dit betreft het risico dat een debiteur van het pensioenfonds zijn verplichtingen niet nakomt (tegenpartijrisico). Ten aanzien van beleggingen in vastrentende waarden zijn hier per obligatieportefeuille nadere voorwaarden gesteld.

Ultimo 2024 was de creditrating van de verschillende obligaties als volgt verdeeld over de totale vastrentende portefeuille (exclusief liquiditeit in de obligatieportefeuille):

Creditrating	Waarde in mln. € per 31-12-2024	% obligatie- portefeuille	Waarde in mln. € per 31-12-2023	% obligatie- portefeuille
AAA	371,1	44,0	397,3	47,0
AA	264,2	31,3	277,0	32,8
A	9,9	1,2	8,1	1,0
BBB	26,0	3,0	29,2	3,4
< BBB (BB of B)	19,1	2,3	15,9	1,9
Not rated*	153,7	18,2	118,1	13,9
Totaal	844,0	100,0	845,6	100,0

* Dit betreft o.a. de belegging in het Nederlandse hypotheekfonds ad € 84,2 mln (2023: € 80,1 mln).

Het pensioenfonds heeft geen beleggingen in de bij het fonds aangesloten werkgevers.

Verzekeringstechnische (actuariële) risico's

Dit betreft de actuariële risico's van lang leven, kort leven en arbeidsongeschiktheid. Het bestuur heeft gekozen voor het hanteren van de Prognosetafel AG 2024 met een op het eigen bestand van verzekerden afgestemde correctie op basis van ervaringssterfte en postcodegegevens van de deelnemers. Het pensioenfonds houdt zodoende rekening met een in de toekomst stijgende levensverwachting. Bij het kwantificeren van het verzekeringstechnisch risico wordt rekening gehouden met het foutief inschatten van de sterftetrend en met een afwijking van sterfteverwachting vanwege een beperkte bestandsomvang. Dit neemt niet weg dat een grote mate van onzekerheid bestaat met betrekking tot de toekomstige ontwikkeling van de levensverwachting. Het pensioenfonds kent een herverzekering voor kort leven en arbeidsongeschiktheidsrisico. Er geldt een herverzekering zonder eigen risico.

Liquiditeitsrisico

Het risico dat het fonds de beleggingen niet tijdig en/of niet tegen een aanvaardbare prijs kan omzetten in liquide middelen. Daardoor zou het pensioenfonds op korte termijn niet aan zijn verplichtingen kunnen voldoen. Het bestuur houdt bij de keuze van de beleggingsmix rekening met het beleid ten aanzien van de minimale liquiditeit. De buffer in de standaardmethode bedraagt € 0,-

Concentratierisico's

Pensioenfondsen lopen concentratierisico als een adequate spreiding van beleggingen ontbreekt. Provisum heeft zijn beleggingen afdoende gespreid belegd over en binnen de verschillende beleggingscategorieën. De standaardmethode gaat bij afdoende spreiding uit van een benodigde toevoeging van € 0,- voor het vereist eigen vermogen.

De beleggingen die groter zijn dan 5% van de totale beleggingen binnen de categorie waartoe de belegging behoort zijn: de staatsobligaties in Frankrijk (€ 237,1 mln), Nederland (€ 117,5 mln), Duitsland (€ 202,6 mln), Hypotheken (€ 84,2 mln) en de investering in de passief belegde aandelen (€ 467,7 mln) portefeuille.

Bij onroerend goed zijn de volgende investeringen meer dan 5% van de onroerend goed portefeuille:

Plaats	Locatie	Waarde in mln. € per 31-12-2024
CBRE Pan European Core Fund	Indirect vastgoed	43.427 > 10%
Bouwinvest Residential Fund	Indirect vastgoed	30.067 > 10%
Goodman European Logistics	Indirect vastgoed	16.672 > 10%
PGIM Prisa PF	Indirect vastgoed	14.892 > 10%

Operationeel risico

Operationeel risico betreft het risico dat ontstaat als gevolg van het falen of tekortschieten van interne processen, menselijke en technische tekortkomingen, en onverwachte externe gebeurtenissen.

Binnen de standaard methodiek is daar een benodigde toevoeging van € 0,- voor het vereist eigen vermogen aan verbonden.

Wettelijk risico

Het wettelijk risico omvat het compliance risico, dat wil zeggen het niet voldoen aan bestaande wet- en regelgeving, en het risico dat wetgeving wijzigt met gevolgen voor het fonds. Het voldoen aan wet- en regelgeving alsmede aanpassingen door wijzigingen daarin kunnen onder meer resulteren in (al dan niet structureel) hogere kosten inclusief eventuele boetes en sancties. Ook kan nieuwe wetgeving van invloed zijn op waarderingen en/of het financiële beleidskader.

Het fonds beoogt het eerste te beheersen door onder meer het kennis nemen van ontwikkelingen (inclusief permanente educatie) en het inrichten van bestuurlijke processen/beheerskaders.

Actief beheerrisico

Dit betreft het risico dat samenhangt met het actief beheer van de beleggingen om een beter rendement te behalen dan de benchmark. Dit is gekwantificeerd op basis van de actieve aandelenportefeuille en de daarbij behorende tracking error van 4%.

TOELICHTING OP DE BALANS (bedragen x € 1.000)

[1] Beleggingen voor risico pensioenfonds

Onderstaand is de verdeling van de beleggingen naar actief- en passiefzijde van de balans weergegeven:

Actief:	1.422.851
Passief:	<u>4.089</u>
	1.418.762

Onder de passiefzijde van de balans zijn de negatieve derivatenposities opgenomen.

De ontwikkeling in de beleggingsportefeuille in het boekjaar zijn als volgt samen te vatten:

Boekjaar 2024 (bedragen x € 1.000)	01-01-2024	aankopen	verkopen	waarde- wijzigingen	reallocatie	31-12-2024
Onroerend goed	117.069	12.327	-10.107	1.181	696	121.165
Aandelen	409.269	215.450	-272.203	99.758	-696	451.578
Vastrentende waarden	846.734	417.757	-411.004	-3.379	0	850.108
Derivaten	1.873	0	12.5080	-18.471	-0	-4.089
Totaal beleggingen risico pensioenfonds incl. schuldenpositie derivaten	1.374.945	645.534	-680.805	79.090	0	1.418.762

In bovenstaande verloopoverzicht zijn aan- en verkooptransacties van fx forwards gesaldeerd opgenomen.

Bij de beleggingen kan onderscheid worden gemaakt in de 'hardheid' van de waardering en de inzichtelijkheid van de beleggingen. De beleggingen kunnen op basis van de Richtlijn voor de Jaarverslaggeving als volgt worden ingedeeld waarbij de beleggingen in (gemengde) beleggingsfondsen zijn opgenomen in de categorie waarin hoofdzakelijk belegd wordt (toepassing van doorkijkprincipe, hetgeen betekent dat de beleggingen gecategoriseerd zijn op basis van de kenmerken van de onderliggende beleggingen in de beleggingsfondsen):

31-12-2024 (bedragen x € 1.000)	genoteerde marktprijzen	onafhankelijke taxaties	netto contante waarde	andere methode	Totaal
Onroerend Goed	11.747	4.040		105.378	121.165
Aandelen	451.578				451.578
Vastrentende waarden	765.915			84.193*	850.108
Derivaten	-20		-4.069		-4.089
Overig	23.785				23.785
Totaal inclusief schuldenpositie derivaten	1.253.005	4.040	-4.069	189.571	1.442.547

* Dit betreft de belegging in het Nederlandse hypotheekfonds.

31-12-2023 (bedragen x € 1.000)	<i>genoteerde marktprijzen</i>	<i>onafhankelijke taxaties</i>	<i>netto contante waarde</i>	<i>andere methode</i>	<i>Totaal</i>
Onroerend Goed	9.816	8.840		98.413	117.069
Aandelen	379.649			29.620	409.269
Vastrentende waarden	766.626			80.108*	846.734
Derivaten			1.873		1.873
Overig	18.295				18.295
Totaal inclusief schuldenpositie derivaten	1.174.385	8.840	1.873	208.141	1.393.240

* Dit betreft de belegging in het Nederlandse hypotheekfonds.

De beleggingen van het fonds zijn gewaardeerd tegen actuele waarde. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen:

- Genoteerde marktprijzen: Beleggingen met een direct waarneembare marktnotering, zijnde beleggingen met genoteerde marktprijzen die verhandeld worden op een actieve markt. Onder deze categorie vallen primair beursgenoteerde aandelen en obligaties.
- Onafhankelijke taxaties: Beleggingen gewaardeerd op basis van onafhankelijke taxaties, zijnde (directe) beleggingen in onroerend goed. Voor de belangrijkste uitgangspunten bij de waardering van het onroerend goed wordt verwezen naar de grondslagen van waardering en resultaatbepaling en de toelichting ten aanzien van onroerend goed in de paragraaf risicobeheersing.
- Netto contante waarde: Beleggingen gewaardeerd op een netto-contante waarde methode, waarbij de waardering is gebaseerd op een netto-contante-waarde berekening of een intern gehanteerd waarderingsmodel. Derivaten die volgens een waarderingmethode, waarbij gebruik is gemaakt van waarneembare marktdata, vallen onder deze categorie.
- Andere methode: Beleggingen gewaardeerd op een andere methode, zijnde waardering op basis van modellen waar niet of slechts gedeeltelijk gebruik gemaakt is van waarneembare marktdata. Dit betreft onder meer de beleggingen die worden gewaardeerd op basis van de intrinsieke waarde ontleend aan opgaven van externe managers.

Voor de (niet-beursgenoteerde) beleggingsfondsen in vastgoed wordt de waardering bepaald op basis van de laatst ontvangen fondsrapportages en indien van toepassing gecorrigeerd voor kasstromen in de periode tot balansdatum. Het is mogelijk dat de rapportages niet alle gevallen door een accountant zijn gecontroleerd en dat de periode van deze rapportages niet altijd synchroon loopt met het boekjaar van het pensioenfonds. Om deze onzekerheid te mitigeren, vindt er monitoring plaats gedurende het jaar en wordt op kwartaalbasis de waardeontwikkeling gevolgd en beoordeeld aan de hand van ontwikkelingen in de markt. Daarnaast wordt jaarlijks achteraf een aansluiting gemaakt met de gecontroleerde jaar-rekeningen van deze fondsen. De waardering kan hoger of lager zijn, maar is gezien de mitigerende maatregelen naar inschatting van het pensioenfonds niet materieel voor vermogen en resultaat.

Ook bij de (niet-beursgenoteerde) beleggingsfondsen in aandelen en vastrentende waarden wordt de waardering bepaald op basis van de laatst ontvangen fondsrapportages, waarbij de onderliggende beleggingen zijn gewaardeerd op marktwaarde. Voor deze posities wordt eveneens jaarlijks achteraf een aansluiting gemaakt met de gecontroleerde jaarrekeningen van deze beleggingsfondsen.

Opgemerkt wordt dat schattingen naar hun aard subjectief zijn en dat geschatte actuele waarden inherent onderhevig zijn aan onzekerheden en waardeoordelen ten aanzien van de volatiliteit, rentestand en kasstromen.

Derivaten

Derivaten worden ingezet ten behoeve van risicobeheer of efficiënt portefeuillebeheer. De volgende tabel geeft inzicht in de derivatenpositie.

Per 31 december 2024:

Type contract: (bedragen x € 1.000)	expiratedatum	contract- omvang (notional)	actuele waarde activa	actuele waarde passiva
Valutatermijncontracten (USD)	3 maart 2025	263.440	0	4.089
		263.440	0	4.089

Per 31 december 2023:

Type contract: (bedragen x € 1.000)	expiratedatum	contract- omvang (notional)	actuele waarde activa	actuele waarde passiva
Valutatermijncontracten (USD)	1 maart 2024	225.877	1.873	0
		225.877	1.873	0

[2] Beleggingen voor risico deelnemers*)

Provisum kent twee zuivere beschikbare premieregelingen: de 'B- excedent'- regeling en de 'vrijwillige, aanvullende, regeling'. De premies van deze regelingen werden tot 1 juli 2024 afgestort bij ABN AMRO Pension Services op naam van het fonds. De premies worden op risico van de deelnemer belegd binnen beleggingsmixen op basis van het lifecycle beginsel. De deelnemer had de mogelijkheid van deze adviesmixen af te wijken, maar kan vanaf 1 juli 2024 geen wijzigingen meer aanbrengen in het beleggingsprofiel. ABN AMRO Pension Services heeft het contract voor uitvoering van de DC-regelingen per 1 juli 2024 opgezegd. De kapitalen blijven wel belegd worden op de wijze zoals werd gedaan. Vanaf 1 juli 2024 vindt afstorting van de premies bij ABN AMRO Pension Services niet meer plaats en worden de maandelijkse netto premiebedragen direct aangewend voor inkoop van pensioenaanspraken in de basisregeling. De inkoop van de premie vanaf 1 juli 2024 is in mindering gebracht op de totaal beschikbare premie (zie ook onder Toelicht op de staat van baten en lasten onderdeel 10).

Daarnaast is de fondsbeheerder van een deel van de beleggingen, Robeco Institutional Asset Management, in de loop van 2024 gestopt met het aanbieden van enkele beleggingsfondsen vanwege beperkte liquiditeit in deze beleggingsfondsen. Dit heeft ertoe geleid dat het pensioenfonds een aantal nieuwe beleggingsfondsen heeft moeten selecteren in samenwerking met ABN AMRO. Eind 2024 zijn alle kapitalen die bij ABN AMRO stonden, waar nodig, omgezet naar de nieuwe beleggingsfondsen. Er is hierover uitgebreid gecommuniceerd met de betreffende deelnemers over de wijzigingen in de B-excedentregeling, het stopzetten van de vrijwillige pensioenregeling per 1 januari 2025 en de wijzigingen in de beleggingsfondsen.

*) De betaalde premies tot 1 juli 2024 zijn voor risico van deelnemers. De premies die vanaf 1 juli 2024 direct worden aangewend voor inkoop van pensioenaanspraken in de basisregeling zijn voor risico pensioenfondsen.

boekjaar 2024 (bedragen x € 1.000)	01-01-2024	aankopen	verkopen	waarde- wijzigingen	31-12-2024
Aandelen	16.167	740	-167	-4431	12.309
Obligaties	6.587	313	-267	5023	11.656
Grondstoffen	20	0	0	-20	0
Liquiditeiten	104	0	0	-104	0
Onroerend Goed	14	0	-1	2.862	2.875
Totaal beleggingen risico deelnemers	22.892	1.053	-435	3.330	26.840

boekjaar 2023 (bedragen x € 1.000)	01-01-2023	aankopen	verkopen	waarde- wijzigingen	31-12-2023
Aandelen	12.767	1.417	-183	2.166	16.167
Obligaties	5.988	340	-204	463	6.587
Grondstoffen	18	1	0	1	20
Liquiditeiten	103	-2	0	3	104
Onroerend Goed	12	1	0	1	14
Totaal beleggingen risico deelnemers	18.888	1.757	-387	2.634	22.892

[3] Vorderingen en overlopende activa

(bedragen x € 1.000)	2024	2023
Lopende interest, huren, etc.	5.966	7.390
Collateral	3.500	0
Vorderingen op werkgevers	624	803
Vorderingen uit hoofde van waardeoverdrachten	513	21
Vorderingen op herverzekeraar	954	821
Terug te vorderen belasting	684	524
Overige, waaronder nog af te handelen transacties	2.250	12.141
Totaal vorderingen en overlopende activa	14.491	21.700

Het pensioenfonds heeft eind 2024 € 3,5 miljoen aan onderpand verstrekt in de vorm van liquiditeiten als gevolg van negatieve waardeontwikkeling van derivaten. Alle vorderingen hebben een resterende looptijd van korter dan een jaar.

[4] Liquide middelen

(bedragen x € 1.000)	2024	2023
Liquide middelen ter beschikking beleggingen*	23.784	18.295
Liquide middelen ter vrije beschikking	576	388
Totaal liquide middelen	24.360	18.683

* De liquide middelen ter beschikking van de beleggingen zijn inclusief het afgegeven collateral van € 3.500 (in 2023 was er sprake van een ontvangen collateral van € 3.030).

Onder de liquide middelen worden opgenomen de kasmiddelen en tegoeden op bankrekeningen die onmiddellijk dan wel op korte termijn opeisbaar zijn.

[5] Stichtingskapitaal en reserves

	2024	2023
Stichtingskapitaal	1	1
Algemene reserve	466.982	431.481
Totaal reserve	466.983	431.482

Verloop algemene reserve	2024	2023
Stand einde vorig boekjaar	431.482	372.065
Toevoeging/onttrekking (-) van het saldo Staat van baten- en lasten	35.501	59.417
Stand einde boekjaar	466.983	431.482

Het minimum vereist eigen vermogen ultimo 2024 bedroeg € 40,1 miljoen (2023: € 39,3 miljoen) en het vereist eigen vermogen conform de Pensioenwet bedroeg ultimo 2024 € 138,6 miljoen (2023: € 154,5 miljoen). De bijbehorende dekkingsgraden zijn respectievelijk 104,0% en 113,7%. (2023: 104,0% resp. 115,6%).

Onder het FTK dient, om niet in reservetekort te verkeren, de beleidsdekkingsgraad, de gemiddelde dekkingsgraad over alle maanden in het jaar 2024, hoger te zijn dan de bovengenoemde 113,7%. De beleidsdekkingsgraad bedraagt ultimo 2024: 147,6% (2023: 143,9%). Er is ultimo 2024 geen sprake van een reservetekort. De actuele dekkingsgraad per eind 2024 bedraagt 146,0% (2023: 143,6%).

[6] Voorziening pensioenverplichting voor risico pensioenfonds

(bedragen x € 1.000)	2024	2023
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds	985.316	963.653
Overige technische voorzieningen voor risico pensioenfonds	2.549	2.456
Totaal voorzieningen pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds	987.865	966.109

Ultimo boekjaar bedraagt de gemiddeld gewogen discontovoet 2,19% (2023: 2,38%).

De ontwikkeling van de voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds wordt in de toelichting in de staat van baten en lasten uitgesplitst. In de vergadering van 13 december 2024 heeft het bestuur besloten om de ingegane en opgebouwde pensioenen te indexeren met 3,14% per 1 januari 2025. De indexatie aanpassing is in de voorziening ultimo 2024 verwerkt. Bij het vaststellen van deze indexatie is rekening gehouden met de negatieve prijsontwikkeling per eind oktober 2023 van 0,41%.

Bij de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen is uitgegaan van de op balansdatum geldende pensioenreglementen die wettelijk kwalificeren als uitkeringsregelingen:

- de eindloonregeling A2001
- de eindloonregeling A2006
- de middelloonregeling B

en van de over verstreken deelnemersjaren verworven aanspraken en rechten.

Op pensioenaanspraken en -rechten opgebouwd tot en met het jaar 2000 rust een indexatiegarantie tot maximaal 3% van het pensioen. Bij de bepaling van de voorziening wordt ervan uitgegaan dat de pensioenen waarop de indexatiegarantie rust, jaarlijks met 2% worden verhoogd. In de eerste 8 jaren wordt hierbij rekening gehouden met het ingroeipad zoals DNB dit voorschrijft. Op pensioenaanspraken en -rechten opgebouwd vanaf het jaar 2001 rust een voorwaardelijke indexatie waarbij de ambitie is om de pensioenaanspraken en -rechten jaarlijks aan te passen aan de prijsindex. Het bestuur beslist evenwel jaarlijks in hoeverre deze aanpassing kan plaatsvinden en baseert zich op de financiële positie van het fonds waarbij de beleidsdekkingsgraad leidend is. Voor deze voorwaardelijke indexatie is geen reserve gevormd.

De voorziening voor pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds kan als volgt worden gesplitst:

(x bedragen € 1.000)	2024	2023
Actieve deelnemers	176.217	168.642
Gewezen deelnemers	199.790	188.669
Pensioengerechtigden	609.309	606.342
Totaal	985.316	963.653

Voor de opslag voor toekomstige uitvoeringskosten is 3,3% opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen.

De overige technische voorzieningen zijn als volgt samengesteld:

(bedragen x € 1.000)	2024	2023
Aanvullende voorziening opgenomen voor latente arbeidsongeschiktheid	968	951
Voorziening voor latent wezenpensioen	602	524
Voorziening voor aanvullend Anw hiaat-uitkering	139	126
Voorziening premies arbeidsongeschikten	7	17
Garantievoorziening voor pensioenvervroeging	0	0
Voorziening voor niet opgevraagde pensioenen	834	838
Totaal overige technische voorzieningen	2.549	2.456

[7] Voorziening pensioenverplichting voor risico deelnemers

Provisum kent twee zuivere beschikbare premieregelingen: de 'B- excedent'- regeling en de 'vrijwillige, aanvullende, regeling'.

(bedragen x € 1.000)	2024	2023
Vrijwillige aanvullende regeling	2.687	2.714
Excedentregeling	24.153	20.178
Totaal voorzieningen pensioenverplichtingen voor risico deelnemers	26.840	22.892

Vanaf 1 juli 2024 vindt afstorting van de premies bij ABN AMRO Pension Services niet meer plaats en worden de maandelijkse netto premiebedragen direct aangewend voor inkoop van pensioenaanspraken in de basisregeling. Zie de toelichting zoals deze is opgenomen onder 'Beleggingen voor risico deelnemers'.

Pensioenregeling B excedent

De B excedent regeling is een beschikbare premieregeling die geldt voor deelnemers in de B regeling met een hoger pensioengevend jaarsalaris dan het maximum loon voor de sociale verzekeringen, € 71.628,- in 2024. In deze pensioenregeling is het pensioengevend salaris in 2024 wettelijk gemaximeerd op € 137.800,-. Het percentage van de grondslag is afhankelijk van de leeftijd van de deelnemer.

Vrijwillig aanvullend pensioen

Provisum berekent per deelnemer de maximaal vrijwillige premiebijdrage (verschil tussen de fiscaal toegestane pensioenopbouw en de pensioenopbouw onder de regeling van het pensioenfonds). Deelname is op vrijwillige basis.

[8] Schulden en overlopende passiva

(bedragen x € 1.000)	2024	2023
Schuldenpositie derivaten	4.089	0
Schulden aan werkgevers	72	121
Schulden aan deelnemers	31	32
Schulden betreffende overdracht	0	25
Collateral	0	3.030
Schulden uit hoofde van beleggingen (o.a. commissionairs)	1.059	12.498
Overige schulden en overlopende passiva	1.603	2.031
Totaal schulden en overlopende passiva	6.854	17.737

Alle schulden hebben een resterende looptijd van korter dan een jaar.

NIET IN DE BALANS OPGENOMEN REGELINGEN EN VERPLICHTINGEN

Ontvangen of verstrekte zekerheden en garanties

Er zijn ten aanzien van de huurverplichtingen van direct onroerend goed door de huurders geen bankgaranties verstrekt ten behoeve van Provisum (2023: € 61).

Voorwaardelijke verplichtingen

Per jaareinde lopen er geen juridische procedures tegen het pensioenfonds en heeft het pensioenfonds geen juridische procedures aangespannen tegenover derden. Ten aanzien van een van de onroerend goed fondsen bestaat er nog een resterende verplichting van € 2,7 mln (2023: € 3,0 mln).

VERBONDEN PARTIJEN

Identiteit van verbonden partijen

Er is sprake van een relatie tussen het fonds, de aangesloten ondernemingen, de bestuurders en leden van het Verantwoordingsorgaan van het fonds.

Transacties met bestuurders

Er zijn geen leningen verstrekt aan, noch is er sprake van vorderingen op (voormalige) bestuurders. Voor zover bestuurders deelnemen aan de pensioenregeling, gebeurt dit onder reguliere condities. Voor informatie over de beloning van bestuurders wordt verwezen naar de betreffende passage in de jaarrekening over de pensioenuitvoeringskosten.

Overige transacties met verbonden partijen

Het pensioenfonds houdt geen beleggingen in de bijdragende ondernemingen zoals genoemd in de uitvoeringsovereenkomst. In het kader van de uitvoeringsovereenkomst en aanvullende regelingen vinden er transacties plaats met de aangesloten werkgevers. De bestuurders, medewerkers van het pensioenbureau, medewerkers van de vermogensbeheerder AFAM en leden van het Verantwoordingsorgaan nemen deel aan de pensioenregeling van het pensioenfonds onder reguliere condities.

TOELICHTING OP DE STAAT VAN BATEN EN LASTEN (bedragen x € 1.000)

[9] Premies voor risico pensioenfonds

Het pensioenfonds stelt een gedempte kostendekkende premie op basis van het rendement vast. Hierbij wordt rekening gehouden met een reële rendementscurve gebaseerd op een verwacht rendement dat wordt verminderd met een percentage ten behoeve van de indexatie. De rendementscurve wordt gebaseerd op de rentetermijnstructuur van DNB per 30 september 2020 en geldt voor de jaren 2021-2025.

<i>In rekening gebracht aan vennootschappen (kostendekkende premie)</i> (bedragen x € 1.000)	2024	2023
Periodieke stortingskoopsommen A2006-regeling coming service	600	822
Periodieke stortingskoopsommen A2006-regeling backservice	576	1.040
Periodieke stortingskoopsommen B-regeling coming service	8.419	10.384
Premies risico deelnemers aangewend in de basisregelingen	814	0
Risicopremies B excedent	288	327
Uitvoeringskosten incl. opslag toekomstige uitvoeringskosten*	1.135	938
Totaal in rekening gebracht aan vennootschappen (kostendekkende premie)	11.832	13.511
Af: Verleende premiekorting*	5.146	7.822
Totaal in rekening gebracht aan vennootschappen	6.686	5.689

* Op dit bedrag is in het jaar 2024 reeds € 1.618 wegens vrijval aan uitvoeringskosten in mindering gebracht (2023: € 1.635).

De uitvoeringskosten (€ 1.135) behoren tot de kostendekkende premie en worden doorbelast aan de vennootschappen. De vrijval van de voorziening toekomstige uitvoeringskosten vanwege verrichtte uitkeringen is in mindering gebracht op de door te belasten kosten.

Voor de premie voor risico pensioenfonds geldt:

De gedempte kostendekkende premie op basis van verwacht rendement bedraagt € 11.832 (2023: € 13.511). De in rekening gebrachte premie bedraagt € 6.686 (2023: € 5.689).

De premie op basis van de rentetermijnstructuur zou € 13.234 hebben bedragen (2023: € 11.458).

De actuariële benodigde premie voor inkoop van aanspraken en risicopremies op basis van de rentetermijnstructuur van DNB bedraagt € 10.290.

De premiedekkingsgraad kan dan als volgt worden vastgesteld:

$$\frac{\text{premie beschikbaar voor inkoop onvoorwaardelijke onderdelen risico fonds}}{\text{actuariële benodigde premie voor inkoop onvoorwaardelijke onderdelen risico fonds}} = \frac{€ 5.551}{€ 10.290} \times 100\% = 54\%.$$

[10] Premies voor risico deelnemers

(bedragen x € 1.000)	2024	2023
Beschikbare premie B excedent	763	1.445
Beschikbare premie vrijwillig aanvullende regeling	46	106
Totaal premies voor risico deelnemers	809	1.551

Het pensioenfonds kent een vrijwillige beschikbare premieregeling. De deelnemer kan hierin pensioen opbouwen voor eigen risico. Daarnaast kent het pensioenfonds sinds 2011 een excedentregeling op het B-reglement in de vorm van een beschikbare premieregeling. Tot 1 juli 2024 werden de maandelijks te beleggen premies afgestort bij ABN AMRO Pension Services. Vanaf deze datum worden de maandelijkse netto premiebedragen direct aangewend voor inkoop in de basisregelingen. De beschikbare premies zoals hierboven zijn weergegeven zijn onder aftrek van de premies die in de basisregeling zijn ingekocht voor extra pensioenaanspraken, zie de toelichting onder 'Beleggingen voor risico deelnemers'.

Totale premie

Voor de totale premie (voor risico pensioenfonds én voor risico deelnemers) geldt:

De gedempte kostendeekkende premie op basis van verwacht rendement bedraagt € 12.641 (2023: € 15.062).

De in rekening gebrachte premie bedraagt € 7.495 (2023: € 7.240).

De premie op basis van de rentetermijnstructuur zou € 14.043 hebben bedragen (2023: € 13.009).

De totale kostendeekkende premie en de premie op basis van de RTS is samengesteld uit de volgende onderdelen.

Bestanddelen premie (in € 1.000)	2024 op basis van RTS	2024 op basis van gedempte premie	2023 op basis van RTS	2023 op basis van gedempte premie
a. koopsommen en risicopremies	10.290	6.467	9.005	7.644
b. solvabiliteitsopslag	1.696	1.067	1.515	1.286
c. actuarieel benodigde premie voor voorwaardelijke onderdelen	-	3.163	-	3.643
d. uitvoeringskosten*)	1.248	1.135	938	938
Totaal kostendeekkende premie voor risico pensioenfonds	13.234	11.832	11.458	13.511
e. beschikbare premie (voor risico deelnemer)	809	809	1.551	1.551
Totaal kostendeekkende premie	14.043	12.641	13.009	15.062

* Op dit bedrag is in het jaar 2024 reeds € 1.618 wegens vrijval aan uitvoeringskosten in mindering gebracht (2023: € 1.635).

In artikel 6 lid b van de uitvoeringsovereenkomst is bepaald dat de verschuldigde premie voor risico van het pensioenfonds nooit lager zal zijn dan de som van:

- 8% van de premiegrondslag Pensioenreglement B
- de uitvoeringskosten van het fonds

Minimale premie:

8% van de premiegrondslag Pensioenreglement B	3.014
Uitvoeringskosten (exclusief vrijval voorziening)	2.549
Premies voor risico deelnemers	809
Inkoop premie excedent tbv basisregeling (incl uitvoeringskosten)	794
Inkoop premie vrijwillig tbv basisregeling (incl uitvoeringskosten)	47

Risicopremies B Excedent	<u>288</u>
Minimaal te ontvangen premie voor restitutie	7.501
Af: gerestitueerde premie	<u>6</u>
Minimaal te ontvangen premie	7.495
Premiekorting	5.146 ²

[11] Beleggingsresultaten voor risico pensioenfonds

<i>Directe beleggingsopbrengsten</i> (bedragen x € 1.000)	2024	2023
Inkomsten uit onroerendgoedbeleggingen	4.044	3.822
Ontvangen dividenden op aandelen	7.390	6.819
Ontvangen interest op vastrentende waarden	12.452	11.685
Overige, inclusief interest	344	662
Totaal directe beleggingsopbrengsten	24.230	22.988

<i>Indirecte beleggingsopbrengsten</i>		
Waardeveranderingen onroerend goed	1.181	-9.126
Waardeveranderingen participaties	0	0
Waardeveranderingen aandelen	99.758	66.404
Waardeveranderingen vastrentende waarden	-3.379	38.197
Waardeveranderingen derivaten	-18.471	6.340
Waardeveranderingen valuta	-503	-404
Totaal indirecte beleggingsopbrengsten voor risico pensioenfonds	78.585	101.411

Overige baten	317	88

<i>Af: beleggingskosten</i>		
Exploitatiekosten onroerendgoedbeleggingen	470	283
Beheerkosten effecten en onroerendgoedbeleggingen	2.332	2.601
Overig	803	212
Totaal beleggingskosten voor risico pensioenfonds	3.605	3.096

Beleggingsopbrengsten minus beleggingskosten voor risico pensioenfonds	99.526	121.392

De transactiekosten van obligaties (matching en return) zijn niet betrouwbaar vast te stellen omdat geen opgave van transactiekosten is ontvangen van externe managers. Bij de bepaling van de transactiekosten is daarom gebruik gemaakt van aannames. De transactiekosten zijn om deze reden niet afzonderlijk toegelicht.

²) Op dit bedrag is in het jaar 2024 reeds € 1.618 wegens vrijval aan uitvoeringskosten in mindering gebracht.

[12] Beleggingsresultaten voor risico deelnemers

<i>Indirecte beleggingsopbrengsten</i> (bedragen x € 1.000)	2024	2023
Waardeverandering beleggingsfondsen (beleggingskosten zijn verwerkt in de koersen van de beleggingsfondsen)	3.330	2.635
Totaal beleggingsopbrengsten voor risico deelnemers	3.330	2.635

[13] Mutaties voorziening pensioenverplichting voor risico pensioenfonds

(bedragen x € 1.000)	2024	2023
Actuarieel benodigd voor nieuwe aanspraken en risicopremies	10.828	9.245
Toevoeging in verband met kosten	316	266
Benodigde interesttoevoeging (1-jaarsrente)	32.585	30.388
Overgenomen pensioenverplichtingen	3.095	1.553
Uitkeringen	-49.076	-49.525
Vrijval toekomstige uitvoeringskosten	-1.620	-1.634
Overgedragen pensioenverplichtingen	-562	-908
Overig	91	769
Wijziging van pensioenregeling en/of pensioenniveau:		
• Toeslagverlening gepensioneerden	5.055	-13.087
• Toeslagverlening premievrijen	4.413	-1.967
• Toeslagverlening actieven	3.509	-690
Wijziging rentetermijnstructuur:		
• Wijziging rentetermijnstructuur ultimo jaar	12.774	32.605
• Overgang naar nieuwe UFR per 1 januari 2023	0	1.504
Wijziging actuariële grondslagen en/of methoden	-166	4.234
Resultaat op kanssystemen:		
• Resultaat op sterfte	178	3.651
• Resultaat op arbeidsongeschiktheid	52	-148
• Resultaat op mutaties	282	924
Totaal mutaties voorziening pensioenverplichtingen	21.756	17.180

De analyse heeft plaats gevonden op basis van de rentetermijnstructuur van 31 december 2023.

De post interesttoevoeging (1-jaarsrente) betreft de rentetoevoeging aan de voorziening primo jaar. Hiervoor wordt de 1-jaarsrente uit de rente termijnstructuur ultimo vorig boekjaar gehanteerd. Voor 2024 bedroeg deze rente 3,439% (2023: 3,264%).

In de post wijziging rentetermijnstructuur is het effect op de voorziening opgenomen van de wijziging van de rentetermijnstructuur ultimo 2024. Deze post toont de impact van de

wijzigingen in de rentetermijnstructuur van DNB gedurende het boekjaar 2024. De rentetermijnstructuur ultimo 2024 kwam voor de verplichtingen van het pensioenfonds overeen met een gemiddelde rente van 2,19%. Ultimo 2023 bedroeg de gemiddelde rente uit de rentetermijnstructuur voor de verplichtingen van het pensioenfonds 2,38%.

<i>Actuarieel benodigd voor nieuwe aanspraken en risicopremies</i>	2024	2023
Koopsommen en risicopremies	9.476	9.005
Premies risico deelnemers aangewend in de basisregelingen	814	0
Koopsommen onttrokken aan beleggingen risico deelnemers	538	240
Totaal actuarieel benodigd voor nieuwe aanspraken en risicopremies	10.828	9.245

Ultimo 2024 zijn er wijzigingen doorgevoerd op de actuariële grondslagen. De prognosetafel AG2022 is vervangen door de prognosetafel AG2024. Daarnaast is eveneens de fondsspecifieke ervaringssterfte gewijzigd. Hierbij wordt nu voor zowel de hoofdverzekerden als de medeverzekerden een afzonderlijke correctie toegepast. Tot slot is er een wijziging doorgevoerd in het uniforme leeftijdsverschil. In de paragraaf 'Grondslagen voor de waardering en resultaatbepaling' worden de aanpassingen nader toegelicht.

Wijziging actuariële grondslagen en/of methoden	2024	2023
Schattingswijziging nieuwe prognosetafel AG2024	-3.012	0
Schattingswijziging nieuwe ervaringssterfte	-903	0
Schattingswijziging indexatie garantie aanspraken	0	4.004
Schattingswijziging vaste leeftijdsverschil	3.571	0
Overig	178	230
Totaal wijziging actuariële grondslagen en/of methoden	-166	4.234

[14] Saldo overdrachten

(bedragen x € 1.000)	2024	2023
<i>T.a.v. voorziening voor risico pensioenfonds</i>		
Overgedragen aan derden	-344	-653
Ontvangen van derden	2.809	1.699
<i>T.a.v. voorziening voor risico deelnemers</i>		
Overgedragen aan derden of aan pensioenregelingen A2006 of B	-431	-378
Ontvangen van derden	226	170
Totaal saldo overdrachten	2.260	838

Voor actieve deelnemers met een premievrije aanspraak op pensioen alsmede voor gewezen deelnemers met nog niet ingegane premievrije aanspraken bestaat de mogelijkheid om de waarde van het opgebouwde pensioen over te dragen naar een andere pensioenuitvoerder.

Interne waardeoverdrachten waarbij premievrije polissen worden samengevoegd, worden niet opgenomen onder het saldo overdrachten omdat hierbij geen feitelijke bedragen verrekend worden met andere uitvoerders. In 2024 gaat dit om een bedrag van € 325 (2023: € 294).

[15] Overige baten

(bedragen x € 1.000)	2024	2023
Opslag toekomstige uitvoeringskosten (inkoop bij pensionering)	17	7
Rente	7	0
Overige baten	372	14
Totaal overige baten	396	21

In 2023 zijn er in het kader van arbeidsongeschiktheid bedragen gereserveerd. Deze reservering valt in 2024 vrij en is onder overige baten verantwoord.

[16] Pensioenuitkeringen

(bedragen x € 1.000)	2024	2023
Ouderdomspensioen	40.079	40.714
Nabestaandenpensioen	8.384	8.429
Arbeidsongeschiktheidspensioen	258	84
Overige (inclusief afkopen)	243	152
Totaal pensioenuitkeringen	48.964	49.379

[17] Pensioenuitvoeringskosten

(bedragen x € 1.000)	2024	2023
Bestuur, Verantwoordingsorgaan en Raad van Toezicht	142	170
DNB/AFM/GIP	99	86
Honoraria Accountant	99	96
Controle en toezicht overig	164	120
Advieskosten	216	183
Advies- en implementatiekosten Wet Toekomst Pensioenen	392	277
Personeelskosten	964	951
Kosten IT	274	243
Huur & facility	175	168
Overige kosten	24	38
Totaal pensioenuitvoeringskosten	2.549	2.332
Opslag premie voor toekomstige uitvoeringskosten	204	241
Vrijval voorziening uitvoeringskosten wegens uitkeringen	-1.618	-1.635
Door te belasten pensioenuitvoeringskosten	1.135	938

In de uitvoeringsovereenkomst is opgenomen dat de vrijval uit de voorziening toekomstige uitvoeringskosten vanwege verrichte uitkeringen, in mindering wordt gebracht op de uitvoeringskosten. In het geval er premiekorting wordt verleend, zal de premiekorting worden verminderd met het bedrag ter hoogte van het restant van de vrijval in de voorziening pensioenverplichtingen zodat de uitvoeringskosten even hoog zijn als wanneer er geen premiekorting zou worden toegekend.

De kosten van bestuur en Verantwoordingsorgaan betreffen de kosten welke direct voor rekening van het fonds komen. Voor bestuursleden in actieve dienst worden de kosten gedragen door de betreffende werkgever(s).

De honoraria van de accountant hebben betrekking op de controle van de jaarrekening en DNB-jaarstaten van het betreffende boekjaar.

Het gemiddelde aantal fte's dat in 2024 in dienst was van het pensioenfonds bedroeg 6,5. De personeelskosten in 2024 bedragen aan salarissen en pensioenpremies € 785 (2023: € 801), aan sociale lasten € 78 (2023: € 73) en aan overige personeelskosten € 101 (2023: € 76).

[18] Mutaties voorziening voor risico deelnemers

(bedragen x € 1.000)	2024	2023
Premies in rekening gebracht	809	1.551
Premies uit hoofde van verleende premievrijstelling	7	14
Overige premies	7	12
Saldo waardeoverdrachten en onttrekkingen	-205	-208
Waardeveranderingen	3.330	2.635
Totaal mutaties voorziening voor risico deelnemers	3.948	4.004

[19] Premies herverzekering minus uitkeringen

(bedragen x € 1.000)	2024	2023
Premies herverzekering	699	944
Ontvangen uitkeringen	-420	-1.457
Totaal premies herverzekering minus uitkeringen	279	-513

De herverzekering betreft een risicoherverzekeringscontract voor overlijden en arbeidsongeschiktheid afgesloten bij SCOR Global Life.

[20] Overige lasten

(bedragen x € 1.000)	2024	2023
Rente	0	0
Overige lasten	10	327
Totaal overige lasten	10	327

BESTEMMING VAN HET RESULTAAT

Overeenkomstig de statutaire bepalingen³ is het positieve saldo van baten en lasten over het boekjaar 2024 (€ 35.501) toegevoegd aan de algemene reserve.

GEBEURTENISSEN NA BALANSDATUM

Premiekorting 2025

In december 2024 heeft het bestuur besloten een premiekorting over 2025 toe te kennen onder de voorwaarde dat de beleidsdekkingsgraad boven de daarvoor bepaalde normen blijft. Voor het toekennen van deze korting dient de beleidsdekkingsgraad ten minste 135,1% te bedragen. Per 31 december 2024 bedraagt de beleidsdekkingsgraad 147,6%. De verwachte premiekorting in 2025 bedraagt ongeveer € 4,8 mln (incl. een gedeeltelijke verrekening van de uitvoeringskosten conform de uitvoeringsovereenkomst). Deze premiekorting wordt in 2025 verantwoord, tegelijkertijd met de premie over dat boekjaar.

Wijziging ingroeipad per 25 februari 2025

Bij het vaststellen van de technische voorzieningen voor de onvoorwaardelijke rechten, houdt het fonds rekening met een verwachte inflatie van 2% voor de lange termijn. Dit is conform het advies van de Commissie Parameters. Voor de eerste acht jaren wordt een alternatief ingroeipad toegepast als de actuele prijsinflatie zich boven deze inflatienorm van 2% bevindt. Per 25 februari 2025 is dit ingroeipad verlaagd. De impact van deze aanpassing heeft geleid tot een verlaging van de pensioenverplichtingen met € 2,1 mln. De dekkingsgraad neemt als gevolg hiervan toe met 0,3 procentpunt.

Invoering Wet Toekomst Pensioenen

Op 28 maart 2025 heeft het bestuur, na advies van het verantwoordingsorgaan en goedkeuring van de raad van toezicht, besloten om:

- uitvoering te geven aan de nieuwe pensioenregeling;
- het verzoek van Sociale Partners om de opgebouwde pensioenaanspraken en -rechten in de nieuwe pensioenregeling in te varen, te honoreren; en
- op 1 januari 2026 de bestaande opgebouwde pensioenaanspraken en -rechten door middel van een interne collectieve waardeoverdracht volgens artikel 150m PW in te brengen in de nieuwe pensioenregeling.

---

³ Artikel 20: Het resultaat dat blijkt uit de tot de in artikel 19 genoemde jaarrekening behorende winst- en verliesrekening wordt toegevoegd aan of ten laste gebracht van de reserves. De wijze waarop dit zal geschieden wordt vastgelegd in de met de werkgevers af te sluiten pensioenuitvoeringsovereenkomst.

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Aan: het bestuur en de raad van toezicht van Stichting Pensioenfonds Provisum

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2024

Ons oordeel

Wij hebben de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening voor het boekjaar geëindigd op 31 december 2024 van Stichting Pensioenfonds Provisum te Amsterdam gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Pensioenfonds Provisum per 31 december 2024 en van het resultaat over 2024 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

De jaarrekening bestaat uit:

- de balans per 31 december 2024;
- de staat van baten en lasten over 2024;
- de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening.

Wij zijn onafhankelijk van Stichting Pensioenfonds Provisum (hierna ook wel het pensioenfonds) zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Informatie ter ondersteuning van ons oordeel

Wij hebben onze controlewerkzaamheden bepaald in het kader van de controle van de jaarrekening als geheel en bij het vormen van ons oordeel hierover. Onderstaande informatie ter ondersteuning van ons oordeel en onze bevindingen moeten in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen of conclusies.

Ons inzicht in het pensioenfonds

Stichting Pensioenfonds Provisum voert als ondernemingspensioenfonds de pensioenregeling uit voor C&A Nederland C.V. en voor de door C&A aangewezen vennootschappen of rechtspersonen. Het vermogensbeheer is uitbesteed aan gespecialiseerde dienstverleners, te weten Anthos Fund & Asset Management B.V. en CACEIS Bank Netherlands Branch. Het pensioenbeheer wordt in eigen beheer gevoerd. Wij hebben bijzondere aandacht in onze controle besteed aan deze onderwerpen op basis van de activiteiten van het pensioenfonds en onze risicoanalyse.

Wij hebben de materialiteit bepaald en de risico's geïdentificeerd en ingeschat dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten, om in reactie op deze risico's de controlewerkzaamheden te bepalen ter verkrijging van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Materialiteit

Materialiteit	€14,8 miljoen (2023: €14,2 miljoen)
Toegepaste benchmark	1% van het pensioenvermogen per 31 december 2024, zijnde het totaal van de voorziening pensioenverplichting voor pensioenfonds, de voorziening pensioenverplichting voor deelnemers en het stichtingskapitaal en de reserves.
Nadere toelichting	Wij hebben voor deze grondslag gekozen omdat dit het vermogen betreft dat de basis vormt voor de berekening van de (beleids)dekkingsgraad. Voor het bepalen van het percentage hebben wij gelet op de financiële positie van het pensioenfonds en de mate waarin de beleidsdekkingsgraad zich rondom een kritieke grens bevindt. Gelet op het reserveoverschot hebben wij de materialiteit gesteld op 1,0% van het pensioenvermogen. De wijze waarop wij de materialiteit hebben bepaald, is niet gewijzigd ten opzichte van voorgaand boekjaar.

Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn.

Wij zijn met de raad van toezicht en het bestuur overeengekomen dat wij aan de raad van toezicht en het bestuur tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven € 0,7 miljoen rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn.

Opdrachtteam en gebruikmaken van het werk van specialisten

Wij hebben zorggedragen dat het opdrachtteam over de juiste kennis en vaardigheden beschikt die nodig zijn voor de controle van een ondernemingspensioenfonds. Wij hebben in het opdrachtteam specialisten opgenomen op het gebied van IT audit. Daarnaast hebben wij eigen deskundigen ingeschakeld voor de controle van de waardering van de beleggingen en de voorziening pensioenverplichtingen.

Onze focus op fraude en het niet-naleven van wet- en regelgeving

Onze verantwoordelijkheid

Hoewel wij niet verantwoordelijk zijn voor het voorkomen van fraude of het niet-naleven van wet- en regelgeving en van ons niet verwacht kan worden dat wij het niet-naleven van alle wet- en regelgeving ontdekken, is het onze verantwoordelijkheid om een redelijke mate van zekerheid te verkrijgen dat de jaarrekening als geheel geen afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.

Onze controleaanpak met betrekking tot frauderisico's

Wij hebben de risico's geïdentificeerd en ingeschat op een afwijking van materieel belang in de jaarrekening die het gevolg is van fraude. Wij hebben tijdens onze controle inzicht verkregen in het pensioenfonds en diens omgeving, de componenten van het interne beheersingssysteem, waaronder het risico-inschattingsproces en de wijze waarop het bestuur inspeelt op frauderisico's en het interne beheersingssysteem monitort en de wijze waarop de raad van toezicht het toezicht uitoefent, alsmede de uitkomsten daarvan.

Wij verwijzen naar hoofdstuk "Risicomanagement" van het jaarverslag, waarin het bestuur zijn (fraude)risicoanalyse heeft opgenomen na overweging van mogelijke frauderisico's en hoofdstuk "Samenvatting rapportage van raad van toezicht en reactie bestuur" van het jaarverslag waar de raad van toezicht mede op het risicomanagement reflecteert.

Wij hebben de opzet en de relevante aspecten van het interne beheersingssysteem en in het bijzonder de frauderisicoanalyse geëvalueerd alsook bijvoorbeeld de gedragscode, klokkenluidersregeling en de kwartaalrapportages met de daarin opgenomen incidentenregistratie. Wij hebben de opzet en het bestaan geëvalueerd, en voor zover wij noodzakelijk achten, de werking getoetst van interne beheersmaatregelen gericht op het mitigeren van frauderisico's.

Als onderdeel van ons proces voor het identificeren van frauderisico's, hebben wij frauderisicofactoren overwogen met betrekking tot frauduleuze financiële verslaggeving, oneigenlijke toe-eigening van activa en omkoping en corruptie. Wij hebben geëvalueerd of deze factoren een indicatie vormden voor de aanwezigheid van het risico op afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude.

In onze controle bouwen wij een element in van onvoorspelbaarheid. Ook hebben wij de uitkomst van andere controlewerkzaamheden beoordeeld en overwogen of er bevindingen zijn die aanwijzing geven voor fraude of het niet-naleven van wet- en regelgeving.

Wij houden rekening met het risico dat het bestuur interne beheersmaatregelen kan doorbreken, aangezien dit risico in alle organisaties aanwezig is. Vanwege dit risico hebben wij onder meer schattingen beoordeeld op tendenties die mogelijk een risico vormen op een afwijking van materieel belang als gevolg van fraude, met name gericht op belangrijke gebieden die oordeelsvorming vereisen en significante schattingsposten, zoals toegelicht in "Schattingen en veronderstellingen" en "Grondslagen voor de waardering van activa en passiva" in de jaarrekening, waaronder de subjectieve elementen in de waardering van de technische voorzieningen. Wij verwijzen in dit kader verder naar het kernpunt 'Waardering van en toelichting ten aanzien van de technische voorzieningen'. Ook hebben wij data analyse gebruikt om journaalposten met een verhoogd risico te signaleren en te toetsen en de zakelijke beweegredenen (of het ontbreken daarvan) beoordeeld van bijzondere transacties.

Wij zijn uitgegaan van de veronderstelling dat er bij de opbrengstenverantwoording frauderisico's bestaan met name bij de indirecte beleggingsopbrengsten uit de directe beleggingen in vastgoed en de indirecte beleggingen in niet-(beurs)genoteerde fondsen, met name indirect vastgoed en hypotheekfondsen. Wij beschrijven in de controleaanpak van het kernpunt 'Waardering en toelichting van beleggingen zonder genoteerde marktprijzen' onze controlewerkzaamheden om in te spelen op de veronderstelde frauderisico's bij de opbrengstenverantwoording.

Wij hebben kennisgenomen van de beschikbare informatie en om inlichtingen gevraagd bij leden van het bestuur, sleutelfunctionarissen (waaronder sleutelfunctiehouders, de compliance officer, medewerkers van het pensioenbureau en de uitvoeringsorganisaties) en de raad van toezicht.

Uit de door ons geïdentificeerde frauderisico's, ontvangen inlichtingen en andere beschikbare informatie volgen geen specifieke aanwijzingen voor fraude of vermoedens van fraude met een mogelijk materieel belang voor het beeld van de jaarrekening.

Onze controleaanpak met betrekking tot het risico van niet voldoen aan wet- en regelgeving

Wij hebben passende controlewerkzaamheden verricht inzake de naleving van de bepalingen van de relevante wet- en regelgeving die van directe invloed zijn op de verantwoorde bedragen en toelichtingen in de jaarrekening. Daarnaast hebben wij de omstandigheden ingeschat met betrekking tot het risico van niet-naleven van wet- en regelgeving waarvan redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze van materiële invloed kunnen zijn op de jaarrekening. In lijn met NBA-handreiking 1144 *Specifieke verplichtingen vanuit de toezichtwet- en regelgeving voor de interne auditor en de externe accountant bij pensioenfondsen*, is onze inschatting gebaseerd op onze ervaring in de sector, afstemming met het bestuur, het kennis nemen van de systematische integriteitsrisicoanalyse (SIRA), het lezen van notulen, het kennisnemen van rapporten van

sleutelfunctiehouders en het uitvoeren van gegevensgerichte werkzaamheden gericht op transactiestromen, jaarrekeningposten en toelichtingen.

Wij hebben verder kennisgenomen van correspondentie met toezichthouders en zijn alert gebleven op indicaties voor een (mogelijke) niet-naleving gedurende de controle. Ten slotte hebben wij schriftelijk de bevestiging ontvangen dat alle bekende gebeurtenissen van niet-naleving van wet- en regelgeving met ons zijn gedeeld.

Onze controleaanpak met betrekking tot de continuïteitsveronderstelling

Zoals toegelicht in de paragraaf “Overeenstemmingsverklaring” van het hoofdstuk “Grondslagen voor de waardering en resultaatbepaling”, is de jaarrekening opgemaakt op basis van de continuïteitsveronderstelling. Bij het opmaken van de jaarrekening heeft het bestuur een specifieke beoordeling gemaakt van de mogelijkheid van het pensioenfonds om zijn continuïteit te handhaven en de activiteiten voort te zetten voor de voorzienbare toekomst.

Wij hebben de specifieke beoordeling met het bestuur besproken en professioneel-kritisch geëvalueerd. Wij hebben overwogen of de specifieke beoordeling van het bestuur op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, alle relevante gebeurtenissen en omstandigheden bevat waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of het pensioenfonds zijn activiteiten in continuïteit kan voortzetten en in hoeverre het pensioenfonds voldoet aan de vereisten rondom solvabiliteit en liquiditeit. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen.

Op basis van onze werkzaamheden hebben wij geen materiële onzekerheden ten aanzien van de continuïteit geïdentificeerd. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een pensioenfonds zijn continuïteit niet langer kan handhaven.

De kernpunten van onze controle

In de kernpunten van onze controle beschrijven wij zaken die naar ons professionele oordeel het meest belangrijk waren tijdens onze controle van de jaarrekening. De kernpunten van onze controle hebben wij met de raad van toezicht en het bestuur gecommuniceerd, maar vormen geen volledige weergave van alles wat is besproken.

In vergelijking met voorgaand jaar, hebben wij geen relevante wijzigingen aangebracht in de kernpunten van onze controle.

Ontwikkeling en toelichting van de (beleids)dekkingsgraad

Risico

De solvabiliteit van een pensioenfonds wordt gemeten aan de hand van de dekkingsgraad. De dekkingsgraad brengt de verhouding tussen de (netto) activa en pensioenverplichtingen tot uitdrukking en is daarmee een graadmeter voor de financiële positie van een pensioenfonds. De beleidsdekkingsgraad is de gemiddelde dekkingsgraad van de twaalf maanden voorafgaand aan het moment van vaststelling.

Het pensioenfonds is wettelijk verplicht om de beleidsdekkingsgraad te hanteren als basis voor bepaalde beleidsbeslissingen, bijvoorbeeld inzake indexatie en kortingen. Daarnaast is de beleidsdekkingsgraad onder meer van belang om te bepalen of het pensioenfonds voldoende buffers heeft. De dekkingsgraad en de beleidsdekkingsgraad zijn toegelicht in toelichting “[5]

	Stichtingskapitaal en reserves” van de jaarrekening. Hieruit blijkt dat het pensioenfonds een reserveoverschot heeft per 31 december 2024. Het in het kader van onze jaarrekeningcontrole in aanmerking genomen risico is dat de (beleids)dekkingsgraad niet juist wordt vastgesteld.
Onze controleaanpak	Door controle van de balans onderzoeken wij de samenstellende delen van de dekkingsgraad. De balans en daarmee de dekkingsgraad per 31 december 2024 hebben wij mede met gebruikmaking van de werkzaamheden van de certificerend actuaris gecontroleerd. Wij hebben de ontwikkelingen in de financiële positie van het pensioenfonds beoordeeld op basis van het actuariel rapport van de certificerend actuaris en onze controle van de jaarcijfers. Vanwege de gevoeligheid van schattingselementen hebben wij specifiek aandacht besteed aan de waardering van de (illiquide) beleggingen en de waardering van de technische voorzieningen. De werkzaamheden die wij in dit kader hebben uitgevoerd zijn in de kernpunten hierna beschreven. Wij controleren geen andere maandelijkse dekkingsgraden dan de dekkingsgraad ultimo boekjaar. Ten aanzien van andere maandelijkse dekkingsgraden hebben wij de navolgende toetsingswerkzaamheden verricht, die minder zekerheid geven dan een controle van twaalf maands-dekkingsgraden: • Wij hebben de opzet van het totstandkomingsproces van de berekening van de maandelijkse dekkingsgraad onderzocht alsmede de juiste maandoerekening van zogenaamde key items vastgesteld. Voor 2024 zijn geen key items geïdentificeerd aangezien de indexatie en de schattingswijzigingen zoals toegelicht in de jaarrekening zijn verwerkt per 31 december en geen impact hebben op een van de eerdere maandelijkse dekkingsgraden. • Daarnaast heeft de certificerend actuaris een plausibiliteitstoets uitgevoerd op de ontwikkeling van de voorziening pensioenverplichtingen zoals gehanteerd in de bepaling van de dekkingsgraad gedurende het jaar in relatie tot de ontwikkelingen in de belangrijkste factoren, zoals de rentecurve. Wij hebben kennisgenomen van de uitkomst van deze werkzaamheden van de certificerend actuaris. Tevens hebben wij de toelichtingen met betrekking tot de (beleids)dekkingsgraad geëvalueerd.
Belangrijke observaties	Wij hebben geen materiële afwijkingen geconstateerd in de vaststelling van de dekkingsgraad en de beleidsdekkingsgraad per 31 december 2024 en de gerelateerde toelichting in de jaarrekening.

Waardering en toelichting van beleggingen voor risico pensioenfonds zonder genoteerde marktprijzen

Risico	De beleggingen zijn een significante post op de balans van het pensioenfonds. Alle beleggingen dienen krachtens de Pensioenwet te worden gewaardeerd op marktwaarde. De gerealiseerde en ongerealiseerde waardeontwikkeling van beleggingen dienen in de staat van baten en lasten te worden verwerkt als indirecte beleggingsopbrengsten. Voor een groot deel van de beleggingen is deze marktwaarde te verifiëren aan transacties die tot stand zijn gekomen op de financiële markten (marktprijzen). Er zijn ook beleggingen die worden gewaardeerd op basis van (onafhankelijke) taxaties, netto contante waardeberekeningen of een andere geschikte methode, waaronder de intrinsieke waarde per participatie voor posities in niet-(beurs)genoteerde fondsen.

	De waarderingsonzekerheid neemt inherent toe bij (onafhankelijke) taxaties en netto contante waardeberekeningen en hangt samen met de beschikbaarheid en toepasbaarheid van marktgegevens. Bij het pensioenfonds betreffen dit de posities in direct vastgoed. De posities in niet-(beurs)genoteerde fondsen, met name indirect vastgoed en hypotheekfondsen, kennen eveneens inherent relatief veel waarderingsonzekerheid doordat de waarde wordt ontleend aan de meest recente rapportages van de fondsmanagers gecorrigeerd voor kasstromen en marktontwikkelingen tot aan balansdatum. Het pensioenfonds heeft de waarderingsgrondslagen voor de beleggingen beschreven in paragraaf “Grondslagen voor de waardering activa en passiva” en een nadere toelichting opgenomen in toelichting op de balans onder “[1] Beleggingen voor risico pensioenfonds”. Uit deze toelichting blijkt dat per 31 december 2024 € 4 miljoen is belegd in direct vastgoed, € 190 miljoen in niet-(beurs)genoteerde fondsen in vastgoed en hypotheek. Dit betreft circa 13% van de totale beleggingen. Het in het kader van onze jaarrekeningcontrole in aanmerking genomen risico is dat de beleggingen zonder genoteerde marktprijzen niet juist gewaardeerd zijn en dat de toelichting niet voldoet aan relevante verslaggevingsvereisten. Zoals beschreven in ‘Onze controle-aanpak met betrekking tot frauderisico’s’, hebben wij het veronderstelde frauderisico inzake de opbrengstenverantwoording gekoppeld aan de indirecte beleggingsopbrengsten uit beleggingen in direct vastgoed en niet-(beurs)genoteerde fondsen, met name indirect vastgoed en hypotheekfondsen.
Onze controleaanpak	Bij de controle van de beleggingen hebben wij gebruikgemaakt van de werkzaamheden van een andere accountant. Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel, hebben wij de aard en omvang bepaald van de uit te voeren werkzaamheden voor de beleggingen, rekening houdend met omvang en risicoprofiel van de beleggingen, en deze vastgelegd in instructies. Daarnaast hebben wij een kwaliteitsreview uitgevoerd met betrekking tot de uitgevoerde werkzaamheden en de uitkomsten daarvan. Door deze werkzaamheden, gecombineerd met de hierna beschreven werkzaamheden, hebben wij voldoende en geschikte controle-informatie met betrekking tot de beleggingen verkregen om een oordeel te geven over de jaarrekening. Wij hebben de gehanteerde waarderingsgrondslagen geëvalueerd en controlewerkzaamheden, waaronder het evalueren van de juiste werking van de interne beheersmaatregelen, uitgevoerd op de waardering van de beleggingen per 31 december 2024. • Voor de posities in direct vastgoed hebben wij de interne beheersingsmaatregelen van het taxatieproces onderzocht en met gebruikmaking van vastgoedspecialisten de daarbij gehanteerde uitgangspunten getoetst voor de totale populatie van objecten. • Voor de posities in niet-(beurs)genoteerde fondsen hebben wij de waardering gecontroleerd op basis van de gecontroleerde jaarrekeningen van de betreffende fondsen met daarin opgenomen de gecontroleerde waarde per aandeel of participatie per 31 december 2024. Verder hebben wij vastgesteld of de gekozen waarderingsgrondslagen en de belangrijkste uitgangspunten daarbij aansluiten op de grondslagen van het pensioenfonds. Voor zover wij geen zekerheid kunnen verkrijgen uit een jaarrekening per 31 december 2024, omdat deze niet tijdig beschikbaar is of omdat het boekjaar van de betreffende fondsen niet gelijk is aan het boekjaar van het pensioenfonds, hebben wij aanvullende werkzaamheden uitgevoerd. Deze werkzaamheden bestonden uit het onderzoeken van eerdere jaarrekeningen (back-testing) en het vaststellen van de aansluiting met de meeste recente (niet gecontroleerde) rapportages van de fondsmanagers, waar van toepassing gecorrigeerd voor kasstromen en marktontwikkelingen

	tot aan balansdatum. Als onderdeel van de genoemde werkzaamheden hebben wij de impact van nieuwe informatie tot de datum van onze controleverklaring gemonitord en vastgesteld dat significante ontwikkelingen op adequate wijze zijn verwerkt. Tevens hebben wij de toelichtingen met betrekking tot de beleggingen geëvalueerd.
Belangrijke observaties	Wij hebben geen materiële afwijkingen geconstateerd ten aanzien van de waardering van de beleggingen zonder genoteerde marktprijzen per 31 december 2024, de indirecte beleggingsopbrengsten en de gerelateerde toelichting in de jaarrekening.

Waardering van en toelichting ten aanzien van de technische voorzieningen

Risico	De technische voorzieningen waaronder de voorziening pensioenverplichtingen betreffen een significante post in de balans van het pensioenfonds. De technische voorzieningen dienen krachtens de Pensioenwet te worden gewaardeerd op marktwaaarde. De waardering is gevoelig voor de gehanteerde (actuariële) veronderstellingen en schattingselementen. Hier ligt een aantal belangrijke conventies aan ten grondslag namelijk dat voor de waardering uitgegaan wordt van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur alsmede de meest recente informatie (tafels) omtrent de levensverwachting, zoals gepubliceerd door het Koninklijk Actuarieel Genootschap (AG). In aanvulling op de tafels wordt gecorrigeerd voor de ingeschatte ervaringssterfte bij het pensioenfonds, zijnde de fondsspecifieke ervaringssterfte. Deze veronderstellingen hebben tezamen met de hoogte van de kostenopslag, waaraan eveneens schattingen ten grondslag liggen, bijzondere aandacht gehad in onze controle. Wij hebben aan de subjectieve elementen ervaringssterfte van de bepaling van de technische voorziening en de indexatiegarantie een frauderisico gekoppeld en de waardering en de toelichting daarop als kernpunt van onze controle aangemerkt. Het pensioenfonds heeft de waarderingsgrondslagen voor de voorziening pensioenverplichtingen beschreven in paragraaf "Grondslagen voor de waardering van activa en passiva", paragraaf "Schattingswijziging" en een nadere toelichting opgenomen in toelichting "[6] Voorziening pensioenverplichting voor risico pensioenfonds" en in toelichting "[13] Mutaties voorziening pensioenverplichting voor risico pensioenfonds". Uit deze toelichting blijkt dat (schattings)wijzigingen hebben plaatsgevonden door aanpassing van de AG Prognosetafel 2024, de aanpassing van de ervaringssterfte en de wijziging van het leeftijdsverschil tussen hoofdverzekerden en medeverzekerden, resulterend in een verlaging van de technische voorziening van € 0,3 miljoen. Het in het kader van onze jaarrekeningcontrole in aanmerking genomen risico is dat de technische voorzieningen niet toereikend gewaardeerd en toegelicht zijn.
Onze controleaanpak	Bij de controle van de technische voorzieningen hebben wij gebruikgemaakt van de werkzaamheden van de certificerend actuaaris van het pensioenfonds. De certificerend actuaaris onderzoekt onder meer de toereikendheid van de technische voorzieningen en de naleving van een aantal specifieke wettelijke bepalingen. De certificerend actuaaris heeft daarbij gebruikgemaakt van de door ons in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens, waaronder de pensioenaanspraken van deelnemers. Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel over de jaarrekening als geheel hebben wij met de certificerend actuaaris onze planning, werkzaamheden, verwachtingen en uitkomsten afgestemd voor de controle van boekjaar 2024. Hierbij hebben wij specifiek aandacht gevraagd voor de toets van de ervaringssterfte op basis van de toegepaste prognosetafels en de effecten

	van de wijzigingen hierin, de toereikendheid van de kostenopslag, de veronderstellingen met betrekking tot de indexatiegarantie alsmede de toepassing van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur. Wij hebben de gehanteerde waarderingsgrondslagen geëvalueerd en controlewerkzaamheden uitgevoerd op de waardering van de voorziening pensioenverplichtingen per 31 december 2024: • Daartoe hebben wij ons een beeld gevormd van de redelijkheid van de aannames en schattingen van het bestuur met betrekking tot de gekozen actuariële grondslagen, alsmede de uitkomsten van het actuariële grondslagenonderzoek en de gehanteerde waarderingsgrondslagen besproken met de certificerend actuaris. • Hierbij hebben wij met inachtneming van het oordeel van de certificerend actuaris en met gebruikmaking van onze eigen actuariële specialist gelet op de besluitvorming van het bestuur, de recentheid van beschikbaar grondslagenonderzoek, de toetsing op de onderbouwing van de daarin opgenomen veronderstellingen, de uitkomsten van beschikbare tussentijdse evaluaties, de uitkomsten van de actuariële analyse over meerdere jaren en de aanwezigheid van een consistente gedragslijn. • Daarnaast hebben wij controlewerkzaamheden uitgevoerd om de gehanteerde basisgegevens te toetsen, waaronder het evalueren van de opzet en het bestaan van de interne beheersmaatregelen bij het pensioenbureau, het uitvoeren van deelwaarnemingen op mutaties, het toepassen van data-analyse, het verrichten van aansluitwerkzaamheden met de pensioenadministratie voor wat betreft de aantallen en de aanspraken en het beoordelen van het verloop en de uitkomsten van de actuariële analyse. Tevens hebben wij de toelichtingen ten aanzien van de technische voorzieningen geëvalueerd.
Belangrijke observaties	Wij hebben geen materiële afwijkingen geconstateerd ten aanzien van de waardering per 31 december 2024 of de toelichting van de technische voorzieningen.

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Het jaarverslag omvat andere informatie naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist voor het bestuursverslag en de overige gegevens.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat. Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

Beschrijving van verantwoordelijkheden voor de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur en de raad van toezicht voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of het pensioenfonds in staat is om zijn werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om het pensioenfonds te liquideren of de activiteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of het pensioenfonds zijn activiteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Het besluit van het bestuur tot vaststelling van de jaarrekening is onderworpen aan de goedkeuring van de raad van toezicht.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. De sectie 'Informatie ter ondersteuning van ons oordeel' hierboven, bevat een informatieve samenvatting van onze verantwoordelijkheden en de uitgevoerde werkzaamheden als basis voor ons oordeel.

Onze controle bestond verder onder andere uit:

- het in reactie op de ingeschatte risico's uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van het pensioenfonds;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen;
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Communicatie

Wij communiceren met de raad van toezicht en het bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Wij bepalen de kernpunten van onze controle van de jaarrekening op basis van alle zaken die wij met de raad van toezicht en het bestuur hebben besproken. Wij beschrijven deze kernpunten in onze controleverklaring, tenzij dit is verboden door wet- of regelgeving of in buitengewoon zeldzame omstandigheden wanneer het niet vermelden in het belang van het maatschappelijk verkeer is.

Amsterdam, 6 juni 2025

EY Accountants B.V.

w.g. drs. R.R.H. Gosen RA

ACTUARIËLE VERKLARING

Opdracht

Door Stichting Pensioenfonds Provisum te Amsterdam is aan Aon Nederland cv de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2024.

Onafhankelijkheid

Als waarmerkend actuaris ben ik onafhankelijk van Stichting Pensioenfonds Provisum, zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds, anders dan de werkzaamheden uit hoofde van de actuariële functie. Omdat Aon Nederland cv beschikt over een door de toezichthouder goedgekeurde gedragscode, is het toegestaan dat andere actuarissen en deskundigen aangesloten bij Aon Nederland cv wel andere werkzaamheden verrichten voor het pensioenfonds.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op EUR 14,8 miljoen. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven EUR 740 duizend te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn beoordeling van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. De door het pensioenfonds verstrekte basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard. Op grond van overgangsrecht gelden genoemde artikelen, zoals deze tot de inwerkingtreding van de Wet toekomst pensioenen luiden.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- toereikende technische voorzieningen zijn vastgesteld met betrekking tot het geheel van pensioenverplichtingen;
- het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen conform de wettelijke bepalingen zijn vastgesteld;
- de kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-person regel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van het pensioenfonds in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken, en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

Overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten zijn toereikende technische voorzieningen vastgesteld met betrekking tot het geheel van pensioenverplichtingen.

Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum hoger dan het wettelijk vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. Hierbij merk ik op dat op grond van overgangsrecht de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet gelden, zoals deze tot de inwerkingtreding van de Wet toekomst pensioenen luiden.

De beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds op balansdatum is hoger dan de dekkingsgraad bij het vereist eigen vermogen.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Stichting Pensioenfonds Provisum is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening goed. Daarbij is in aanmerking genomen dat de mogelijkheden tot het realiseren van de beoogde toeslagen toereikend zijn.

Amsterdam, 10 juni 2025

Ir. P.M. Wouda AAG
verbonden aan Aon Nederland cv

Bijlagen

BIJLAGE 1: RELEVANTE NEVENFUNCTIES

Bestuur

De bestuursleden bekleden de volgende relevante nevenfuncties:

Leon Dijkstra

- Legal Manager bij C&A Benelux en aanverwante functies uit hoofde van deze functie

Lidy Beute

- Sr specialist Compensation and Benefits C&A Nederland C.V.

Linda ten Broeke

- Head of Tax COFRA Amsterdam CV en aanverwante functies uit hoofde van deze functie

Madelon Flint

- Directeur of Regions bij Porticus
- Eigenaar Flint BV

Makkie Konijn

- Manager Governance Risk & Compliance Redevco B.V., Amsterdam

Ric van de Woude

- Algemeen Directeur "Van der Woude Finance B.V.", diverse interim en adviesopdrachten vanuit deze functie

Ricardo Scholman

- Directeur RIC (Ricardo Investment Consultancy)
- Adviseur Egeria
- Adviseur Trustmoore
- Board member van Gerana SICAV-SIF S.A., Skopos Impact Fund SICAF-SIF S.A. en Skopos Impact General Partner S.a.r.l. in Luxemburg
- Adviseur van Magnolia Invest
- Adviseur Eternal
- Lid Belco Stichting Pro Senectute (m.i.v. 1-2-2025)

Aspirant bestuurslid

Remco Gerlof

- Head of Corporate Finance C&A

Raad van toezicht

De leden van de raad van toezicht bekleden de volgende relevante nevenfuncties:

Fridoline van Binsbergen- Stierum

- Eigenaar At Firm Base
- Niet uitvoerend bestuurder PME Pensioenfonds
- Bestuurder Shell pensioenfonds (SSPF)

Haitse Hoos

- Lid raad van toezicht pensioenfonds Gasunie
- Lid BO bij CB APF Kring van Hewlett Packard
- Partner bij Asset Advisors BV

Ingrid Hermans

- Bestuurder pensioenfonds Vervoer
- DGA Old Harbour Advies B.V.
- Bestuurder Stichting Mare Quinten
- Advocaat Hermans Peters Law
- DGA New Haven Advocatuur B.V.
- Bestuurder STAK HR via Care Hilding
- Bestuurder Dardanus Arrossor B.V.

Verantwoordingsorgaan

De leden van het verantwoordingsorgaan bekleden de volgende relevante nevenfuncties:

Esther Pennings

- Head of Finance team NL Redevco B.V.

Dick van der Windt

- Secretaris bij de Koepel Gepensioneerden

Dick Vos

- Managing partner bij Vivalib Nederland
- Managing partner bij VMC-Invest

Jelle ter Laak

- Board member van Gerana SICAV-SIF S.A., Skopos Impact Fund SICAF-SIF S.A. en Skopos Impact Fund II SICAV-SIF S.C.A.
- Head of operations and IT, Philantropy Support B.V.

Francoise Schoordijk

- Notarial Lawyer bij COFRA Amsterdam CV en aanverwante functie als procuratiehouders directeur bij Surrey Beheermaatschappij B.V.

BIJLAGE 2: INVENTARISATIE CODE PENSIOENFONDSEN

Goed zorgen voor het pensioen van belanghebbenden Dit thema beschrijft de normen die betrekking hebben op de doelstelling van pensioenfondsen, namelijk goed zorgen voor pensioen van belanghebbenden.				
Onderwerp	Nr.	Norm	Na-geleefd?	Nadere toelichting en motivering
Aandacht hebben voor de missie, visie en strategie	1	Het pensioenfonds heeft een missie, visie en strategie. Daarin beschrijft het pensioenfonds wat het pensioenfonds wil betekenen en bereiken voor zijn belanghebbenden, rekening houdend met hun voorkeuren en belangen. Op deze wijze bepaalt het pensioenfonds wat zijn strategische doelstellingen en beleidsuitgangspunten, waaronder de risicohouding, zijn. Het pensioenfonds evalueert zijn missie, visie en strategie periodiek en rapporteert hierover in zijn bestuursverslag.	ja	In het bestuursverslag wordt gerapporteerd over de missie, visie en strategie. Eenmaal in de drie jaar wordt de missie, visie en strategie geëvalueerd. Dit is voor het laatst gebeurd in 2024. De risicohouding die in 2024 is vastgesteld voor de nieuwe pensioenregeling sluit aan op de missie, visie en strategie die het fonds heeft opgesteld.

Aandacht hebben voor duurzaamheid	2	Het pensioenfonds heeft, rekening houdend met de voorkeuren en belangen van belanghebbenden, een beleggingsbeleid waarvan milieu- en klimaat en sociale en governance factoren een uitdrukkelijk en kenbaar onderdeel zijn. Het pensioenfonds houdt op een proportionele wijze rekening met mogelijke langetermijneffecten van het beleggingsbeleid op mens, milieu en maatschappij en de effecten van duurzaamheidsrisico's op beleggingsbeslissingen.	ja	Het beleid omtrent maatschappelijk verantwoord beleggen is vastgelegd in het MVB-beleid. Deze is afgestemd met het verantwoordingsorgaan (VO) als vertegenwoordiger van alle belanghebbenden en mede gebaseerd op een uitvraag onder deelnemers.
Belangen evenwichtig afwegen	3	Het pensioenfonds voert de pensioenregeling naar beste vermogen uit op basis van een evenwichtige afweging van belangen en is transparant in hoe deze afweging plaatsvindt.	ja	De uitgangspunten voor evenwichtige belangenafweging zijn vastgelegd. Bij besluiten worden deze uitgangspunten als leidraad gehanteerd en meegenomen in notities en in het uiteindelijke besluit dat vastgelegd wordt in notulen.

Kennen van de voorkeuren van de belanghebbenden	4	Het pensioenfonds verdiept zich in de voorkeuren van de bij het pensioenfonds betrokken belanghebbenden en betreft deze voorkeuren bij het bepalen van zijn strategische doelstellingen en beleidsuitgangspunten en gaat daarover met de belanghebbenden in gesprek. Het pensioenfonds rapporteert hierover jaarlijks in het bestuursverslag.	ja	D.m.v. enquêtes, deelnemersonderzoeken, klankbordgroepen etc. worden voorkeuren van belanghebbenden geïnventariseerd. Daarnaast wordt het VO gebruikt als klankbordgroep namens de verschillende belanghebbenden. De risicohouding in de nieuwe pensioenregeling is mede tot stand gekomen d.m.v. de risicopreferenties van de deelnemers uit te vragen en na overleg met de andere organen van het fonds. De toetsing van de risicohouding vindt tenminste eenmaal in vijf jaar plaats en bij een ingrijpende wijziging (PW artikel 52b lid 2).
Keuzebegeleidingsbeleid vaststellen	5	Het pensioenfonds heeft een beleid over de wijze waarop het deelnemers keuzebegeleiding biedt bij keuzes binnen de pensioenregeling. Het pensioenfonds evalueert periodiek de uitvoering en de effectiviteit van dit beleid en stuurt waar nodig bij.	ja	Het beleid rondom keuzebegeleiding is in 2023 vastgelegd en onderdeel van het Communicatiebeleidsplan en wordt minimaal één keer in de drie jaar geevalueerd.

Visie hebben op kwaliteit, kosten en uitbesteding	6	Het pensioenfonds heeft een visie op de kwaliteit van de uitvoering van de pensioenregeling en het daarbij behorende kostenniveau. Het pensioenfonds monitort de kwaliteit en kosten van uitvoering en evalueert deze jaarlijks.	ja	Hierover wordt jaarlijks in het jaarverslag gerapporteerd.
	7	Het pensioenfonds legt in zijn uitbestedingsbeleid vast wanneer en onder welke voorwaarden het pensioenfonds besluit tot uitbesteding van taken of werkzaamheden. Bij uitbesteding van taken of werkzaamheden neemt het pensioenfonds adequate maatregelen in de overeenkomst op voor als de dienstverlener of een door hem ingeschakelde derde onvoldoende presteert, de overeenkomst niet naleeft en/of schade veroorzaakt door handelen of nalaten.	ja	Dit is vastgelegd in het Uitbestedingsbeleid van het fonds.

Goed besturen

Onder dit thema vallen de normen die betrekking hebben op de organisatie van de bestuurlijke processen en die beschrijven hoe het bestuur waarde toevoegt aan de doelstellingen en het functioneren van het pensioenfonds.

Onderwerp	Nr.	Norm	Na-geleefd?	Nadere toelichting en motivering
Besluiten, motiveren en onderbouwen	8	Het bestuur legt duidelijk vast op grond van welke overwegingen een besluit is genomen, wat de relatie is met de strategische doelstellingen en beleidsuitgangspunten en op welke wijze het bestuur de overige organen van het pensioenfonds betreft of heeft betrokken.	ja	Het bestuur heeft een evenwichtigheidskader opgesteld. Besluiten worden op basis van dit kader genomen. Vervolgens worden de afwegingen en (voorgenomen) besluiten in notulen vastgelegd en wordt de vervolprocedure omschreven (bijv. advies en/of goedkeuring VO en raad van toezicht (RvT)). Adviezen van VO en goedkeuringen door RvT worden ook verwerkt in notulen.
	9	Het bestuur weegt de aanbevelingen van het intern toezicht en de adviezen van overige organen zorgvuldig en motiveert afwijkingen.	ja	Aanbevelingen van RvT worden serieus opgepakt en voortgang wordt periodiek besproken met RvT. Ook de adviezen van andere organen worden serieus opgepakt.
	10	Het bestuur legt vast wanneer het bestuur het oordeel van de sleutelfunctiehouders in zijn besluiten betreft. Wanneer het bestuur het oordeel van de sleutelfunctiehouders in zijn besluiten betreft, legt het bestuur vast hoe het bestuur dit oordeel heeft gewogen en betrokken in zijn besluiten.	ja	Is vastgelegd in notities en in de notulen van de bestuursvergaderingen.

Beleidscyclus vastleggen	11	Het bestuur legt zijn beleid op strategische aandachtsgebieden schriftelijk vast en zorgt voor een gedocumenteerde beleids- en verantwoordingscyclus. Daarnaast toetst het bestuur periodiek de effectiviteit van zijn beleid en stuurt waar nodig bij.	ja	Strategische aandachtsgebieden worden vastgelegd, gemonitord en periodiek herijkt. De effectiviteit van het beleid wordt gemeten o.a. aan de hand van ALM-studie (minimaal één keer in de 3 jaar) en een evt. jaarmonitor. Deze jaarmonitor kan aanleiding zijn voor tussentijdse bijsturing van het beleid.
Bestuurlijke taken verdelen en stemrecht bepalen	12	Het bestuur zorgt voor een heldere en expliciete taak- en rolverdeling tussen bestuur en uitvoering. Daarbij betreft het bestuur de taak- en rolverdeling van bestuur, bestuurlijke commissies en sleutelfunctiehouders.	ja	Dit is vastgelegd in meerdere documenten (Abtn, reglementen van commissies en DB en instructie directeur). Vanuit de uitvoering wordt periodiek gerapporteerd.
	13	Het bestuur is collectief verantwoordelijk voor zijn functioneren. De voorzitter is het eerste aanspreekpunt en is als eerste verantwoordelijk voor zorgvuldige besluitvorming en procedures waarin ruimte en aandacht is voor de inbreng en diverse perspectieven van alle leden van het bestuur.	ja	De voorzitter zorgt dat alle bestuursleden aan het woord komen tijdens bestuursvergaderingen. Bij belangrijke besluiten wordt de individuele mening van elk bestuurslid gevraagd. Jaarlijks wordt ook een zelfevaluatie gehouden om de vergaderingen en de besluitvorming te evalueren. Eenmaal in de drie jaar gebeurt dit onder leiding van een externe partij.
	14	Elk bestuurslid heeft stemrecht.	ja	Vastgelegd in statuten.

Open en transparant zijn	15	Het bestuur vervult zijn taken op een voor belanghebbenden transparante, open en toegankelijke wijze. Het bestuur rapporteert jaarlijks in zijn bestuursverslag in ieder geval over: • de missie, visie en strategie; • de naleving van deze code en de interne gedragscode; • de evaluatie van het functioneren van het bestuur; • de afhandeling van klachten en geschillen en de wijzigingen in regelingen of processen die daaruit voortvloeien.	ja	Zie jaarverslag.
Integraal risicomanagement bevorderen	16	Het bestuur bevordert en borgt een cultuur waarin risicobewustzijn vanzelfsprekend is. Het bestuur zorgt ervoor dat het integrale risicomanagement adequaat georganiseerd is en dat er een noodprocedure beschikbaar is om in spoedeisende situaties te kunnen handelen.	ja	Dit is met name belegd bij de sleutelfunctie risicobeheer en compliance. Cultuur en risicobewustzijn zijn regelmatig topics op bestuursagenda (ERB, jaarlijkse integriteitsbewustzijnsessie en kwartaal rapportages van SFH risicobeheer en compliance). Een noodprocedure is vastgelegd in de statuten, in het IT-Incidentenbeleid (onderdeel van IT-en databeleidsplan) en in het crisiscommunicatieplan.

Effectief intern toezichthouden en controle uitoefenen

Onder dit thema vallen normen over de wijze waarop het intern toezicht werkt en waarde toevoegt aan de doelstellingen en het functioneren van het pensioenfonds. Ook zijn er normen opgenomen over de controle.

Onderwerp	Nr.	Norm	Na-geleefd?	Nadere toelichting en motivering
Toezichtvisie ontwikkelen	17	Het intern toezicht legt een toezichtvisie ten grondslag aan zijn toezicht. Deze visie omvat ten minste de volgende elementen: • de doelstelling van het intern toezicht; • de rol, rolinvulling en de werkwijze van het intern toezicht; • de interactie tussen intern toezicht en bestuur; • de interactie tussen intern toezicht en de diverse sleutelfunctiehouders; • de interactie tussen intern toezicht en het verantwoordingsorgaan of belanghebbendenorgaan.	ja	Dit is vastgelegd in het werkplan van de RvT dat jaarlijks wordt opgesteld door de RvT.
	18	Het intern toezicht legt vast hoe het intern toezicht het functioneren van het bestuur toetst, wat daarbij het normenkader is, wat het intern toezicht daarvoor nodig heeft, over welke onderwerpen het intern toezicht zich in een specifieke periode een oordeel wenst te vormen en waarover het in gesprek wil met bestuur en verantwoordingsorgaan of belanghebbendenorgaan.	ja	Dit is vastgelegd in het werkplan van de RvT dat jaarlijks wordt opgesteld door de RvT.

Rolbewust zijn	19	Het intern toezicht is zich bewust van zijn verantwoordelijkheid als toezichthouder en gedraagt zich ernaar.	ja	De RvT zorgt dat het op de hoogte is van het reilen en zeilen binnen het pensioenfonds. Minimaal één maal per kwartaal is er overleg tussen RvT en bestuur. De RvT maakt gebruik van haar goedkeuringsrecht op bepaalde voorgenomen besluiten van het bestuur. Jaarlijks stelt het een rapportage op met evt. aanbevelingen waarvan de samenvatting gepubliceerd wordt in het jaarverslag van het fonds.
	20	Het intern toezicht stelt zich op als gesprekspartner van het bestuur.	ja	De RvT staat het bestuur met raad ter zijde. Dit is vastgelegd in de statuten en het reglement RvT.
	21	Het intern toezicht stelt zich onafhankelijk op ten opzichte van andere toezichthouders, overige fondsorganen en van welk ander belang dan ook en kan kritisch opereren.	ja	Dit is vastgelegd in de statuten, reglement RvT en profielschetsen.

Werkzaamheden van actuaris en accountant vaststellen	22	Het bestuur draagt de accountant en actuaris die controle uitvoert c.q. certificeert in beginsel geen andere werkzaamheden op dan controle c.q. certificering. Geeft het bestuur wel een andere opdracht, dan vraagt dit een zorgvuldige afweging en een afzonderlijke opdrachtformulering.	ja	Accountant voert geen andere werkzaamheden uit dan controle, behalve in het kader van datakwaliteit waarvoor een aparte opdracht was verstrekt. De certificerend actuaris is tevens functiehouders en vervuller van de sleutelfunctie actuariael beheer. Hiervoor is een separate overeenkomst afgesloten.
	23	Het bestuur beoordeelt vierjaarlijks het functioneren van de accountant en de actuaris en stelt het intern toezicht en het verantwoordingsorgaan of het belanghebbendenorgaan van de uitkomst op de hoogte.	ja	Er vindt een jaarlijkse beoordeling plaats, bij voorkeur in aanwezigheid van RvT en VO. Anders wordt het orgaan op de hoogte gebracht van de evaluatie.

Verantwoording en inspraak organiseren

Onder dit thema vallen normen over de wijze waarop verantwoording, medezeggenschap en inspraak werkt en waarde toevoegt aan de doelstellingen en het functioneren van het pensioenfonds.

Onderwerp	Nr.	Norm	Na-geleefd?	Nadere toelichting en motivering
Verantwoording afleggen door bestuur	24	Het bestuur legt verantwoording af over het beleid dat het voert, de gerealiseerde uitkomsten van dit beleid en de beleidskeuzes die het voor de toekomst maakt. Het bestuur maakt daarbij inzichtelijk hoe het de verschillende belangen heeft afgewogen. Ook geeft het bestuur inzicht in de risico's van de belanghebbenden op korte en lange termijn.	ja	Beleidskeuzes komen mede tot stand op basis van een door het bestuur opgesteld evenwichtigheidskader. Hierin worden de verschillende belangen en risico's meegenomen. Vervolgens wordt verantwoording afgelegd door middel van nieuwsbrieven en het jaarverslag.
	25	Het bestuur gaat met het verantwoordingsorgaan of het belanghebbendenorgaan bij het afleggen van verantwoording in gesprek.	ja	Tijdens de gezamenlijke vergaderingen wordt tussentijds verantwoording afgelegd over (voorgenomen) besluiten en jaarlijks door middel van het jaarverslag.

Verantwoording afleggen door intern toezicht	26	Het intern toezicht legt in het bestuursverslag, op basis van een vooraf door het intern toezicht vastgestelde toezichtvisie en een eerder geformuleerd normenkader, verantwoording af over de verrichte werkzaamheden, rapporteert de bevindingen en doet (zo nodig) aanbevelingen.	ja	Jaarlijks rapporteert de RvT haar bevindingen en doet (zo nodig) aanbevelingen. Een samenvatting van de rapportage wordt opgenomen in het jaarverslag van het fonds.
	27	Het intern toezicht is aanspreekbaar op de wijze waarop het toezicht houdt en is bereid in gesprek te gaan over de wijze waarop het toezicht is uitgevoerd en hoe daarover is gerapporteerd.	ja	Jaarlijks wordt de rapportage uitgebreid besproken in een vergadering tussen RvT en bestuur.
Bevoegdheden uitoefenen door een verantwoordingsorgaan	28	Het verantwoordingsorgaan maakt het mogelijk dat het bestuur en het intern toezicht verantwoording kunnen afleggen en geeft een oordeel over het handelen van het bestuur. Daarnaast oefent het verantwoordingsorgaan de aan hem toegekende adviesrechten uit, tenzij het verantwoordingsorgaan daar gemotiveerd niet voor kiest. Het verantwoordingsorgaan houdt bij zijn taken rekening met alle belanghebbenden.	ja	Het oordeel van het VO wordt opgenomen in het jaarverslag van het fonds. Op de onderwerpen die zijn vastgelegd in de statuten en het reglement VO, wordt het VO in de gelegenheid gebracht om advies uit te brengen.
	29	Het verantwoordingsorgaan bewaakt of het bestuur de verschillende belangen evenwichtig afweegt.	ja	Het VO neemt dit mee in het oordeel en in tussentijdse adviezen.

Bevoegdheden uitoefenen door een belanghebbendenorgaan	30	Het belanghebbendenorgaan maakt het mogelijk dat het bestuur en het intern toezicht verantwoording kunnen afleggen en geeft een oordeel over het handelen van het bestuur. Daarnaast oefent het belanghebbendenorgaan de aan hem toegekende adviesrechten uit, tenzij het belanghebbendenorgaan daar gemotiveerd niet voor kiest. Ook oefent het belanghebbendenorgaan de aan hem toegekende goedkeuringsrechten uit. Het belanghebbendenorgaan houdt bij zijn taken rekening met alle belanghebbenden.	nvt	
	31	Het belanghebbendenorgaan bewaakt of het bestuur de verschillende belangen evenwichtig afweegt.	nvt	

Betrekken van belanghebbenden	32	Het bestuur organiseert en stimuleert zijn dialoog met belanghebbenden op een manier die past bij het pensioenfonds en zijn (diverse groepen van) belanghebbenden.	ja	Dit is geregeld door regelmatig enquêtes en deelnemersonderzoeken uit te voeren. Ook worden er voor specifieke thema's vaak klankbordgroepen ingericht (o.a. MVB en Wtp). Daarnaast worden er regelmatig bijeenkomsten voor deelnemers georganiseerd, wordt er informeel met de gepensioneerdvereniging gesproken en regelmatig met werkgevers gesproken.
Effectief functioneren van fondsorganen Onder dit thema vallen normen over de effectiviteit van het functioneren en deze zijn relevant voor alle organen van het pensioenfonds.				
Onderwerp	Nr.	Norm	Na-geleefd?	Nadere toelichting en motivering
Geschiktheids-, diversiteits- en inclusiebeleid naleven en uitdragen	33	De samenstelling van fondsorganen is wat betreft geschiktheid, complementariteit, diversiteit en inclusie, afspiegeling van belanghebbenden en continuïteit, vastgelegd in beleid.	ja	Dit is vastgelegd in het deskundigheidsplan en het diversiteitsbeleid van het fonds.

	34	Het pensioenfonds heeft een schriftelijk beleid vastgesteld om de diversiteit en inclusie in zijn fondsorganen te vergroten of in stand te houden. Dit beleid stelt passende doelen op ten aanzien van de mate van diversiteit op alle voor het pensioenfonds relevante maatschappelijke aspecten, waaronder tenminste geslacht of genderidentiteit, leeftijd en sociaal-culturele achtergrond. Op basis van dit beleid heeft het pensioenfonds een planmatige aanpak gericht op het bereiken van deze doelen. Het bestuur herijkt dit beleid periodiek en rapporteert jaarlijks in het bestuursverslag over de resultaten van dit beleid.	ja	De doelstellingen op het gebied van diversiteit en inclusie zijn in 2024 in een nieuw Diversiteits- en inclusiebeleid vastgelegd. Hierin is ook opgenomen hoe de diversiteit in stand gehouden of vergroot wordt. Het beleid wordt periodiek herijkt. Jaarlijks wordt er gerapporteerd in het jaarverslag.

	35	Ten aanzien van leeftijdsdiversiteit geldt als minimum dat er tenminste één persoon zitting heeft in het bestuur en het verantwoordingsorgaan of het belanghebbendenorgaan die jonger is dan 40 jaar. Ten aanzien van genderdiversiteit geldt als minimum dat er in de genoemde organen variatie is in geslacht of genderidentiteit.	bestuur: ja VO: nee	Het bestuur voldoet aan de diversiteitsdoelstelling. In het VO is er begin 2021 iemand benoemd die jonger was dan 40 jaar. Inmiddels is deze persoon de leeftijd van 40 jaar gepasseerd. Dit is een aandachtspunt bij een volgende vacature in het VO namens werkgever of deelnemers.
	36	Het bestuur, het intern toezicht, het verantwoordingsorgaan en het belanghebbendenorgaan houden rekening met het diversiteits- en inclusiebeleid bij het opstellen van de eisen waaraan nieuwe leden van het orgaan dienen te voldoen.	ja	Dit is opgenomen in opgestelde profielschetsen. Ook voordragende partijen wordt expliciet gevraagd rekening te houden met het diversiteitsbeleid van het fonds.

Benoeming, zittingstermijn en ontslag van leden van organen vastleggen	37	De eerste zittingstermijn van een lid van het bestuur, de raad van toezicht of het verantwoordingsorgaan is maximaal vier jaar. Deze leden kunnen voor een tweede termijn van maximaal vier jaar worden benoemd. Een bestuurslid en een lid van het verantwoordingsorgaan kunnen als daarvoor aanleiding bestaat voor een derde termijn van maximaal vier jaar worden benoemd. In dat geval onderbouwt het bestuur de aanleiding voor een derde benoeming en deelt het bestuur dit met de overige organen. Leden van een visitatiecommissie zijn maximaal acht jaar betrokken bij hetzelfde pensioenfonds.	ja	De maximale termijnen worden niet overschreden en zijn vastgelegd in de statuten.
	38	Benoeming en ontslag van de leden van de organen van het pensioenfonds zijn geregeld in de statuten van het pensioenfonds waarbij – behoudens in het geval van beroepspensioenfonds – de procedure voor benoeming en ontslag als beschreven in bijlage 2 wordt gevolgd. Schorsing van de leden van het bestuur, het belanghebbendenorgaan, het verantwoordingsorgaan en het intern toezicht wordt geregeld in de statuten of reglementen van het pensioenfonds.	ja	Benoeming en ontslag van de leden van de organen is vastgelegd in de statuten. Schorsing van de leden van het bestuur is tevens geregeld in de statuten. De schorsing van de leden van het VO en RvT wordt in een volgende wijziging van de statuten en reglementen meegenomen.

Beloningsbeleid beheerst en duurzaam houden	39	Het pensioenfonds voert een beheerst en duurzaam beloningsbeleid voor de beloning van de leden van de organen van het pensioenfonds, aan commissies verbonden adviseurs en medebeleidsbepalers. Dit beleid is in overeenstemming met de doelstellingen van het pensioenfonds. Ook is het beleid passend gelet op de bedrijfstak, onderneming of beroepsgroep waarvoor het pensioenfonds de pensioenregeling uitvoert.	ja	Dit is vastgelegd in het beloningsbeleid. Bij de bepaling van het normbedrag op basis waarvan de beloningen worden berekend, is specifiek gekeken naar de grootste onderneming waarvoor het pensioenfonds de pensioenregeling uitvoert. Er is daarom bewust voor gekozen om niet aan te sluiten bij de Wet normering topinkomens, maar om het normbedrag lager vast te stellen.
	40	De beloningen staan in redelijke verhouding tot verantwoordelijkheid, functie-eisen en tijdsbeslag.	ja	Er wordt een differentiatie gemaakt naar de verschillende functies en tijdsbeslag. Zie beloningsbeleid.
	41	Het bestuur is terughoudend als het gaat om prestatie gerelateerde beloningen. Prestatie gerelateerde beloningen zijn niet hoger dan 20 procent van de vaste beloning en zijn niet gerelateerd aan de financiële resultaten van het pensioenfonds.	ja	De leden van de organen komen niet in aanmerking voor een prestatie gerelateerde vergoeding. Zie beloningsbeleid.

	42	Het bestuur verstrekt bij tussentijds ontslag van een bestuurslid zonder arbeidsovereenkomst of van een lid van het intern toezicht geen transitie- of ontslagvergoeding. Bij ontslag van een andere medebeleidsbepaler moet een eventuele transitie- of ontslagvergoeding passend zijn gelet op de functie en de ontslagreden.	ja	Dit is vastgelegd in het beloningsbeleid en het arbeidsvoorwaardenbeleid.
Gewenste gedrag, cultuur en integriteit naleven en uitdragen	43	Het bestuur spreekt zich uit over de gewenste cultuur en gedraagt zich daarnaar. Aspecten in de cultuur waar het bestuur zich rekenschap van geeft, zijn onder meer het openstaan voor kritiek, het leren van fouten en de mate van inclusie in besluitvorming en functioneren.	ja	De gewenste cultuur is vastgelegd in het integriteitsbeleid en de gedragscode. Daarnaast vindt er jaarlijks een zelfevaluatie plaats waarbij periodiek ook de feedback van VO en RvT wordt gevraagd.
	44	Tegenstrijdige belangen, reputatierisico's en nevenfuncties worden gemeld. De leden van het bestuur, het verantwoordingsorgaan en belanghebbendenorgaan, het intern toezicht en andere medebeleidsbepalers vermijden elke vorm en elke schijn van persoonlijke bevoordeling of belangenverstrengeling. Zij laten zich op hun functioneren toetsen.	ja	Dit is vastgelegd in de gedragscode en wordt jaarlijks uitgevraagd. In het jaarverslag worden relevante nevenfuncties gepubliceerd. Ook wordt aan het begin van elke bestuursvergadering eventuele tegenstrijdige belangen met de agendastukken geïnventariseerd. Collectief functioneren komt in de jaarlijkse zelfevaluatie aan bod. Individueel functioneren wordt meegenomen door de voorzitter in de eindejaargesprekken.

	45	Het bestuur zorgt dat onregelmatigheden kunnen worden gemeld en dat betrokkenen weten hoe en bij wie.	ja	Er is een klokkenluidersregeling, incidentenregeling en een klachten- en geschillenregeling. Deze staan op de Teamsite en de laatste ook op de website.
	46	De leden van het bestuur, het verantwoordingsorgaan of het belanghebbendenorgaan, het intern toezicht en andere medebeleidsbepalers ondertekenen de interne gedragscode van het pensioenfonds en een jaarlijkse nalevingsverklaring en gedragen zich daarnaar.	ja	Jaarlijks ondertekenen alle verbonden personen de gedragscode met uitzondering van externen die een eigen gelijkwaardige gedragscode hebben.
	47	De voorzitter is samen met het bestuur verantwoordelijk om een open cultuur te bevorderen waarin sprake is van een lerende omgeving waarin ruimte en aandacht is voor de inbreng en diverse perspectieven van alle leden van het bestuur.	ja	Bij bepaalde besluiten worden bestuursleden nadrukkelijk gevraagd om hun mening te geven en hun standpunt met betrekking tot het besluit. Cultuur, samenwerking en functioneren van voorzitter komen in de jaarlijkse zelfevaluatie aan bod.
	48	Het bestuur waarborgt dat de leden van de organen van het pensioenfonds en medebeleidsbepalers onafhankelijk en kritisch kunnen opereren. De organen hebben daarnaast een eigen verantwoordelijkheid om het mogelijk te maken dat hun leden onafhankelijk en kritisch kunnen functioneren.	ja	Dit is vastgelegd in de statuten en het integriteitsbeleid en wordt meegenomen in de zelfevaluaties van de organen.

Jaarlijks zelfevalueren	49	Het eigen functioneren is voor het bestuur, het intern toezicht, het belanghebbendenorgaan en het verantwoordingsorgaan een continu aandachtspunt. Deze organen evalueren in elk geval jaarlijks het eigen functioneren van het orgaan als geheel en van de individuele leden. Hierbij betrekken zij minstens één keer in de drie jaar een onafhankelijke derde partij. De organen besteden daarbij in elk geval periodiek aandacht aan bestuursmodel, integriteit, geschiktheid, continuïteit, diversiteit en inclusie, de wijze van opereren en de mate waarin de individuele leden zich voldoende onafhankelijk en kritisch kunnen opstellen.	ja	Het bestuur houdt jaarlijks een zelfevaluatie waarbij één keer in de drie jaar een externe partij wordt ingeschakeld. Hierover wordt gerapporteerd in het jaarverslag. Hetzelfde geldt voor de RvT. Het VO is op 22 maart 2024 op de hoogte gebracht dat deze norm met ingang van 2024 ook op hen van toepassing is. Individuele evaluatie van bestuursleden vindt plaats d.m.v. einde jaargesprekken die worden gehouden door de voorzitter met de bestuursleden

BIJLAGE 3: SFDR-BIJLAGE PENSIOENREGELING (ANNEX IV)

Duurzame belegging: een belegging in een economische activiteit die bijdraagt aan het behalen van een milieudoelstelling of een sociale doelstelling. Deze belegging geen ernstige afbreuk doet aan milieu- of sociale doelstellingen en de ondernemingen waarin is belegd praktijken op het gebied van goed bestuur toepassen.

De **EU-taxonomie** is een classificatiesysteem dat is vastgelegd in Verordening (EU) 2020/852, waarbij een lijst van **ecologisch duurzame economische activiteiten** is vastgesteld. In de verordening is geen lijst van sociaal duurzame economische activiteiten vastgesteld. Duurzame beleggingen met een milieudoelstelling kunnen al dan niet in overeenstemming zijn met de taxonomie.

Model voor periodieke informatieverschaffing voor de financiële producten, als bedoeld in artikel 8, leden 1, 2 en 2 bis, van Verordening (EU) 2019/2088 en artikel 6, eerste alinea, van Verordening (EU) 2020/852

Productnaam: DB pensioenregelingen Stichting Pensioenfonds Provisum
Identificatiecode voor juridische entiteiten (LEI): 724500K3LLF0262T8394

Ecologische en/ of sociale kenmerken (E/ S-kenmerken)

Had dit financiële product een duurzame beleggingsdoelstelling?

☒ ☒ ☐ Ja	☒ ☐ ☒ Nee
☐ Er zijn duurzame beleggingen met een milieudoelstelling gedaan: ____%	☐ Het product promootte ecologische/sociale (E/S) kenmerken en hoewel het geen duurzame beleggingen als doelstelling had, had het een minimaal aandeel duurzame beleggingen van ____%
☐ in economische activiteiten die als ecologisch duurzaam zijn aangemerkt in de EU-taxonomie	☐ met een milieudoelstelling in economische activiteiten die als ecologisch duurzaam zijn aangemerkt in de EU-taxonomie
☐ in economische activiteiten die niet als ecologisch duurzaam zijn aangemerkt in de EU-taxonomie	☐ met een milieudoelstelling in economische activiteiten die niet als ecologisch duurzaam zijn aangemerkt in de EU-taxonomie
☐ Er zijn duurzame beleggingen met een sociale doelstelling gedaan: ____%	☒ Het product promootte E/S-kenmerken, maar deed geen duurzame beleggingen

In hoeverre is voldaan aan de ecologische en/of sociale kenmerken die dit financiële product promoot?

Duurzaamheids-indicatoren meten hoe wordt voldaan aan de ecologische of sociale kenmerken die het financiële product promoot.

Stichting Pensioenfonds Provisum (hierna: het pensioenfonds) heeft in 2024 op verschillende manieren ecologische en/of sociale kenmerken gepromoot, te weten:

1. Uitsluitingen

Het pensioenfonds wenst niet te beleggen in bedrijven/landen die op grond van nationale of internationale wetgeving verboden zijn en/of waarin het pensioenfonds zelf niet wenst te beleggen. Daarom heeft het in 2024 de volgende beleggingen uitgesloten in de directe mandaten:

- in ondernemingen die betrokken zijn bij de productie en/of handel in controversiële wapens, tabak, pornografie, gokken, palmolie, enkele fossiele sectoren (arctic olie, olie uit teerzand en steenkool), verkoop van wapens aan burgers en ondernemingen die betrokken zijn bij ernstige incidenten, de principes van het UN Global Compact schenden en ondernemingen waarmee de engagement provider het engagement traject mee heeft beëindigd omdat er te weinig voortgang is geboekt.
- in staatsobligaties die zijn uitgegeven door landen die:
  - onderwerp zijn van sancties van de EU tegen de centrale overheid zodanig dat er sprake is van een wapenembargo;
  - onvoldoende scores op het gebied van mensenrechten en/of corruptie.

Waar belegd is middels beleggingsfondsen is het hiervoor beschreven uitsluitingsbeleid moeilijker toe te passen of in het geheel niet mogelijk. Dit is vanaf 2024 enkel het geval bij de obligatieportefeuille in opkomende markten. De portefeuilles van de beleggingsfondsen worden eenmaal per jaar gescreend om vast te stellen in hoeverre er in landen belegd is die zijn uitgesloten. Indien een fonds meer dan wenselijk is belegd in uitgesloten landen zal het pensioenfonds met de fiduciair vermogensbeheerder in overleg treden over eventueel te nemen acties, inclusief een mogelijke beëindiging van de investering in het fonds.

2. ESG-integratie

Er is sprake van ESG-integratie bij de selectie en monitoring van de beleggingsmanagers. Het pensioenfonds heeft een aantal criteria opgesteld waar de fiduciair vermogensbeheerder aan moet voldoen.

3. Stemmen en engagement

Stemmen

Het fonds maakt actief gebruik van haar stemrecht op aandeelhoudersvergaderingen van bedrijven waarin wordt belegd. Hierbij wordt gebruik gemaakt van het stembeleid van de beleggingsmanager. Er wordt actief op toegezien dat de beleggingsmanager die geselecteerd wordt een stembeleid heeft.

Engagement

Bij engagement wordt in gesprek gegaan met de top van een onderneming om het bedrijf aan te moedigen aanpassingen door te voeren in de strategie of governance teneinde meer maatschappelijk verantwoord te opereren. Bij de selectie van een beleggingsmanager wordt er actief op toegezien dat deze beleggingsmanager een engagementbeleid heeft. Provisum heeft zich bij dit beleid aangesloten en de beleggingsmanager voert ook uit naam van Provisum engagement.

Om de engagement activiteiten meer kracht bij te zetten en specifieker te kunnen richten op thema's die het fonds belangrijk acht heeft het in 2024 wederom gebruik gemaakt van een extra engagement provider.

4. Duurzaamheid onroerend goed en hypotheek

Voor de beoordeling van de duurzaamheid van de beleggingen in indirect onroerend goed wordt gebruik gemaakt van een tweetal criteria waarbij o.a. gebruik gemaakt van GRESB (Global Real Estate Sustainability Benchmark). De fondsen dienen tenminste een rating te hebben van vier sterren en, bij voorkeur, de UN Principles for Responsible Investment (UNPRI) verklaring te hebben ondertekend.

Voor de hypotheekportefeuille geldt dat ten minste 80% van het in hypotheek geïnvesteerde vermogen moet worden belegd in beleggingsfondsen die als licht groen, artikel 8, zijn geclassificeerd in het kader van de SFDR. Daarnaast dient de beleggingsmanager de UNPRI- verklaring ondertekend te hebben en een verantwoord beleggingsbeleid te hebben waarbij de nadruk ligt op verduurzaming van woningen en CO2-uitstoot.

5. Groene obligaties

Groene obligaties zijn obligaties waarvan de opbrengst wordt gebruikt om groene investeringen te doen, bijvoorbeeld om de CO2-uitstoot te verlagen. Om de duurzaamheid in de obligatieportefeuille te verbeteren heeft Provisum besloten om groene obligaties op te nemen in de matching portefeuille, in de range van 10-20%.

6. Klimaat

Om de CO2- uitstoot te verminderen in de aandelenportefeuille is in 2024 naast het uitsluiten van een aantal fossiele sectoren ook uitvoering gegeven aan de CO2-overlay. De beheerder van het aandelenmandaat, State Street, heeft de opdracht meegekregen om de CO2-intensiteit te optimaliseren. Door het, binnen bepaalde grenzen, onder- en overwegen van bepaalde ondernemingen, sectoren en landen is de CO2- intensiteit van het aandelenmandaat van Provisum aanzienlijk lager dan die van de benchmark.

● Hoe hebben de duurzaamheidsindicatoren gepresteerd?

1. Uitsluitingen

In de volgende tabel zijn het aantal ondernemingen en landen vermeld die worden uitgesloten per eind 2024 (vermeld per uitsluitingscriterium).

Uitsluitingscriterium	Nadere toelichting	Aantal
Ondernemingen		
UN Global Compact schender principe 1	Steunen en respecteren van mensenrechten	3
UN Global Compact schender principe 2	Vergewissen van het niet medeplichtig zijn aan schending van mensenrechten	7
UN Global Compact schender principe 7	Een voorzichtige benadering ondersteunen bij milieu-uitdagingen	2
UN Global Compact schender principe 10	Tegengaan van corruptie inclusief afpersing en omkoping	2
Controversiele wapens		37
Tabak		25
Pornografie		0
Gokken		67
Palmolie		2
Arctic olie		0
Olie uit teerzand		3

Steenkool		34
Wapens aan burgers		1
Ernstige incidenten		9
Beëindiging engagement		8
Uitsluitingscriterium landen		
Sancties EU		13
Mensenrechten		55
Corruptie		48

Het overzicht bevat dubbeltellingen. Dit betekent dat een onderneming of land onder meerdere uitsluitingscriteria kan vallen.

In het aandelenmandaat is geen exposure naar ondernemingen die op de uitsluitingslijst staan.

Eind 2024 was er in het directe staatsobligatiemandaat (matching portefeuille) geen exposure naar landen die op de uitsluitingslijst staan. In de obligatieportefeuille van opkomende landen is de exposure naar uitgesloten landen als volgt:

- Sancties die zijn opgelegd door de EU: 0,00%.
- Corruptie en schending van mensenrechten: 5,69% (benchmark 11,49%).

2. ESG-integratie

Het fonds had in 2023 zeven toetsingscriteria voor het selecteren en monitoren van de aandelen- en obligatiemanagers¹. In de volgende tabel is aangegeven in hoeverre de beleggingsmanagers voldoen aan de criteria.

Beoordelingscriteria	Aandelen		Obligaties	
	2024	2023	2024	2023
Jaar				
Aantal managers	1	15	7	7
Ondertekenaars van de UN PRI	1	15	7	7
Een eigen beleid voor verantwoord beleggen	1	15	6	6
OESO-richtlijnen en de UN Guiding Principles	1	11 ²	nvt	nvt
Uitsluitingsbeleid voor controversiële wapens	1	15	nvt	nvt
Stembeleid	1	15	nvt	nvt
Engagementbeleid	1	15	nvt	nvt
Uitsluitingsbeleid gesanctioneerde landen	nvt	nvt	0	0

¹ Inclusief een manager van de hypotheekportefeuille

De fiduciair vermogensbeheerder streeft ernaar om negatieve impact in de portefeuilles te verlagen door als een actieve belegger op te treden. Dit doen zij door middel van engagement gesprekken met de beleggingsmanagers. In 2024 heeft de fiduciair vermogensbeheerder met alle 7 obligatiemanagers en 4 onroerend goedmanagers gesproken. Eén van de gesprekken heeft geleid tot procesverbeteringen bij een onderliggende obligatiemanager. Op kwartaalbasis wordt er aan Provisum gerapporteerd.

3. Stemmen en engagement

Stemmen en engagement middels het passieve aandelenmandaat

Provisum heeft mandaathouder State Street Global Advisors gevraagd zich in te zetten voor engagement en te stemmen bij de bedrijven uit naam van Provisum. In 2024 heeft er door State Street Global Advisors bij 432 bedrijven engagement plaatsgevonden over één of meerdere kwesties (in 2023 was dit 350):

- met 132 bedrijven vond engagement plaats over milieukwesties, zoals klimaatverandering (in 2023: 107);
- met 210 bedrijven vond engagement plaats over maatschappelijke kwesties, zoals management van menselijk kapitaal (educatie, discriminatie, gezondheid) (in 2023: 177);
- met 410 bedrijven vond engagement plaats over governance-kwesties, zoals de beloning van bestuurders (in 2023: 287).

Deze gesprekken vinden plaats met bedrijven over de hele wereld, maar met name in de VS (371) en Europa (171). De engagement van State Street Global Advisors vindt voornamelijk plaats voorafgaand aan stemmomente. Zij vinden dit een goed moment voor engagement bij bedrijven, vooral wanneer er toegang tot het bestuur nodig is.

Het stemgedrag van de portefeuille van Provisum is als volgt:

Stemgedrag State Street Global Advisors	Aantallen 2024	Aantallen 2023
Aantal landen	28	30
Voorstellen van het management	18.091	19.909
Gestemd tegen het management	1.227 (6,78%)	1.591 (7,78%)
Voorstellen van de aandeelhouders	678	697
Gestemd tegen het management	59 (9%)	108 (14,96%)

Engagement bij bedrijven via Sustainalytics

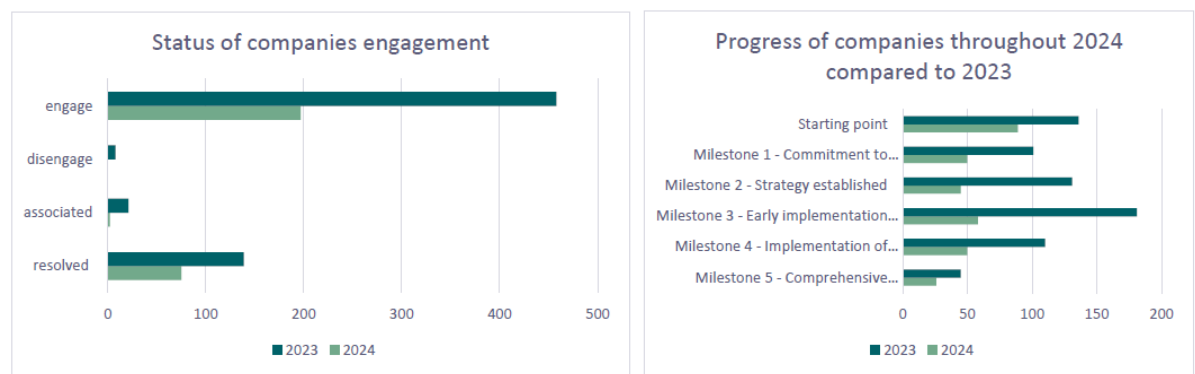
Provisum heeft in 2024 diensten van engagement- dienstverlener Sustainalytics afgenomen, om de invloed van dit bedrijf te gebruiken en daarmee potentiële negatieve effecten van de beleggingen te voorkomen en te verkleinen, alles in overeenstemming met het IMVB-convenant.

In 2024 is er met 197 bedrijven in de aandelenportefeuille van Provisum engagement gevoerd (in 2023: 458). Dit aantal is in 2024 afgenomen vanwege de verkoop van de actieve aandelenportefeuille en de overgang naar een 100% passief aandelenmandaat. Er wordt overall in minder bedrijven belegd dan voorheen en de portefeuille is al geschoond vanwege het één-op-één toepassen van de uitsluitingen.

Provisum heeft drie engagementprogramma's van Sustainalytics omarmd:

- Global Standards-engagement – dit betreft gesprekken met bedrijven over de negatieve impact en mogelijke of daadwerkelijke schendingen van de Global Compact-normen van de VN en de thematische hoofdstukken van de OESO-richtlijnen gedurende het jaar.
- Engagement met betrekking tot materiële risico's – gericht op hoog-risicobedrijven wat betreft alle ESG-onderwerpen.
- Thematische engagementprogramma's – gericht op het verbeteren van de impact van bedrijven middels engagement en op specifieke thema’s gedurende het jaar.

De status van de engagement trajecten ten opzichte van 2023 is hieronder weergegeven.

4. Duurzaamheid onroerend goed en hypotheken

In de volgende tabel is aangegeven in hoeverre de beleggingsmanagers onroerend goed voldoen aan de criteria.

Jaar		2023	2024
Aantal managers		4	4
Ondertekenaars van de UN PRI		3	3
Een eigen beleid voor verantwoord beleggen		3	3
GRESB-beoordeling	3 sterren	0	0
	4 sterren	1	1
	5 sterren	3	3

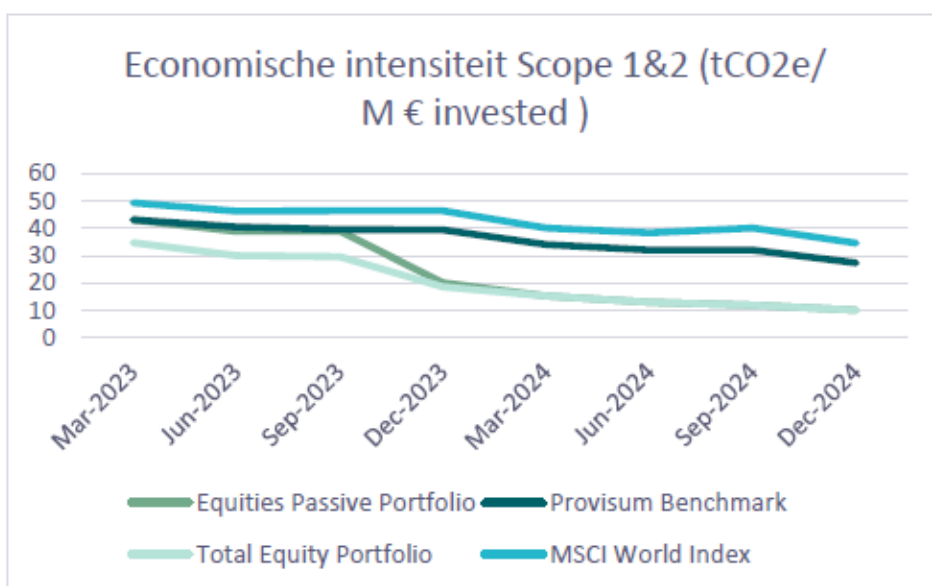
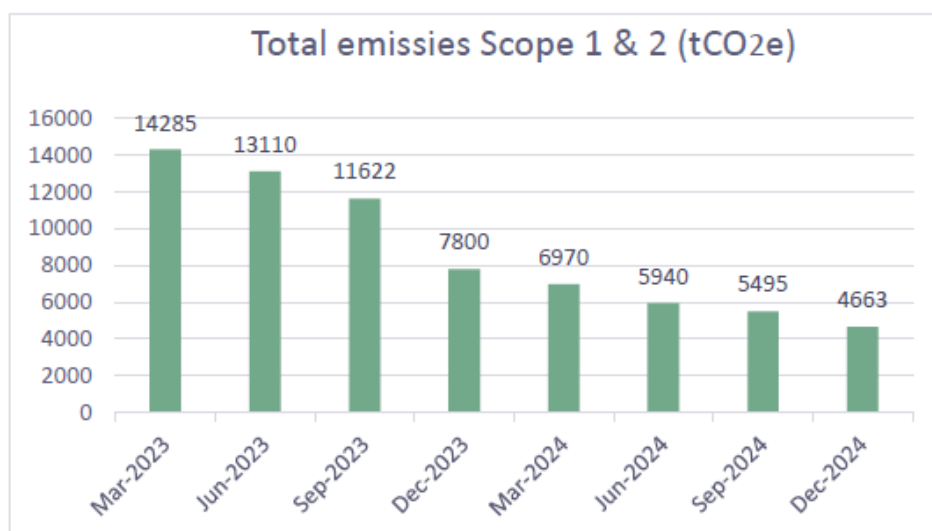
Voor wat betreft hypotheek beleg Provisum in één fonds, het Nederlandse Hypotheekfonds Syntrus Achmea. Dit fonds voldoet aan de drie criteria. Het classificeert zich als een licht groen fonds, artikel 8 in het kader van de SFDR, heeft de UNPRI-verklaring ondertekend en hebben een verantwoord beleggingsbeleid. De focus hierbij ligt op 'groene' hypotheek. Er wordt bijvoorbeeld korting gegeven op de hypotheekrente om de energiezuinigheid van woningen te stimuleren. Nieuw zijn hypotheek welke gericht zijn om woningen weerbaarder te maken tegen Water/overstromingsrisico (zogenaamde blauwe hypotheek).

5. Groene obligaties

Eind 2024 was het percentage groene obligaties 17% (eind 2023: 16%) van het totale vermogen belegd in obligaties.

6. Klimaat

Het pensioenfonds wil de klimaatrisico's beperken door bij de aandelenportefeuille de CO₂-uitstoot stapsgewijs te verminderen en streeft het jaarlijks naar een grotere vermindering van de CO₂-intensiteit dan de benchmark MSCI World. Hieronder is de CO₂-uitstoot en intensiteit per eind 2024 weergegeven en vergeleken met voorgaande jaren.

De aandelen portefeuille laat een nog gunstigere ontwikkeling zien vanaf 2023 vanwege de CO2-overlay die eind 2023 is doorgevoerd. Het presteert beduidend beter dan de markt wanneer de portefeuille vergeleken wordt met de benchmark en de MSCI World index.

● ***...en in vergelijking tot voorafgaande perioden?***

In de data hierboven is een vergelijking weergegeven het voorafgaande jaar.

● ***Wat waren de doelstellingen van de duurzame beleggingen die het financiële product gedeeltelijk heeft gedaan en hoe droeg de duurzame belegging bij tot die doelstellingen?***

De pensioenregeling bevatte geen duurzame beleggingen volgens de definitie van de SFDR.

● ***Hoe hebben de duurzame beleggingen die het financiële product gedeeltelijk heeft gedaan geen ernstige afbreuk gedaan aan ecologische of sociale duurzame beleggingsdoelstellingen?***

Deze vraag is niet van toepassing op het pensioenfonds.

— ***Hoe is rekening gehouden met de indicatoren voor ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren?***

Deze vraag is niet van toepassing op het pensioenfonds.

— ***Waren duurzame beleggingen afgestemd op de OESO-richtsnoeren voor multinationale ondernemingen en de leidende beginselen van de VN inzake bedrijfsleven en mensenrechten?***

Deze vraag is niet van toepassing op het pensioenfonds.

Hoe is in dit financiële product rekening gehouden met de belangrijkste ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren?

Dit product heeft rekening gehouden met de belangrijkste ongunstige effecten op de duurzaamheidsfactoren die centraal staan in de SFDR: ecologische, sociale en werkgelegenheidszaken, eerbiediging van de mensenrechten, en bestrijding van corruptie en omkoping.

De belangrijkste ongunstige effecten zijn de belangrijkste negatieve effecten van beleggingsbeslissingen op duurzaamheidsfactoren die verband houden met ecologische en sociale thema's en arbeidsomstandigheden, eerbiediging van de mensenrechten en bestrijding van corruptie

Het fonds screent periodiek de aandelen- en obligatieportefeuille op (potentiële) negatieve impact, op ESG (Environment, Social en Governance) risico's/ financieel-materiele duurzaamheidsfactoren die impact hebben op de beleggingsportefeuille. Dit is stap 2 van het ESG due diligence proces conform de OESO-richtlijnen. Hoe het fonds dit doet, is uitgebreid beschreven in het [Beleid Maatschappelijk verantwoord beleggen](#).

In de Principle Adverse Impact (PAI) verklaring die te vinden is op www.provisum.nl wordt gerapporteerd over de 18 verplichte en 2 vrijwillige PAI's, oftewel ongunstige effecten.

Wat waren de grootste beleggingen van dit financiële product?

De lijst bevat de beleggingen die het grootste aandeel beleggingen van het financiële product vormen tijdens de referentieperiode, te weten 2024.

Uitgever	Sector	Land	Weging
Government Bond, France, Sovereign	Overheid	Frankrijk	16,07%
Government Bond, Germany, Sovereign	Overheid	Duitsland	13,78%
Government Bond, Netherlands, Sovereign	Overheid	Nederland	7,95%
Real Estate Debt, Mortgage, Europe (Developed)	Onroerend goed: Hypotheek	Nederland	5,77%
Properties, Residential, Europe (Developed)	Onroerend goed: Residentieel	Nederland	2,06%
APPLE INC.	Informatie Technologie	Verenigde Staten	1,82%
NVIDIA CORPORATION	Informatie Technologie	Verenigde Staten	1,58%
MICROSOFT CORPORATION	Informatie Technologie	Verenigde Staten	1,40%
Goodman European Logistics	Onroerend goed: logistiek	Luxemburg	1,14%
PGIM Prisa	Onroerend goed	Verenigde Staten	1,02%
AMAZON.COM, INC.	Discretionair consumentengoederen	Verenigde Staten	0,98%

Wat was het aandeel duurzaamheidsgerelateerde beleggingen?

Eind 2024 was 45,3% van de beleggingsportefeuille zodanig belegd dat daarmee milieu- en sociale kenmerken gepromoot werden.

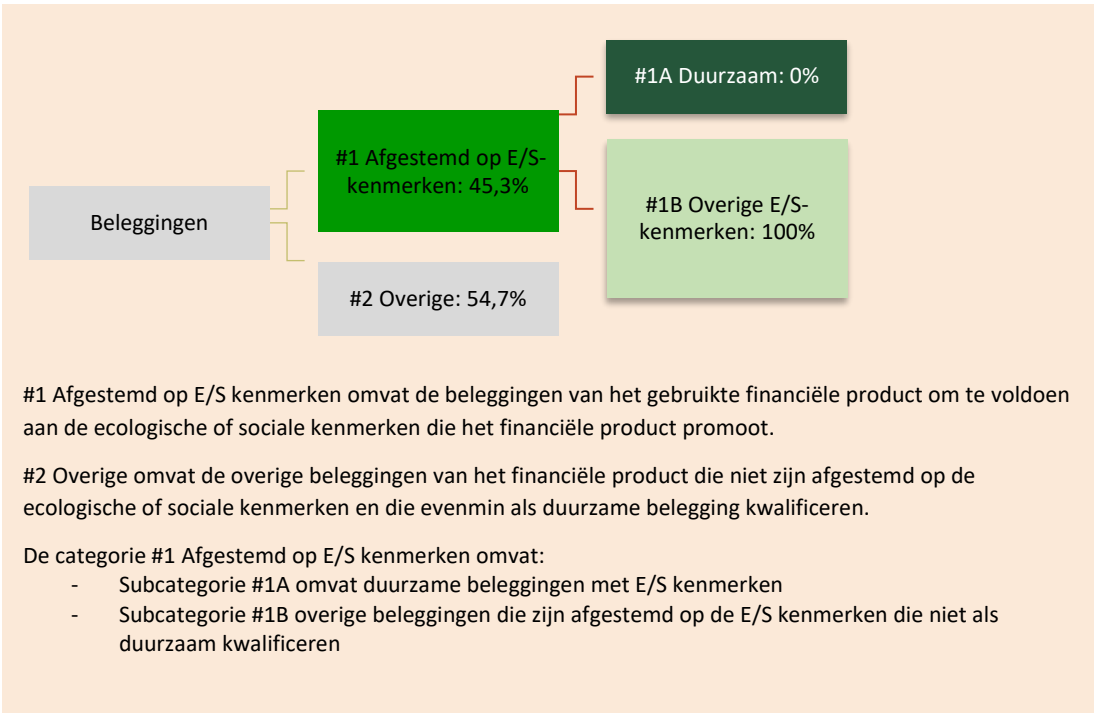
Dit betreft de categorieën aandelen ontwikkelde markten (32,2%), staatsobligaties opkomende markten (5,2%) en onroerend goed (7,9%). Dit percentage is ook terug te vinden in het overzicht hieronder (onder #1. De overige beleggingen (staatsobligaties ontwikkelde markten en hypotheek) zijn niet afgestemd op deze kenmerken en worden door de vermogensbeheerder niet als artikel 8 geclassificeerd. Deze zijn opgenomen onder #2. Voor deze categorieën golden geen ecologische of sociale minimumwaarborgen. Het fonds is over de classificatie nog in gesprek met de vermogensbeheerder.

Om te bepalen of aan de EU-taxonomie wordt voldaan, bevatten de criteria voor **fossiel gas** emissiegrenswaarden en de omschakeling naar hernieuwbare energie of koolstofarme brandstoffen tegen eind 2035. Voor **kernenergie** bevatten de criteria uitgebreide regels inzake veiligheid en afvalbeheer.

Faciliterende activiteiten maken het rechtstreeks mogelijk dat andere activiteiten een substantiële bijdrage leveren aan een milieudoelstelling.

Transitieactiviteiten zijn activiteiten waarvoor nog geen koolstofarme alternatieven beschikbaar zijn en die onder meer broeikasgasemissioniv eaus hebben die overeenkomen met de beste prestaties.

Hoe zag de activa-allocatie eruit?

In welke economische sectoren werd belegd?

Sector	Weging
Overheid	47,34%
Informatie Technologie	8,80%
Onroerend Goed	7,57%
Financiële instellingen	5,77%
Discretionair verbruik	3,73%
Gezondheidszorg	3,65%
Industrie	3,04%
Communicatiediensten	2,91%
Basis consumptiegoederen	1,65%
Energie	0,90%
Materialen	0,75%
Nutsbedrijven	0,27%
Overige	13,62%
	100,00%

In hoeverre waren de duurzame beleggingen met een ecologische doelstelling afgestemd op de EU-taxonomie?

Niet van toepassing aangezien dit onderdeel betrekking heeft op duurzame beleggingen en het pensioenfonds geen duurzame beleggingen deed.

- **Heeft het financiële product belegd in activiteiten in de sectoren fossiel gas en/of kernenergie die aan de EU-taxonomie voldoen³?**

☐ Ja

☐ In fossiel gas

☐ In kernenergie

☒ Nee

Wat was het aandeel beleggingen in transitie- en faciliterende activiteiten?

Niet van toepassing aangezien dit onderdeel betrekking heeft op duurzame beleggingen en het pensioenfonds geen duurzame beleggingen deed.

- **Hoe verhiel het percentage op de EU-taxonomie afgestemde beleggingen zich tot eerdere referentieperiodes?**

Niet van toepassing aangezien dit onderdeel betrekking heeft op duurzame beleggingen en het pensioenfonds geen duurzame beleggingen deed.

Wat die

was het aandeel duurzame beleggingen met een ecologische doelstelling niet op de EU-taxonomie waren afgestemd?

Niet van toepassing aangezien dit onderdeel betrekking heeft op duurzame beleggingen en het pensioenfonds geen duurzame beleggingen deed.

Wat was het aandeel sociaal duurzame beleggingen?

Niet van toepassing aangezien dit onderdeel betrekking heeft op duurzame beleggingen en het pensioenfonds geen duurzame beleggingen deed.

zijn duurzame beleggingen met een milieudoelstelling die geen rekening houden met de criteria voor ecologisch duurzame economische activiteiten in het kader van de verordening (EU) 2020/852

Welke beleggingen zijn opgenomen in “overige”? Waarvoor waren deze bedoeld en waren er ecologische of sociale minimumwaarborgen?

³ Activiteiten in de sectoren fossiel gas en/of kernenergie zullen alleen aan de EU-taxonomie voldoen indien zij bijdragen aan het beperken van de klimaatverandering (“klimaatmitigatie”) en geen ernstige afbreuk doen aan de doelstellingen van de EU-taxonomie – zie de toelichting in de linkermarge. De uitgebreide criteria voor economische activiteiten in de sectoren fossiel gas en kernenergie die aan de EU-taxonomie voldoen, zijn vastgesteld in Gedelegeerde Verordening (EU) 2022/1214 van de Commissie.

Mandaten of beleggingsfondsen die door de vermogensbeheerders niet als artikel 8 fondsen worden geclassificeerd, zijn opgenomen onder categorie #2. Dit waren staatsobligaties van ontwikkelde landen die opgenomen waren in de matchingportefeuille, LDI-fondsen en beleggingen in Hypotheken. Voor deze categorieën golden gedurende de referentieperiode geen ecologische of sociale minimumwaarborgen.

Welke maatregelen zijn er in de referentieperiode getroffen om aan de ecologische en/ of sociale kenmerken te voldoen?

Er is door de fiduciair vermogensbeheerder uitvoering gegeven aan het MVB-beleid van Provisum. Eenmaal per jaar rapporteren zij hier uitvoerig over.

In 2024 is door de beheerder van het passieve aandelenmandaat uitvoering gegeven aan de CO2-overlay. Met deze CO2-overlay krijgt de beheerder van het mandaat de opdracht om, naast het behalen van rendement, de CO2-uitstoot lager te laten zijn dan de benchmark en de MSCI World Index. De vermogensbeheerder geeft hier uitvoering aan door het onder- en overwegen van bepaalde ondernemingen, sectoren en landen, rekening houdend met een bepaald risicobudget.

In 2024 is op de website van het fonds gerapporteerd hoe de engagementprovider, mede namens het pensioenfonds, engagement voert met de bedrijven in de portefeuille. Tevens zijn de rapportages met het stemgedrag van de vermogensbeheerder van het directe aandelenmandaat op de website van het fonds gepubliceerd. In de rapportages wordt per bedrijf aangegeven hoe er per agendapunt gestemd is tijdens de aandeelhoudersvergadering.

Hoe heeft dit financiële product gepresteerd ten opzichte van de referentiebenchmark?

Het pensioenfonds heeft geen specifieke benchmark aangewezen om te bepalen of de ecologische en/of sociale kenmerken worden gepromoot.

- ***Waarin verschilt de referentiebenchmark van een brede marktindex?***

Niet van toepassing.

- ***Hoe heeft dit financiële product gepresteerd wat betreft de duurzaamheidsindicatoren voor het bepalen van de afstemming van de referentiebenchmark op de gepromote ecologische of sociale kenmerken?***

Niet van toepassing.

- ***Hoe heeft dit financiële product gepresteerd ten opzichte van de referentiebenchmark?***

Niet van toepassing.

- ***Hoe heeft dit financiële product gepresteerd ten opzichte van de brede marktindex?***

Niet van toepassing.

Referentiebenchmarks zijn indices waarmee wordt gemeten of het financiële product voldoet aan de ecologische of sociale kenmerken die dat product promoot.

BIJLAGE 4: GEHANTEERDE BEGRIPPEN

AFM

De Autoriteit Financiële Markten, door de wet aangewezen voor gedragstoezicht op pensioenfondsen. De AFM houdt ook toezicht op de communicatie door pensioenfondsen naar de deelnemers en gepensioneerden.

ALM

Asset Liability Management (ALM) is een onderzoekstechniek om bij verschillende scenario's en uitgangspunten op het gebied van de beleggingen en de verplichtingen het effect op de financiële positie van het pensioenfonds te kunnen voorspellen. De uitgangspunten hebben betrekking op het beleggings-, indexatie- en premiebeleid in samenhang met de economische omstandigheden en de risicohouding van het pensioenfonds.

Beleidsdekkingsgraad

De beleidsdekkingsgraad is een maat voor de financiële positie van pensioenfondsen.

Benchmark

Een objectieve maatstaf waaraan de performance van het belegde vermogen kan worden getoetst. De benchmark wordt gebaseerd op een in beginsel vaste samenstelling van beleggingen; fluctuaties in de waarde van de benchmark worden veroorzaakt door de koersfluctuaties van de in de benchmark opgenomen beleggingen.

DNB

De Nederlandsche Bank N.V., door de wet aangewezen als toezichthouder op de solvabiliteitspositie van pensioenfondsen.

Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Beleggen (IMVB)- convenant

Met ondertekening van het IMVB-convenant onderschrijft Provisum de OESO-richtlijnen en de United Nations Guiding Principles (UNGP's). In het IMVB- convenant zijn afspraken gemaakt over de inbedding van de OESO-richtlijnen en UNGP's in het beleid van pensioenfondsen, de uitbesteding aan externe dienstverleners en de monitoring en rapportage daarover.

Renterisico

Het renterisico is het risico dat verband houdt met een verandering van de rente. Zowel de beleggingen als de verplichtingen en in mindere mate de overige activa en passiva zijn gevoelig voor fluctuaties in de rente.

Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR)

Een Europese Verordening die financiële marktdeelnemers, waaronder pensioenfondsen, verplicht informatie te verschaffen over het duurzaamheidsbeleid en transparant te zijn over de uitvoering daarvan.

Strategische beleggingsmix

De door het Bestuur van het pensioenfonds op basis van ALM-studie en adviezen van de beleggingscommissie en eventueel overige adviseurs vastgestelde beleggingsmix voor de langere termijn.

Technische voorziening

Een voorziening die nodig is om aan de reeds bestaande pensioenverplichtingen jegens de verzekerden te voldoen.

Uitvoeringsovereenkomst

Een overeenkomst tussen de werkgever en het pensioenfonds met betrekking tot onder meer de financiering van de pensioenverplichtingen.

Vereist eigen vermogen

Het vereiste vermogen op basis van de systematiek van het financieel toetsingskader (FTK) die het pensioenfonds moet aanhouden in verband met de vereiste zekerheid dat de onvoorwaardelijke pensioenen ook daadwerkelijk worden uitgekeerd.

STICHTING PENSIOENFONDS PROVISUM

POSTBUS 7873

1008 AB AMSTERDAM

Jachthavenweg 111

1081 KM Amsterdam

T: 020 – 621 3891

E: info@provisum.nl

W: www.provisum.nl